

מחוברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון קי"ח | פרשת יתרו | תשפ"ג

לונדון	ניו יורק	בני ברק	ירושלים	זמני כניסת ויציאת שבת קודש:
בגומם 18:08	בגומם 18:29	בגומם 18:29	בגומם 18:33	
כניסת השבת 17:47	כניסת השבת 18:07	כניסת השבת 16:57	כניסת השבת 17:54	
יציאת השבת 16:37	יציאת השבת 16:57	יציאת השבת 16:54	יציאת השבת 16:39	

חשיפה: מי היה הראשון שזכה לקיים מצות סיפור יציאת מצרים | עמ' ב'
סגולה: נטילת ידיים שחרית כהלכתה - סגולה להבנת הלימוד | עמ' ב'
אקטואליה: סילוק ציפור שנכנסה לבית בשבת | עמ' ט"ו

השבוע בגליון:

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

השביעי שבת, ואז "לה' אלקיך" שזוהו צדקה אז – תוכל לקיים מצות צדקה. כלומר שמצות ה' אלקיך שהוא צדקה אין יכולים לקיים אלא בקיום ויום השביעי שבת ע"י שמירת שבת, והבן.

מנחת ישראל (להג"ר ישראל מנחם קיהן זצ"ל רב דביהמ"ד קהל חסידים בת"א) בפרשתינו

מדוע לא רצה לעזוב רבנותו ולכהן רק כרבי?

את הדבר הקשה יביאון אל משה וגו' (כו).

הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשינאו ז"ע הנהיג הרבנות בקהילות בהם שימש בתקיפות ויד רמה, ולכן סבל הרבה מהבעלי בתים במקומות שכיהן כרב, ובהיותו רב בפשיסחא גרשוהו פעם הבע"ב בערב שבת. וגם באמשינאו סבל הרבה מהבע"ב עד שפעם אחת אמר בדרשה שאמשינאו הוא נוטריקון עם שונא אלקי.

ופעם אחת שאלוהו המקורבים למה לא יעזוב משרת הרבנות לגמרי ויעסוק רק בהנהגת אלפי שלומינו תלמידיו וחסידיו?

השיב להם בדרך הלצה, הנה יתרו אמר למשה רבינו ע"ה למה לך להיות גם רב וגם רבי, תהיה רק רבי זאת הדבר הגדול היינו מעשה מרכבה יביאו אליך זאת הדבר הקטן היות דאביי ורבא ישפטו הם. אמנם בסוף דבר כשבא למעשה

אמרו חז"ל (בשבת קיט:): כל המתפלל וכו' ואומר ויכולו וכו' כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, וא"כ, כיון שנתן לנו השי"ת מצוה כזאת שעל ידה אנו נעשים שותפים במעשה בראשית, וא"כ שותפים אנו גם להכסף והזהב, ולכן באמת אנו יכולים לקיים מצות צדקה כדת וכדין, מבואר, שאין יכולים לקיים מצות צדקה אלא בשמירת שבת, והנה אמרו חז"ל במסכת ראש השנה (ה' ע"ב) "ה' אלקיך" – אלו צדקות ומעשרות, פירש"י שכתוב בהם שם זה, אצל צדקות כתוב (דברים כד, יג) "ולך תהיה צדקה לפני ה' אלקיך" וגו' עיי"ש.

ובזה יש לפרש הפסוק שלפנינו בדרך רמה, "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום

מדוע לא נכתב לישון בערש"ק בעשרת הדברות

אמרו הצדיקים רבותינו ז"ל בשם רבינו הגדול המגיד ממעזריטש ז"ע, כי אמר בהפלת מעלת וצורך השינה בערב שבת קודש, כי תמוה בעיניו מדוע לא נכתב בעשרת הדברות שצריכין לישן בערב ש"ק עד כאן שמעתי.

ולכאורה יפלא וכו' לא די שבת מעלתו אם היה נכתב בתורה שבכתב ולמה צריך דוקא שיהיה כתוב בעשרת הדברות, אולם ל"ל בפשיטות כיון שהוא הכנה לצורך ש"ק כדי שלא יישן בש"ק בעת הסעודה והזמירות וקודם לקידוש בהלימוד, וכן אחרי הסעודה שלא יהיה נרדם ומתגמגמג בלי דעת כבהמה בליל ש"ק אשר אז הוא העבודה הנחמדה ביותר בנועם קדושת שבת ובעבודתו ולהחזיק מוחו וכוונתו, וכשיישן בערב שבת אז יהיה ניעור מוחו זך וצלול בליל ש"ק.

הרה"ק ממונקאטש בעל המנחת אלעזר בספרו דברי תורה (ח"ט אות יג)

רק ע"י שמירת שבת תוכל לקיים מצות צדקה

יום השביעי שבת לה' אלקיך (כ. י).

יש לרמז בזה דבר נאה, והוא הדנה ידוע קושיית המפרשים איך יכולים לקיים מצות צדקה הלא כתוב (חגי ב, ח) לי הכסף ולי הזהב נאם ה', ואם כן אין הכסף של האדם, וראיתי מתרצים, דהנה

מסר אור החיים הקדוש לפרשת השבוע עמ' כ"ו

פניני אביר יעקב עמ' ו'

כך נתקבל ה"בני יששכר" לאב"ד בריבטיטש...
תולדות מהרצ"א (עמ' ע"ז)

גיצי אש שאמר הרה"ק הבית אברהם בפרשת יתרו תרצ"ג בירושלים

הגאון החסיד רבי יצחק מתתיהו לוריא ז"ל מביא בספרו "אבקות וכלים" מאמר ששמע מהרה"ק הבית אברהם בפרשת יתרו תרצ"ג בתוככי ירושלים תובב"א, על הפסוקים שנאמרו בשעת קבלת התורה (דברים ה, כ- כב) ויהי כשמעכם את הקול מתוך החשך וההר בער באש ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם וקניכם, ותאמרו הן ה'אנו ה' אלקינו את כבודו וגו' ועתה למה נמות וגו' אם יספים אנתנו לשמע את קול ה' אלקינו עוד ומתנו ואמר בשם הרה"ק (=רבי משה) מקוברין ז"ע ששאל: "ועתה למה נמות"? ומה בכך? און וואס איז דען מענה? איז דען דא מענה ווי אויסגיין פאר השי"ת (=יזכי יש דבר נפלא יותר מלמות מתוך דביקות בהשי"ת?).

והוסיף מרן אדמו"ר ז"ע בזה הלשון: און וואס איז טאקי דען מענה? וועלכע קינד וויל נישט גייען צום טאטען ווען דער טאטע ריפט עהם צו זיך? (=יזכי איזה ילד אינו רוצה ללכת לאבא כשהוא קורא לו אליז?).

ומסיים שם רבי יצחק מתתיהו ז"ל: "ובעוונותינו הרבים, לא עברו ימים מועטים ונשבה ארון האלקים, באותה שנה ביום ב' דר"ח אייר השיב מרן הקדוש והטהור את נשמתו הקדושה אל אביו שבשמים. זכותו, זכות עבודתו הקדושה, זכות מונתו הטהורה, יגן עלינו ועל כל ישראל, ודבריו חיים וקיימים נאמנים ונחמדים לעד.

אבקות וכלים (עמ' קנט ובהערות)

גאטליב זצ"ל אב"ד מישקאלץ, שהיה מקובל בידו ממקורות נאמנים ומנידי אמת, כי כשנקרא ה"בני יששכר" לשמש ברבנות דק"ק ריבטיטש, הנה קשה היה מאוד להשיג את משרת הרבנות שם, כי כל רב אשר היה ברצונו להתקבל שם לאב"ד, היה צריך מקודם לעמוד לבחינה לפני "ראש הקהל" אשר היה בוחן אותו אם הוא "למדך" וגדול בתורה די הצורך, ו"ראש הקהל" הלזה היה עם הארץ ובור ריק, ולא ידע מה דקאמרי רבנן כלל, וכל רב שהתייצב לפניו לבחינה, היה שואל אותו שאלות וקושיות של דברי "בורות" ו"עם הארצות", עד שלא מצאה ידו להשיב לו על שאלותיו, וממילא פסל אותו מלהתקבל שם לאב"ד.

וכאשר היה ברצון ה"בני יששכר" להתקבל שם לרב ואב"ד, היה מוכרח אף הוא לעמוד לפני "ראש הקהל" לבחינה. וכאשר נכנס אל בית ארמונו והתייצב לפניו, שאל אותו ראש הקהל:

האתה זה ראבינער שפירא אשר רוצה להיות כאן רב? השיב לו: כן, אני הוא. שאלו ראש הקהל: האם אתה למדן ויכול ללמוד? השיב רבינו: כן.

ושוב שאל ראש הקהל: היודע אתה איזה סדרה קוראים השבוע? השיב רבינו: כן, פרשת יתרו. ומי היה יתרו? יתרו היה "גלח", כהן מדין. וכמה בנות היו לו? שבע בנות. "אם כן", שאלו ראש הקהל, "אם היה יתרו "גלח" - איך היו לו שבע בנות? הלא ידוע שהגלחים אינם נושאים נשים!"

קימט רבינו את מצחו וענה לו ב"חריפות נוראה": הרי מעשה יתרו היה קודם מתן תורה, וצריך לומר שקודם מתן תורה לא היה איסור "גלחים" לישא אשה ולהוליד בנים...

נהנה ראש הקהל מתשובתו ה"חריפה" של הבני יששכר, עד שצעק ואמר מתוך התלהבות: אתה באמת למדן גדול ומובהק! אותך ראיתי הגון לישיב על כסא הרבנות דריבטיטש!

כתוב 'את הדבר הקשה ביאון אל משה, שאם מזניחין את הלימוד נעשה מכל ענין הרביסטווע רק דבר קשה, היינו הפתקאות (קוויטלאך), וקשים מזונותיו של אדם.

יד דוד (עמ' עה)

מי היה הראשון שזכה לקיים מצות סיפור יצאת מצרים

ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים על אודת ישראל את כל התלאה אשר מצאתם בדרך ויצלם ה' (יה, ח).

אומרים בשם הרה"ק רבי שלום מבעלזא ז"ע: הראשון שקיים את מצות "סיפור יציאת מצרים" - הוא משה רבינו ע"ה בכבודו ובעצמו, שהרי ילדיו גרשום ואליעזר לא היו עמו בצאת ישראל ממצרים, אלא הובאו אחר כך למדבר על ידי צפורה אמם - כמסופר בפרשת יתרו, והיה יושב עמם אביהם ומספר להם את ניסיו יתברך ונפלאותיו המרובים.

ניתן לשער, כי צורת הסיפור שסיפר משה רבינו ע"ה בשעתו, היא הצורה והאופן בה נקבעה ההגדה לדורות. מעתה מובן הפליא מדוע לא נזכר שמו הקדוש בכל ההגדה, כי בגודל ענוותנותו הגדולה העלים משה רבינו ע"ה במכוון את שמו בעת סיפור הדברים לבניו...

כך נתקבל ה"בני יששכר" לאב"ד בריבטיטש...

וישמע יתרו כהן מדין וגו' (יה, א).

בספר "תולדות מהרצ"א" בו נלקטו תולדותיו של ה"בני יששכר", מסופר בשם הגה"צ רבי יהודה

סגולת השבוע

נטילת ידיים שחרית כהלכתה - סגולה להבנת הלימוד

לאדמו"ר בעל 'חלקת יהושע' מביאלא זצ"ל, נכנס יהודי ושח לו שהוא בעל משפחה גדולה עם הרבה ילדים, אך משום מה בנו הגדול בן ה-11 אינו מצליח בלימודו. ראשו חתום וסתום ועל אף שהחליפו תלמוד תורה ושינו את המלמדים נותר בסתימותו למגינת לב כולם.

רבינו עיין בקוויטל וביקש מהאב שיביא הנה את בנו הילד. כשהגיע הילד ביקש רבינו מהמשמש שיכניס לחדר קערה עם נטלה. לאחר מכן פנה רבינו אל הילד ושאל אותו אם הוא ילד טוב ואם הוא נוטל ידיים בכל בוקר, והילד השיב בחיוב.

רבינו קם ממקומו, ונטל את ידיו לסירוגין כהלכה, כשהוא אומר לילד שיעקוב אחר נטילתו ויאמר לו אם גם הוא נוטל את ידיו כך. משראה הילד את סדר הנטילה, נענה ואמר שאינו נוטל ידיו כך, כי לא לימדוהו שכך צריך ליטול. מילא רבינו את הספל במים והורה לו ליטול ידיו כפי שהוא נוהג. נטל הילד את ידיו ארבע פעמים על היד האחת וארבע פעמים על היד השנייה.

מיד הבין רבינו את שורש הבעיה, שהילד אינו נוטל ידיו כהלכה ומשכך נותרות ידיו טמאות במשך כל היום והתורה הקדושה אינה יכולה להיתפס בו. שוב מילא רבינו את הספר במים וביקש מהילד ליטול ידיו בשנית, אך עתה ייטול כפי שראה בראשונה, נטילת ידיים לסירוגין כשרבינו עומד עליו בסבלנות ומסביר לו במפורט כיצד ליטול: תחילה יד ימין ולאחריה יד שמאל, שוב חוזרים ליד ימין ולאחריה יד שמאל, כך ארבע פעמים.

בסיום, הורה לו רבינו לשוב לביתו ומיהום והלאה ייטול את ידיו כפי שלימדו. ואכן מאותו יום ניכרו בו שינויים גדולים לטובה, ובתוך תקופה קצרה הצליח להשלים את הפער הגדול שהיה בינו לבין חבריו לספסל הלימודים עד כה.

זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְשׁוֹ:

**התקשקש שלא לחתום על מסמך משפטי
בליל שבת למרות העונש הכבד... בזכות זה
ניצל ממות בטוח...**

**"אני מצטער". אמר לשופט באומץ לב. "אסור לי
לחתום בשבת. אני יהודי והתורה שלי אוסרת את
הדבר עלי באיסור חמור, אתה יכול לעשות בגוף שלי
מה שאתה רוצה אבל הרוח שלי אינה בידך"**

השופט ניסה למצוא מוצא מן הסבך. "אני מבין מה הבעיה שלך", אמר לאסיר בשמץ מפתיע של אנושיות. "אתה מתבייש לחתום בנוכחותי. ובכן, אני אצא מהחדר וכעת כאשר אף אחד לא יהיה כאן, אתה יכול לחתום ברוגע וכאשר אחזור לכאן תן לי את המסמך החתום". "לא, לא, לא בזה המדובר, חבל על הזמן שלך וחבל על היציאה שלך מהחדר" אמר מנחם שמואל בתקיפות. - "אני לא הולך לחתום".

להלן סיפור מרעיש שסופר ע"י אברך חשוב ששמע את הסיפור מפי בעל המעשה בעצמו היושב בבית כלא בארה"ב, כיצד שמירת השבת והמסירות נפש הצילתו ממות לחיים.

אותו אברך אמריקאי, נגזר עליו לאחרונה בבית המשפט בארה"ב לדאבון הלב עונש כבד, מאסר של שמונה חצי שנים בבית כלא. ורק זה עתה ממש החל לרצות את עונשו בכלא.

קשה לתאר את מצבו הקשה של אותו אברך - מנחם שמואל בן טוביע - שהש"ת יחוס ויחמול עליו שייצא במהרה מאפלה לאורה ומבור כלא לחרות, הרי הש"ת הוא כל יכול. הוא יהודי אחד הנמק בבית כלא שכולו גויים עבריינים מן הסוג השפל והנמוך ביותר.

בבית הכלא אתה מאבד את כל זכויותיך. אחד מחוקי הכלא אומר שבבגדיו של אסיר אסור שיהיה שום דבר. הכיסים שלו חייבים להיות בכל עת ריקים לחלוטין. בבדיקה רגילה נמצא בכיסו לא פחות ולא יותר מאשר: בול!... בול דואר שהחזיק לצורך שליחת מכתב לבני משפחתו או לחברים. בחדר מותר לך להחזיק בולים כאוות נפשך, אבל בכיס... איסור חמור בהחלט!

בתי הכלא הפדרליים בארה"ב מענישים בכל חומר הדין אפילו על העבירות הקטנות ביותר, כמו זאת של החזקת בול בכיס.

תיכף ומיד הביאו אותו לפני שופט על 'העבירה החמורה' שעבר. זה היה ביום שיש אחרי הצהריים סמוך לזמן הדלקת נרות.

השופט התעכב ונכנס לדיון מאוחר כאשר השבת כבר ממשמשת לבוא. הוא עיין בתיק ואחרי כמה דקות חרץ את דינו של האסיר היהודי דגן: 14 יום לא תוכל לצאת מתא הכלא שלך!

יש להדגיש כי באופן כללי, האסירים יכולים לצאת מתא הכלא שלהם לחדר האוכל. ולחלץ קצת את עצמותיהם בחצר תחת כיפת השמיים וגם לשוחח בחברה לזמן קצר ויש כאלה שמתירים להם לשחק. אמנם הם סגורים בתא המאסר בכלא, אבל מדי יום יש לכל אסיר זכות לצאת מחדרו כמה פעמים ביום וכך הוא מקל במקצת על הרגשותו הנוראה שנגשלה ממנו החרות.

האסיר דגן שמע את פסק הדין, ואין צריך לומר שהדבר לא גרם לו שמחה וגיל. קעת היה עליו להיות בכלא אמיתי שבועיים ימים. לא לצאת מתא הכלא הקטן 14 ימים. כלא בתוך כלא.

אבל בכך לא הסתיים העניין. השופט מבקש מהאסיר לחתום במו ידיו על פסק הדין שהוא מודע לכך שעבר על חוקי הכלא והחזיק בכיסו בול, ומכיוון שכן נגזר עליו 14 יום מאסר בתוך מאסר.

האסיר מסתכל בחלון והוא רואה שכבר מזמן נכנסה שבת והשמש שקעה. השמים כבר השחירו, זה כבר ליל שבת.

אי לכך נענה ואמר לשופט. "צר לי, אבל אינני יכול לחתום. אני יהודי ותורתנו הקדושה אוסרת עלינו לעשות מלאכה בשבת, וחתומה שלי על מסמך היא מלאכה".

השופט לא האמין למשמע אוזניו. האסיר מתחצף!

הוא נזף באסיר בחומרה. "אתה חושב שזה משחק? אתה הרי יודע שאתה בבית הסוהר, וכאן ישנם חוקים אחרים מאשר בחוץ. אפשר לתת לך עונשים חמורים. אני מבקש ממך שתחתום תיכף ומיד על המסמך. בלי להתחכם".

האסיר היה צריך תעצומות נפש מיוחדות אבל הוא ענה לשופט בעוז "אני לא יכול לחתום, אני יהודי". השופט החל לנקוט בשפת האיומים. "שמעני היטב" אמר לאסיר. "אם אתה לא תחתום כאן ועכשיו, עונשך יוחמר מאוד ואחרי שבועיים של הסגר גמור בתא הכלא שלך, אתה תוכנס לצינוק למשך שלושים יום, (צינוק הוא סוג של תא מאסר קטן וחסר חלונות, בעיקר מתחת לפני הקרקע. צינוק משמש כיום בעיקר לכליאה בבידוד, צורת ענישה שבה מונעים מאסיר כל מגע עם אנשים מלבד סוהרים ואנשי רפואה. צורת ענישה זאת נחשבת לבין הקשות ביותר בכלא. אור השמש לא מגיע לשם, ולעומת זאת יש שם סבידות גבוהה לרחישת בעלי חיים מאוסים כמו עכברושים וכדומה).

הוא נתקף ועזזע מן האיום המפחיד. וידע שהשופט לא מדבר דיבורים בעלמא. אלא יממש בכל חומר הדין את ההבטחה ואחרי שיסיים שבועיים של כלא לפניו מכלא, עוד יתגעגע לעונש הזה כאשר יוכנס לצינוק תת-קרקעי. לרגע עברה בו מחשבה. הרי אם אהיה בצינוק 30 יום, לא אוכל להניח תפילין, ואולי יש היתר לחתום בשבת כדי למנוע מצב של אי הנחת תפילין למשך חודש שלם. אבל ברוגע הבא, דחה את המחשבה הזאת. אין זה מתפקידי לעשות חשבונות כאלה, אמר לעצמו. חילול שבת הוא החמור מכל!

"אני מצטער". אמר לשופט באומץ לב. "אסור לי לחתום בשבת. אני יהודי והתורה שלי אוסרת את הדבר עלי באיסור חמור, אתה יכול לעשות בגוף שלי מה שאתה רוצה אבל הרוח שלי אינה בידך".

השופט ניסה למצוא מוצא מן הסבך. "אני מבין מה הבעיה שלך", אמר לאסיר בשמץ מפתיע של אנושיות. "אתה מתבייש לחתום בנוכחותי. ובכן, אני אצא מהחדר

וכעת כאשר אף אחד לא יהיה כאן, אתה יכול לחתום ברוגע וכאשר אחזור לכאן תן לי את המסמך החתום". "לא, לא, לא בזה המדובר, חבל על הזמן שלך וחבל על היציאה שלך מהחדר" אמר מנחם שמואל בתקיפות. "אני לא הולך לחתום".

אבל השופט נשאר בשלו. הוא יצא מחדר לכמה דקות כדי לאפשר לאסיר לרדת כביכול מן העץ של התעקשותו התמוהה שעלולה להמיט עליו עונש הרבה יותר גרוע. אבל מנחם שמואל היה ירא שבת באמת ובתמים והוא לא חתם.

כאשר שב השופט לחדר וראה שהמסמך נותר לא חתום, עלה כל הדם לראשו והוא חרץ את דינו: 14 יום סגור ומסוגר בתא הכלא. 2.. 30 יום בצינוק.

מי שלא היה בתא כלא בארה"ב אינו יודע על מה מדובר.

האסיר השחור
הגברתן
התקרבו אליו
ופניו שופעות
ידידות. "אני רואה
שבגלל שאתה
יהודי, השם שמר
עליך ועזר לך,
דווקא בגלל
שהיית סגור כאן,
זה הציל אותך
ממוות ודאי. ולכן
מהיום והלאה
אני השומר שלך
כל הזמן ובשכר
זה אתה תספר
לי על הקב"ה
ותדבר איתי
דיבורי אמונה"

גם אנחנו צריכים לעמוד בניסיונות לכבוד שבת. מה הניסיונות שלנו? שזה בא בקשיים, לעסוק בשבת בתורה, ולהתפלל כדבעי ככוונה הראויה ולנצל את השבת להתעלות רוחנית. צריך לדעת ששבת זה זמן של להתענג בתענוגים רוחניים. אמת הדבר, יש גישמאקע סעודה'לה, לאכול בשולחן לחם חמודות, צריך לכבד את השבת במאכל ובמשתה, אבל יש דברים שהם למעלה מזה, לא זה העיקר, אלא המסירות נפש על השבת, ומהי המסירות נפש? לקדשו ולכבדו ולענגו באמת בתורה ותפילה כדבעי. העיקר בשבת זה ההיטהרות וההתעלות במסירות נפש. כמו שאותו אסיר מסר את נפשו על קדושת השבת נמסור אנחנו משהו לכבוד השבת. השי"ת ישפיע עלינו השפעות טובות בזכות השבת.

(גליון קנין תורה)

מדוע אתה יושב לבדך?

לאן נעלם אברך במשך 12 שעות... ועד לסוף הטוב - הלקח המאלף לחיי היום יום, הסכיתו ושמעו:

הפלאפון שלו לא היה זמין, והדאגה הלכה וגברה. היא התקשרה לחמיה, וזה לא ידע את נפשו. אין לו כל מושג לאן נעלם הבן שלו. המשטרה נכנסה לתמונה, והם חיפשו את האברך בכל חדרי המיון שבעיר, אולם לאברך אין כל זכר. בשעה שתיים בלילה העלתה המשטרה רעיון לבצע איכון על הפלאפון, ולנסות לאתר את האברך על פי מספר הסלולרי שלו.

השעה חמש וחצי בבוקר. זה עתה סיימתי שיחה עם תלמיד חכם חשוב מאוד, שכבר הוציא עשרות ספרים, והוא סיפר לי מעשה מופלא: ביום ראשון בשעה שתיים בצעהריים, שלח האב את בנו האברך לבניין של אחד מארגוני החסד הגדולים במרכז הארץ, כדי להחזיר את כיסא הגלגלים שהסתתרה השתמשה בו.

משם היה האברך אמור להמשיך לכולל, ואחרי הכולל לחזור הביתה. האברך לא חזר הביתה בשעה הקבועה, וגם לא שעה אחר כך. הזמן הלך והתארך, ואשתו החלה לדאוג. היא התקשרה אליו פעם אחת, ועוד פעם, ועוד ועוד.

הפלאפון שלו לא היה זמין, והדאגה הלכה וגברה. היא התקשרה לחמיה, וזה לא ידע את נפשו. אין לו כל מושג לאן נעלם הבן שלו. המשטרה נכנסה לתמונה, והם חיפשו את האברך בכל חדרי המיון שבעיר, אולם לאברך אין כל זכר. בשעה שתיים בלילה העלתה המשטרה רעיון לבצע איכון על הפלאפון, ולנסות לאתר את האברך על פי מספר הסלולרי שלו.

הבדיקה העלתה, כי הפלאפון שידר לאחרונה אות חיים מתוך בניין ארגון החסד.

השוטרים פרצו לבניין, ואז שמעו קולות מכיוון המעלית. או אז הבינו, שהאברך הנעלם תקוע במעלית, ומיהרו לשחרר אותו. שתיים עשרה שעות הוא היה תקוע שם!

הוא יצא מתא המאסר, והודה לה' המתיר אסורים בכל לבו. שאלו אותו בני המשפחה, "איך שרדת שם בפנים? איך החזקת מעמד?" ענה האברך: "דבר ראשון, היה לי כיסא גלגלים. ראייתי שאני תקוע, פתחתי את הכיסא והתיישבתי עליו.

דבר שני, תוכלו לראות בתוך המעלית שתלויה שם על הקיר מודעה, שמבשרת שמחר מגיע בודק מעליות כדי לבצע בדיקה תקופתית. אמרתי לעצמי: יותר מעשרים וארבע שעות לא אהיה תקוע כאן, הן הבודק יגיע

בתי הכלא בישראל הם מלון חמישה כוכבים לעומת תאי הכלא בארה"ב. אבל אפילו בבתי הכלא הממשלתיים של ארה"ב, לכל אסיר יש כמה שעות של חסד ביום, כאשר הוא מורשה לצאת מהתא הקטן לחדר אוכל ולחצר, לראות קצת את כחול השמיים.

מנחם שמואל יושב מוסגר ומוחלט בתא כלאו 14 ימים תמימים. אין יוצא ואין בא. הימים עברו באיטיות מרגיזה וכל רגע היה ארוך כמו הגלות. הוא חיכה בקוצר רוח לסיומו של השלב הראשון בעונש גם כאשר ידע כי ההמשך יהיה גרוע פי כמה וכמה.

באחד הימים שמע קולות משונים בחלל הכלא מחוץ לחדרו. לא ידע ולא הבין מה פשר הקולות. מהומה גדולה התחוללה שם. קולות וצעקות עד לב השמים.

מכיוון שלא היה יכול לצאת מחדרו ולא ראה אף אחד, לא ידע מה פשר המהומה הגדולה שהתחוללה. והנה עברו 14 הימים הקשים והדלת נפתחה, ומנחם שמואל יכול כבר לצאת, ואז הוא רואה אסיר אחר, שחזר גבה קומה ובעל גוף רחב ביותר עומד בפתח החדר ומחכה לו.

"אתה היהודי?" הוא פונה אליו. "היית נעול בתא שלך שבועיים?" "נכון."

"האסירים האחרים לא ידעו את זה, לא הבינו לאן נעלמת. אתה יודע מה התחולל כאן בהיעדרך?" "לא."

"אז אני אספר לך". אמר השחור בהתלהבות. "המהומה הזאת הייתה בגללך!"

"מה? למה?!"

"אני אספר לך. אתה כאן היהודי היחיד, ויש לך משקפיים עם מסגרת מזהב. היה כאן אסיר אחד, שחזר גם הוא, מר נפש, שיושב כאן במאסר עולם, ואין לו מה להפסיד. והוא החל לדבר נגדך, שיש לך משקפי זהב וליהודים יש את כל הכסף שבעולם וצריך לחסל אותם וכו', הוא השיג סכין חדה ורצה לחסל אותך עם הסכין. הוא תר אחריו וחיפש אותך בכל מקום בכלא ולא מצא אותך. כי היית כלאו בחדר. ואז תוך כדי שהוא מחפש אותך עם הסכין, פרצה קטטה בינו לבין שני אסירים אחרים והם חיסלו אותו ושילחו אותו מן העולם. כעת הוא כבר לא יוכל לעולל לך כל רע."

האסיר השחור הגברתן התקרב אליו ופניו שופעות ידידות. "אני רואה שבגלל שאתה יהודי, השם שמר עליך ועזר לך, דווקא בגלל שהיית סגור כאן, זה הציל אותך ממוות ודאי. ולכן מהיום והלאה אני השומר שלך כל הזמן ובשכר זה אתה תספר לי על הקב"ה ותדבר איתי דיבורי אמונה."

בסופו של דבר גם עונש הצינוק בוטל בהתערבותם שלבני משפחתו של האסיר אשר הפעילו את קשריהם עם שלטונות הכלא וגאלו את אחיהם מן העונש הנורא.

סיפור מרעיש זה סיפר כ"ק אדמו"ר מלעלוב שליט"א, מתוך שיעור בספר "אור החיים" הק' בבית מדרשו בבית שמש, אור ליום שישי י"ט שבט תשע"ט. ובתוך דבריו:

החידושי הר"מ אמר על מה שכתוב "מחלליה מות יומת", הרי מידה טובה מרובה, ואם כך, מי שמקדש את השבת, על אחת כמה וכמה שהשבת נותנת לו חיים.

שמעתי היום סיפור שהוא ממש כדבריו של החידושי הר"מ.

בתום הסיפור הוסיף כ"ק אדמו"ר מלעלוב שליט"א: הרי היהודי הזה, שהקב"ה הכל יכול יעזור לו ויוציא אותו מבור כלאו בקרוב, הוא מסר עצמו על קדושת השבת, ועמד בניסיון קשה מאוד ולא חתם, ודווקא בגלל העונש שקיבל ניצל ממוות.

ונשאלת השאלה: מה הניסיון שלנו? מה הניסיונות שאנחנו עוברים לכבוד שבת? אנחנו ברוך ה' בני חורין ויכולים לצאת ולהיכנס כאוות נפשנו בכל מקום. דלת נעולה אינה עוצרת בעדנו מללכת לאן שנפשנו תחפוץ.

הניסיונות שלנו הם לקדש את יום השבת ולכבדו ולטהרו ולעסוק בתורה.

לאותו טיפול. השיב לו הרב, נכון שזה יקר ומדובר בזמן רב, אבל אני מציע לך לנסוע, לא מכיוון שיש שם רופא מומחה, אלא משום שגלות מכפרת, ועצם הנסיעה למקום בו תהיו זמן רב, לגלות אל הלא נודע ברחוק מהבית והסביבה הרגילה, זה גלות מכפרת עיון כפשוטו.

הרב אריה שכטר ואשתו שמעו בעצת רבו ויצאו לדרך, הם טסו לארצות הברית, וזו היתה אחת מהפעמים הבודדות שלו בטיסה עד לרגע זה. על עצם הטיסה מספר הרב שהיא היתה כפרת עוונות, היה מדובר על לפני כארבעים שנה, ובזמנם לא היו מטוסים כמו בימינו.

בסופו של דבר הם הגיעו, ומצאו מקום ללון בו כדי להתארגן, ולאחר מכן פנו למרפאה. בעל המרפאה הגוי, קיבל אותם בעת הגעתם, ופרס בפניהם במשך מספר שעות את הצפוי להם, ובפתח דבריו אמר, "הריפוי כאן בנוי על ענין התזונה של האדם, ולכן אני צריך לפרט לכם בדיוק, מה אני הולך להוריד מהתזונה של האשה", וכך התחיל לפרט מוצרי מזון כאלה ואחרים שנאסרו עליה לצרוך, בשר ביצים וגבינות, ובכללם אפילו לחם רגיל וכו', והסביר להם שהם יקחו חטים ויביאו אותם למרפאה, והחולה בעצמו צריך לטחון את החטים ולהוציא מהם קמח, וכך יכין לעצמו לחם רק עם המוצרים המסוימים שיעמידו לרשותם במרפאה, והמשיך לפרט כל מיני מאכלים ומשקים מוזרים שעליה לצרוך, לא משביעים ולא מזינים, שאי אפשר להתקיים איתם כראוי.

לאחר שסיים, הרגישו הרב והרבנית שהם בפני זוועת עולם, כיצד אפשר להתקיים כך במשך כמה שבועות, כשרק עשבים וכל מיני מוצרי מזון שונים ומשונים אמורים להזין את גופה? אבל אמר הרב שכטר לרעייתו, הגענו עד פה ושילמנו, הבא ננסה לעמוד במשימה. הם התחילו את התהליך, וביום האחרון לפני שסיימו את הטיפול, ניגש הרב שכטר למנהל המרפאה ושאל אותו: "אמור לי בבקשה, מה הסוד שלך? כיצד אתם מרפאים? אתם לא נראים שונים מכולם, ולהיפך אתם אפילו מחמירים יותר מידי בתזונה?".

השיב אותו גוי לרב שכטר: אני ועוד כמה משוחפיי עשינו מחקר עולמי, חקרנו את הנושא הזה עמוק מאוד, והגענו לתובנה הבאה, כל המחלות שיש בעולם באות מדבר אחד, ממידות רעות! מי שיש לו מידות רעות זה גורם לו למחלות. לפעמים המידה לא פורצת החוצה, אלא חבויה בפנים, אבל גם כך היא מזיקה לו.

ולכן, כדי לרפא את המחלה, אנחנו מביאים את החולה לכאן, ונותנים לו הרגשה עצמית שהוא אפס ושום דבר, לא אוכל ולא שותה כמו אדם רגיל מהשורה, ולא יכול לתפקד כהרגלו, ובהרגשה שכזו האדם נשבר בקרב, וברגע שהחולה הזה נשבר, הוא מתקן את המידות שלו, ואחרי שעשה זאת הדרך להחלמה קצרה!

הרב שכטר עמד נדהם, ולאחר סיום דברי הרופא יצא משם ובכה ארוכות! לאחר שנרגע אמר לעצמו הרב, הייתי צריך לטוס עשרות שעות לכאן, ולשלם חמש עשרה אלף דולר, בשביל ללמוד כאן דבר אחד בסיסי, שאדם צריך לתקן את המידות לפני שיבואו עליו כל מיני מחלות. עד כמה צריך האדם לעבוד בעולם הזה, לפעמים אנחנו לא יודעים מה המשמעות של איזו פזיזות או הנהגה לא טובה, ומה חס ושלום האדם מביא על עצמו. אדם אולי חושב, "טוב... בסך הכל עשיתי כך וכך, אני אחזור בתשובה ואתוודה ואתחרט ואשים את זה מאחורי", אבל הוא חס ושלום עלול להפגע עקב המצב שהכניס את עצמו אליו, ומי יודע מה יוכל לעזור לו אם ינזק או יחלה בגלל מעשיו. הוא אמנם התחרט, אבל יתכן שכבר גרם לעצמו לנזק בלתי הפיך.

ללמדנו עד כמה האדם צריך למנוע מלהכניס כל מיני נגיפים לתוך גופו, על ידי שהוא רגוע ומתון, מתבונן וחושב ולא עושה צעדים נמהרים. לפעמים צעד אחד יותר מידי יכול להביאו אל הקץ. "הוו מתונים בדין" - אדם צריך להזהר, שלא להיות כמו המצרים שרצו לתפוס את עם ישראל במהירות ופזיזות, ולסוף המיתו את עצמם, אלא לחשוב ולהתבונן, האם הוא עושה נכון או שלא. יהי רצון שנפנים לקח זה ונזכה להצלחה בחיינו.

(פניני בית לוי)

וישחרר אותי. כך שאיני צריך לדאוג.

זו הייתה השגחה נפלאה מן השמים, שההודעה הזו תלתה בפנים.

ועוד - בשונה מהמצוי בשעה שהמעלית נתקעת, האור לא נכבה. היו אתי עט ומחברת. הוצאתי אותם וכך ישבתי וכתבתי חידושי תורה.

אני רואה בכל המהלך הזה השגחה פרטית מופלאה, שבמקום שהשעות האלה תהיינה הסיוט של חיי, בהיותי סגור בתא קטן, ללא קליטה וללא מזון, הן הפכו לשעות של התעלות. ברוך מתיר אסורים".

כאשר שוחחתי על כך עם אותו תלמיד חכם, הוא אמר: ראו איך זה, שבן אדם יכול להתנתק לשתיים עשרה שעות מכל ענייני העולם. אל תחשבו שבשביל להגיע לזה חייבים להיתקע במעלית, שלא תתנסו. אפשר ליזום דבר כזה מפעם לפעם, בלי להבהיל אף אחד, בתיאום מוחלט ובהודעה מראש, ויפה כוחה של ההתבודדות להתעלות ולהתרוממות.

(גליון השגחה פרטית)

וְאָשָׂא אֶתְכֶם עַל פְּנֵי נְשָׂרִים:

הייתי צריך לטוס עשרות שעות לכאן, ולשלם חמש עשרה אלף דולר, בשביל ללמוד כאן דבר אחד בסיסי, שאדם צריך לתקן את המידות לפני שיבואו עליו כל מיני מחלות...

לאחר שסיים, הרגישו שהם בפני זוועת עולם, כיצד אפשר להתקיים כך במשך כמה שבועות, כשרק עשבים וכל מיני מוצרי מזון שונים ומשונים אמורים להזין את גופה? אבל אמר הרב שכטר לרעייתו, הגענו עד פה ושילמנו, הבא ננסה לעמוד במשימה. הם התחילו את התהליך, וביום האחרון לפני שסיימו את הטיפול, ניגש הרב שכטר למנהל המרפאה ושאל אותו: "אמור לי בבקשה, מה הסוד שלך? כיצד אתם מרפאים? אתם לא נראים שונים מכולם, ולהיפך אתם אפילו מחמירים יותר מידי בתזונה?".

הרב אריה שכטר זצ"ל היה מגדולי המגידים בדורנו, והיה מפורסם ברחבי הארץ והעולם, סיפר שלפני שנים רבות, אשתו חלתה במחלה הקשה בעודה צעירה לימים, כשהייתה בסה"כ כבת חמישים. היא היתה אשה מיוחדת, פעילה מאוד ובעלת חסד גדולה. כמוכן שבמצב זה התפילות הן הדבר הראשון במעלה, אבל בזמן כזה עושים גם הרבה השתדלות, וגם הם הלכו לטובי הרופאים והיועצים, וניסו את כל שיטות הריפוי והאיזון התזונתי.

לרב היו לו קשרים רבים בארץ בעולם, והוא דיבר עם מומחים רבים, ומספר שקיבל קרוב לשישים וחמש עצות כיצד להתמודד עם המחלה של אשתו, ואיך אפשר כמה שיותר לצמצם את הסיכון, ואפילו לנסות לקחת את הגלגל אחורה, לכיוון נסיגת המחלה והחלמה. אחת מהעצות היתה מרפאה יחודית במיאמי, שם בונים לאדם את צריכת המזון שלו מחדש, כשהם כמעט ומבטיחים שאדם הנמצא אצלם למשך מספר שבועות של טיפול, יוכל לאחריהם להתרפא מכל מחלה, ודבריהם מצאו חן בעיני הרב ורבנית.

הבעיה היתה שהטיפול יקר מאוד, העלות היתה 15,000 דולר מלבד הטיסות, ומכיוון שסכום זה לא היה ברשותם, הרב היה צריך ללוות כסף. חשב הרב לעצמו, הרי ניסינו כל כך הרבה שיטות וטיפולים ומיצנו כמעט את הכל, ושום דבר לא עזר, ולכאורה נראה שגם טיפול יתכן ולא יעזור, ואולי זה בזבז זמן וכסף מיותר. הוא הלך לשאול את רבו האם להסכים

פנינים על הפרשה:

בזכות קדושת ישראל ואחדותם זכו לתורה

ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחננו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר. ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל (שמות יט ב-ג). אפשר לומר, דרבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין קו.) דרשו על פסוק (שמות יז ח) 'ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים', שרפו זיהם מן התורה, לפיכך נתגרה בהם עמלק. ועכשו שנתקברו להר סיני ורצו לקבל התורה, הסירו רפיון ידים וקבלו עליהם לקבל התורה ולשמרה בזריות, ונתקדשו ונתתהרו ונעשו אהובים זה לזה בלב אחד כאיש אחד. ומצד קדשם וטהרתם ואחדותם זכה משה שעלה אל האלהים, דזכות ישראל היא שהשלימה למשה מעלתו, וכמו שמצינו בתלמוד (סנהדרין יא.) שיצאה בת קול ואמרה יש אחד כאן שראוי שתשרה עליו שכינה כמשה אלא שאין דורו ראוי לכך. מכאן ראינו שזכות הדור היא שמסיעת לשלמות גדול הדור. והנה מצינו שהאבות נקראים 'הרים', וישראל, עכשו שנתקדשו באחדות אחת, נקראו כלם בשם 'הר אחד':

עזבו את הרפיון בתורה והתאחדו

וזהו שאמר ויסעו מרפידים, דהינו, נסעו מרפיון ידים שהיה בהם בתחלה, עכשו הסירו רפיון ידים ובאו למדבר סיני בזריות, לקבל התורה בזריות ולשמרה בזריות. ויחן שם ישראל, נעשו בלב אחד כאיש אחד, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא מס' דבחדש א.) נגד ההר, לרמוז דכמו שהר סיני גוף אחד, גם הם נעשו הר אחד, גוף אחד וקדשה אחת ואחדות אחת, וזהו נגד ההר:

אחר שזכו לשלימות קבלו את התורה

ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר, ההר הם ישראל כמו שאמרנו. ועוד נמי, ההר במלוי כזה: ה"י ה"י ר"ש עם הכולל גימטריא ישראל. וזהו ויקרא אליו ה' מן ההר, דהינו, זאת המעלה שבאה לך מסבת ההר, שהם ישראל. ועכשו הכל מתקן, העם מתקנים והמנהיג מתקן, גם אני איני מונע השפעתיה מהם, לפיכך כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל:

(פיתוחי חותם פרשת יתרו)

תכלית יציאת מצרים כדי שיקיימו את כל המצוות

אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואבא אתכם אלי. ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ. ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש (שמות יט ד-ו). אפשר לרמוז דכאן בא להורות לישראל המצוות שהם חובה להקשר ותקון גופם, שיהיו זהירים בהם, והם: המילה לשמונה ימים, וציצית, ותפלין, ושמירת שבת, ועשיית סכה, ונטילת לולב. וזהו הרמז אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים כל האותות והמופתים והוצאתי אתכם, וצריך שתדעו כל החרדה הזאת שתדדתי עליכם למה, הוא מפני שתהיו מקיימים מצוותי, וזהו ואשא אתכם על כנפי נשרים, נשרים גימטריא 'ציצית', דהינו, גאלתי אתכם בשביל שתעשו ציצית על כנפי בגדיכם, וזהו על כנפי נשרים, דהינו, בשביל שתעשו ציצית בכנפי בגדיכם. ואבא אתכם אלי, אתכם אלי גימטריא עם שני כוללים 'טוטפת'. ועתה אם שמוע תשמעו בקלי, ראשי תבות 'שבת'. ושמרתם את בריתי, היא ברית מילה. והייתם לי סגלה, היא שיהיו עוסקים בתורה. עוד, 'סגלה' רומזת על נטילת לולב ועל עשיית הסכה. ועקר כל המצוות כדי שתדעו שאני אדון הכל ותקבלו צוואתי על כל דבר ודבר, ותכירו כי לי כל הארץ:

(פיתוחי חותם פרשת יתרו)

לפני קיום המצוות צריך להתרחק מכל חטא

ואתם תהיו לי, ממלכת כהנים וגוי קדוש (שמות יט ד-ו).

מה שאמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים, בא להורות שעקר קיום מצוות ועסק התורה בעיני שיהיה הגוף העושה המצוות ועוסק בתורה טהור ונקי מעון, כמו שנאמר (תהלים לד טו) 'סור מרע ועשה טוב'. וזהו הכלל הגדול, דאי לאו הכי שוא שקד שומר לשמר מצוות ותורה, שיהיה הוא בונה מצד זה וסותר מצד זה. לפיכך בא להזהירם בלשון הזה ואתם, כלומר, אתם מצד עצמכם צריכים להיות הגוף שלכם מתקן כראוי בקדשה ובטהרה כדי שיחולו המצוות עליו, והוא שתהיו לו ממלכת כהנים, דהינו טהורים כמו הכהנים, ותהיו גוי קדוש, ואז יאתה לכם קיום המצוות והתורה:

(פיתוחי חותם פרשת יתרו)

עצות וסגולות:

ענייני ענווה (א')

הענוה מעולה מכל המידות

מדת הענוה, שהיא למעלה מכל המדות הטובות (ע"ז כ.). ולכן אחר שאמר שהוא היה מתנהג במדת הענוה, אמר לבני ישראל התדבקו במדה הזאת שאין למעלה [ממנה], והרועה להחיל לה שימלא לו רצונו ויעשה בקשתו יתדבק במדה הזאת ומבטח הוא שיעשה ה' בקשתו (סוטה ה.).

(מעגלי צדק, אות דל"ת, ד"ה דבקה לעפר)

הגאה לא מתבונן בשפלות עצמו

הגאה טח עיניו מראות ולבו מהבין, כי מה הוא ועל מה יתגאה, וכי עצמו נחושה, והלא אינו אלא בשדר ודם רמה ותולעה (סוטה ה., אבות דר"נ פי"ט).

(פיתוחי חותם פרשת תזריע, ד"ה אדם)

הגאווה ניכרת אצל הגאה, גם כשמסית אותה

יש בן אדם שגאווה טמונה בלבו, ומתחכם שלא יכירו בו בני אדם שהוא גאה, ומדבר דברים שסובלים שתי פנים, לצד אחד נחשבים גאווה, ולצד השני לא כן. אבל אוי לו, שהרי אפלו אין מכירים אותו מלמטה, כבר נתגלה קלונו למעלה, וטמא טמא יקרא.

(פיתוחי חותם שם, ד"ה ומראה הנגע)

הגאה גורם אחיזת הקליפה באותיות השם הק'

הובא במשנת חסידים (מסכת התשובה פ"ב אות א), דהגאה גורם להקלפות להתאחו אפלו באותיות ה"ה של שם הוי"ה ברון הוא, לפי שאין להם אחיזה רק באותיות ו"ה האחרונות, והגאה גורם להם להתאחו אפלו באותיות ה"ה, ולכן 'גאווה' גימטריא ה"ה, לרמוז שפונם בשם ה"ה ומגביר כח אלהים אחרים.

(פיתוחי חותם שם, ד"ה אדם)

הגאה נותן שליטה גדולה לס"מ

ובא לומר, דמי שיש בו מדת הגאווה שהיא שאת, הגדלה שרועה להתנשא בכל דבר, או ספחת שהיא גרועה ממנה, או בהרת שהיא גרועה ממנה, הרי הוא פונם פגם גדול ונותן שליטה גדולה לסמא"ל.

(פיתוחי חותם שם)

ילמד על מידת הענוה, ממשו רבינו ואברהם אבינו

הרועה להתנהג במדת הענוה יראה אברהם אבינו עליו השלום ומשה רבנו עליו השלום עד היכן הגיעה ענותנותן (חולין פט.). ומהם ילמד.

(פיתוחי חותם שם)

והנפקותא שיש בזה היא זו, והוא דלפי פרוש התוספות, העדיפותא שיש לאב ואם על הקדוש ברוך הוא היא בצד אחד דוקא, היכא דאין לו, דלגבי אב ואם חייב לחזור על הפתחים ולכבדם, ולגבי הקדוש ברוך הוא אינו חייב. אבל היכא שיש לו, מכל מקום אב ואם והקדוש ברוך הוא שוים. לזה בא הירושלמי לומר, דאפלו היכא דאית ליה, כבוד אב ואם עדיף, והוא משום דגבי אב ואם ממון אדם שלו הוא, ואפלו הכי מחייב לתת אותו לאביו ולאמו. אבל גבי הקדוש ברוך הוא, אף אם אדם נתן לו, סוף סוף הממון של הקדוש ברוך הוא הוא. והעדיפותא של אב ואם היא, שאף על גב שהממון אינו שלהם רק של הבן, מכל מקום מחייב לתת משלו להם, לא כן גבי הקדוש ברוך הוא לא נתן לו האדם כלום רק משל הקדוש ברוך הוא נתן לו:

זהו כונת מהרש"א בדברי הירושלמי, דלפרוש 'מהונג' משמע, דגם גבי הקדוש ברוך הוא הממון קרוי של אדם, אבל השתא דאמרינן מ'מהונג', דהיינו ממה שחננג, אם כן לגבי הקדוש ברוך הוא לא שייך רבותא כאב ואם, דגבי הקדוש ברוך הוא משלו נתן לו. והיינו דדקדק מהרש"א ואמר דהיינו כדאמרינן משלו תן לו, כלומר השתא דקרינן מ'מהונג' דשמעינן מינה דהממון של הקדוש ברוך הוא הוא, אם כן ליכא רבותא גבי הקדוש ברוך הוא כמו אב ואם, דגבי הקדוש ברוך הוא משלו נתן לו, כדאמרינן תן לו משלו. וזה בודאי כונת מהרש"א, דאי לא תימא הכי אמאי אצטריך למימר דהיינו כדאמרינן משלו תן לו, אלא ודאי כדפרשנן. דו"ק:

(לבונה זכה פרשת יתרו)

חדוש יש בדברי מהרש"א מה שלא משמע כן מדברי התוספות. והוא, דהא ביזן השתא לפרוש התוספות מלתא דפשיטא דמלכבד את אביר' משמע דבין יש לו ובין אין לו חייב לתן, דהא קרא סתמא כתיב, דלגבי הקדוש ברוך הוא כתיב 'כבד את ה' מהונג', דהיינו ממונג, כדמשמע 'הון' בכל מקום, 'הון ועשר בביתו' (תהלים קיב ג), 'בית והון' (משלי יט יד), וכיוצא:

ולפי זה תמה מהרש"א, כיון דעקר ילפותא דהירושלמי הוא משום דכתיב גבי כבוד המקום 'מהונג' ולגבי כבוד אב ואם לא כתיב 'מהונג' רק סתמא, אם כן מזה מוכח דגבי המקום אם יש לו ממון חייב ואם לאו פטור, וגבי אב ואם בין יש לו ובין אין לו חייב כיון דסתם כתיב. וכיון דהכי הוא, למה ליה להירושלמי לדרש 'מהונג' כמו 'מהונג', בלאו מ'מהונג' כפשיטה ילפינן האי דרשא, אי לא אתא הירושלמי לחדש לנו שום דבר ב'מהונג'. כי אם כפי פרוש התוספות, זה לא אצטריך, כדפרשנן. אלא ודאי חדוש גמור אתא הירושלמי לאשמעינן במה שדריש 'מהונג' כמו 'מהונג', וזהו החדוש, דאי אמרינן 'מהונג', משמע דהממון קרוי של אדם, וכשמכבד אדם להקדוש ברוך הוא בממונו, יש לו טיבותא ושכר כמו שמכבד לאביו ואמו בממונו, וקא משבח קרא לאדם כשמכבד להקדוש ברוך הוא בממון עצמו. אבל אי אמרינן מ'מהונג', דהיינו ממה שחננג, דשמעינן מינה תן להקדוש ברוך הוא משלו, דהיינו הממון שביד אדם של הקדוש ברוך הוא הוא, וכל מה שיתן להקדוש ברוך הוא לאו רבותא וטיבותא כל כך, כי כל מה שיתן להקדוש ברוך הוא ומכבד אותו, משל הקדוש ברוך הוא הוא:

האם מחויב אדם לחזור על הפתחים לזון את אביו ואת אמו

תנו רבנן נאמר כבוד את אביר ואת אמך (שמות כ יב), ונאמר כבוד את ה' מהונג (משלי ג ט), השוה הפתחים לזון אב ואם לכבוד המקום (קדושין ל:). תוספות: כבוד את ה' מהונג. בירושלמי (קידושין פ"א ה"ז) דורש 'מהונג' כמו 'מהונג', משמע שהקפיד הקדוש ברוך הוא על כבוד אב ואם יותר מכבודו, שבכבודו הוא אומר 'כבוד את ה' מהונג' דהיינו 'מהונג', דמשמע ממה שחננג, כלומר אם יש לו ממון חייב ואם לאו פטור, ובכבוד אב ואם נאמר 'כבוד את אביר ואת אמך', דמשמע בין שיש לו ממון ובין אין לו, והיכא דלית ליה, חייב לחזור על הפתחים לזון את אביו ואת אמו:

ביאור המהרש"א בירושלמי שבכיבוד אב ואם חייב אף באין לו

כתב מהרש"א וזה לשונו: ולולי דברי התוספות היה נראה לפרש שהעדיפו המקום, ד'מהונג' משמע דלא בקש אלא אם נתן לך הקדוש ברוך הוא תן לו וכבוד אותו, דהיינו כדאמרינן (אבות פ"ג מ"ז) משלו תן לו. אבל בכבוד אב ואם, אף אם אין לך תתן להם, דהיינו שצריך לחזור על הפתחים. עד כאן לשונו:

מה חידש המהרש"א

רבים תמהו, מה חדש מהרש"א על דברי התוספות, הלא הן הנה דברי התוספות:

כוונת המהרש"א שעדיפות כיבוד אב ואם ניכרת אף ביש לו

ונראה לעניות דעתי לפרש דדבר פשוט, בודאי

ישועות יעקב

דקה מתורתו של ה'אביר יעקב'

לשמיעת השיעורים 073-2951871

אוצרותיהם של מגידים

באותו בית החולים שהתה חולה נוספת ששם משפחתה היה ג"כ 'הערמאן', ולדאבון לב השיבה את נשמתה ליוצרה בעיצומו של יום השב"ק, מכיוון שעפ"י חק בית החולים מחוייבים להודיע על הפטירה תיכף ומיד, ע"כ נשלח טעלעגראם (מברק) המודיע על כך, אך שנתחלף להם הערמאן בהערמאן... ושלחו את המכתב בטעות לבית הרב יעקב יוסף, בהגיע השליח מצא שרבי יעקב יוסף ובני ביתו עומדים על המשמר ואינם מסכימים לקבל מכתבים בעצם יום השבת יהיה מה שיהיה וממי שיהיה ובענין מה שיהיה.

הגה"צ רבי אלימלך בידרמן: בזכות שלא רצו לקבל מכתב בעיצומה של שבת, ניצלו מעגמת נפש מרובה... וזכו שבתם הבריאה לגמרי כאחד האדם...

נתחוויר לו פירוש הנוסח שאומרים ב'הושענות' (לשבת חוה"מ סוכות) 'ושבת וממתנת עד כלות שבת, כי לכאורה מי הוא היושב וממתין אימתי תעבור כבר השבת... אלא הכוונה למי שיושב וממתין מלשמוע שמועה רעה ומתאפק שלא לקבל טעלעגראמא, כי הקב"ה משולם שכר טוב ליראיו, ונתברר כי מעיקרא היה רק בהלת שוא ואין כאן כל צרה וצוקה. וללמד על הכלל כולו יצא, שאם אדם מתאפק בשבת ומסיה דעתו מכל שמועה רעה בעסקיו וכיו"ב, שזכות השבת עומדת לו להינצל מכל רע.

וכמו שביאר הרה"ק התפארת שלמה זי"ע (ויצא ד"ה ושבת) בלשון הוזה"ק 'כד עייל שבתא איהי אתייחדת ואתפרשת מסטרא אחרא וכל דינין מתעברין מינה, ש"כד עייל שבתא, היינו 'כשנכנס באדם קדושת שבת בטל ממנו כח הסט"א, והיינו שככל שאדם 'בוער' בקדושת השבת, והשבת נבלעת יותר בעצמותו כך זוכה שיתבטלו ממנו כל הדינים.

(הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א - באר משה)

יהיה מה שיהיה וממי שיהיה ובענין מה שיהיה. בלית ברירה נתנוהו שליחי ב"ח לבית גיסתם, וזו משראתה את הנכתב נאלמה דום ומיירה לבית ההורים 'לבשר' להם, וגם עתה הם עמדו בכל התוקף שלא לקבל המכתב, ניסתה לספר להורים תוכן הדברים אך לא רצו לשמוע, ומיד במוצש"ק הגיע בשנית מכתב בהול מהנהלת ביה"ח בו נכתב, הננו מתנצלים עמוקות על הטעות שהיתה לנו, בתכם חיה וקיימת, מצבה משתפר ובקרוב תשוחרר הביתה...

וכששמע זאת אמר הרב הערמאן כי עתה

זכור את יום השבת לקדשו (כ ז).

ידוע ומפורסם גדול פעליו של הגאון הצדיק רבי יעקב יוסף הערמאן זצ"ל, אשר עמד כחומה בצורה בכל הנסיונות שהיו באותם הימים בארה"ב של לפני כמאה שנה. פעם אחת חלתה בתו והיתה במצב קשה מאוד רח"ל אביה ואימה שהו בכל עת על יד מיטתה, ולקראת שבת חשבו לעצמם הרי אורחים רבים סמוכים על שולחנו בכל שבת קודש, על כן מוטב ונשוב אל הבית לקבלם וזכות הכנסת אורחים תעמוד לביתנו החולה שתשוב לאיתנה, ואכן כך עשו.

והנה, באותו בית החולים שהתה חולה נוספת ששם משפחתה היה ג"כ 'הערמאן', ולדאבון לב השיבה את נשמתה ליוצרה בעיצומו של יום השב"ק, מכיוון שעפ"י חק בית החולים מחוייבים להודיע על הפטירה תיכף ומיד, ע"כ נשלח טעלעגראם (מברק) המודיע על כך, אך שנתחלף להם הערמאן בהערמאן... ושלחו את המכתב בטעות לבית הרב יעקב יוסף, בהגיע השליח מצא שרבי יעקב יוסף ובני ביתו עומדים על המשמר ואינם מסכימים לקבל מכתבים בעצם יום השבת

ישנו אדם זקן שזקנו עדיין שחור באופן פלא, והוא מחלק סכומים אדירים לצדקה, קם ונסע לשם, יורא והנה אמת נכון הדבר, שעומד שם יהודי אשר מראהו מעיד עליו כי קשיש הוא טובא, אבל זקנו לא הלבין ומראהו שחור כאיש צעיר, והרבה אנשים עומדים אצלו בשורה, ולכל אחד מאזין הוא במאור פנים, ולבסוף נותן לו סכום הגון כפי צרכיו.

הגאון רבי מאיר צוויבל שליט"א: גודל השכר שמקבלים במעשה המצוה על כל פרט ופרט בנפרד, הבחור שקיבל הבטחה על עשירות לדורי דורות, וזקנו נשאר שחור גם כשהיה כבר ישיש מופלג...

נכון הדבר, שעומד שם יהודי אשר מראהו מעיד עליו כי קשיש הוא טובא, אבל זקנו לא הלבין ומראהו שחור כאיש צעיר, והרבה אנשים עומדים אצלו בשורה, ולכל אחד מאזין הוא במאור פנים,

היה רגיל לילך לקבץ מעות לצדקה, פעם אחת נודע לו שבעיר פלונית ישנו אדם זקן שזקנו עדיין שחור באופן פלא, והוא מחלק סכומים אדירים לצדקה, קם ונסע לשם, וירא והנה אמת

שמעתי מעשה פלא, שרואים ממנו את גודל השכר שמקבלים במעשה המצוה על כל פרט ופרט בנפרד, דבימי בחרותו של מרא דארעא דישוראל הגה"ק רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל,

אוצרותיהם של מגידים

כן, קפצתי ואמרתי מיד להרה"ק: "גם אני קניתי כובע ובגדים לכבוד הבר מצוה ואני מוכן למסור אותם זה עתה לבחור העני". ואכן קיימתי הדבר ורצתי מיד לביתי והבאתי את הבגדים אל הרה"ק, כראות הצדיק הלז כן התפעל מאוד, ואמר לי: "הנאית אותי מאוד במעשיך זה, אך איני לוקח מתנות חינם - 'מאיר'ל נעמט נישט קיין מתנות אומזיסט', על כן בזכות שנתת לי את הכובע יהיה לך עשירות, ובעבור הרעקל יהיה לך אריכות ימים ושנים, בעבור הוועסטל יהיה זקנך שחור לעולם, ובעבור המכנסיים יהיה לך עשירות לדורי דורות".

סיים האישי את סיפורו ואמר לרבי יוסף חיים: "הנה עיניך הרואות את קיום ברכתיו של הצדיק, אשר נתקיימו בי כולן עד לאחת, ומכאן זה אני עומד כאן עתה וזוכה לפזר ממון רב לצדקה". עד כאן שמעתי מאחד ששמע המעשה מנכדו.

ונראה לרמזו הדבר במשנה (אבות פ"ג מ"ב) 'הוי קל לראש ונח לתשחורת', כלומר, הוי קל למור ולקיים ציווי של הראש, שהוא הצדיק, ועל ידי זה תזכה זנח לתשחורת, שלא ילבין זקנך לעולם. (הגאון רבי מאיר צוויבל שליט"א - נר המאיר)

מלובש קרעים, וכל מראהו מעורר רחמים. כראות הרה"ק את הבחור העני, קראו אליו ושאלו מדוע אתה הולך בבגדים אלו, ענה לו הנער שבן עניים הוא, ואין יד הוריו מספקת לקנות לו מלבושים מתוקנים. נכמרו רחמיו של הרה"ק ופנה לבחור השני וביקש ממנו שימסור את כובעו ובגדיו לבחור העני, הצטדק הבחור ואמר: "הלא בגדים אלו קניתי לכבוד הבר מצוה שלי ואיך אמסור אותם לעני זה". כאשר שמעתי

ולבסוף נותן לו סכום הגון כפי צרכיו. נכנס גם רבי יוסף חיים אל השורה וכאשר הגיע תורו שאל את היהודי מהיכן מקור כספו, כי חשש שמא מרויח הוא את כספו בדרכים שאינם כשרות ולא רצה לקבל לצדקה כסף כזו. נענה האישי ואמר לו 'הרבה אנשים עברו אצלי, ואתה הנך הראשון ששואל שאלה זו, אם כן הסכת אזנך, ושמע לסיפור הדברים אשר בפ':

נער צעיר הייתי כאשר נפטר עלי אבי, עמדתי אז חדשים ספורים לקראת היום שבו אכנס לעול תורה ומצוות, ואמי אמרה לי לאמר הנה נשאר עדיין קצת כסף בבית אשר הביא אביך, לך נא מהר וקנה לך כובע ומלבושים חדשים לכבוד הבר מצוה שלך פן יכלה הכסף, הלכתי ועשיתי כמצוותה, וקניתי לי מלבושים חדשים.

והנה כשתי שבועות קודם הבר מצוה, הגיע לעירנו הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן ז"ע לכמה ימים, ותהום כל העיר, הכל הלכו אליו, אם להתברך, אם לראות בזיו פניו, ואף אני הלכתי במצוות אמי כדי לקבל את ברכתו לקראת הבר מצוה. והנה לפני עמדו שני בחורים נוספים, אחד היה לבוש בגדים נאים כדת וכדין, והשני היה

האשה התישבה במטתה ואמרה בנחרצות: "אתה יכול לשכח מהבגדים. גם אם תתלה אותי, לא תקבל אותם!" - "אבל זה פקוח נפש! אנחנו נגוע ברעב!"

"אתה אומר שזה פקוח נפש? אני מוכנה לקבל את דבריך. אבל אם כך, אתה יכול לעלות לאוטובוס ולנסוע לעבודה עם פיג'מה ונעלי בית, הרי בפקוח נפש לא שמים לב לזטות כמו בגדים..." למותר לציין שהבעל נשאר באותה שבת ובשבתות שלאחריה בביתו.

הגאון רבי חזקיהו יוסף קרלינישטין שליט"א: ניסיונות שמירת שבת באמריקה שלפני מאה שנים, מעשה באחד שכמעט ומעד בניסיונות, רגע לפני המעידה השפיעה עליו אשתו בדרך חכמה - שלא לחלל שבת - חכמות נשים בנתה ביתה.

"ידוע לכם שמחר אתם באים לעבודה?", פנה אליהם לפתע הבוס. "אנחנו שומרים שבת, ועל כן לא נוכל להגיע" "לא רוצים לבוא? אל תחזרו לכאן ביום ראשון!"

השנים פטרו מהמפעל, וכך במשך שנתים הם פטרו מעשרות מקומות עבודה רק משום שהמעסיקים התעקשו על עבודה בשבת, אך הם נותרו איתנים ברוחם ולא נשברו.

לאחר שנתים הוצעה להם עבודה במפעל בטחוני, עם משכרת גבוהה ומסדרת. "הכל טוב ויפה, אך מה עם שבת?", שאלו את המפקד בחשש.

"מצדי אתם יכולים לעבד בתפוקה גבוהה במשך השבוע, ואז לא תצטרכו לעבוד בשבת", השיב

ועבדו בחריצות וביעילות. הגיע יום ששי, והם נחפזו לסים את עבודתם בכדי להתכונן לקראת שבת מלכתא.

פה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל (יט, ג).

פרש רש"י: "לבית יעקב" - אלו הנשים, תאמר להן בלשון רכה. 'ותגיד לבני ישראל' - ענשין ודקדוקין פרש לזכרים. דברים הקשין כגידין".

צריך להבין, מדוע הפסוק מקדים את הנשים לגברים? מה הפריבילגיה הזו?

הדבר יובן על פי סיפור שארע באמריקה לפני כמאה שנה:

בשנת ה' אלפים תרע"א נסעו שני יהודים עם בני משפחותיהם מהעיר ראדין, שהיתה 'מאה שערים דליטא', לאמריקה לצורך פרנסה. הם לא שיערו בנפשם שהנסיונות שבהם יתנסו יהיו כה קשים.

שניהם הסתדרו בסיעתא דשמיא בעבודה,

אוצרותיהם של מגידים

מה קרה דוקא עכשיו?!
"תביאי מיד את הבגדים", צעק בכעס. "אני חייב ללכת לעבודה, זה פקוח נפשו".
האשה התישבה במטתה ואמרה בנחרצות: "אתה יכול לשכח מהבגדים. גם אם תתלה אותי, לא תקבל אותם!"

"אבל זה פקוח נפשו! אנחנו נגוע ברעב!"
"אתה אומר שזה פקוח נפשו? אני מוכנה לקבל את דבריך. אבל אם כך, אתה יכול לעלות לאוטובוס ולנסוע לעבודה עם פיגמה ונעלי בית, הרי בפקוח נפש לא שמים לב לזוטות כמו בגדים..."
למותר לציין שהבעל נשאר באותה שבת ובשבתות שלאחריה בביתו.

התורה מצווה תחלה את הנשים, משום שיש להם כח יחודי שבאמצעותו הן יכולות להעלות את הבעל ואת בני הבית על דרך המלך, בחכמה וללא וכוחים, כמאמר שלמה המלך (משלי יד, א) "חכמות נשים בנתה ביתה".

(הגאון רבי חזקיהו יוסף קרלינשטיין שליט"א - נאה דורש)

מכיון שלא היה מסגל לשוב לימים שבהם שררה בבית חרפת רעב. אחד מגדולי ישראל באמריקה שמע על החלטתו של היהודי ונסה לשכנע אותו לחזור בו מהחלטתו, אך נתקל בחומת התנגדות בצורה, שנמקה בטעון של פקוח נפש.
במהלך סעודת ליל שבת פנה היהודי לרעייתו: "אל תצפי מחר שאשוב אחר התפלה. אני יוצא בבקר לעבודה, ואחזור רק בערב". האשה שתקה ולא הגיבה מאומה.

בחצות הלילה קפצה האשה ממטתה, ארזה בשקית את בגדי בעלה ונעליו, והורידה אותם למרתף. והנה בבקר קם היהודי ורוצה לרוץ לעבודה, אך אז הוא נתקל בבעיה קשה: אין חליצה, אין מכנסים, אין גרבים וגם לא נעלים. הם נעלמו כאלו בלעתם האדמה!

הוא נסה לגייס את אשתו לחפושים, אך היא עשתה את עצמה ישנה שנה עמקה ולא הקשיבה כלל לדבריו.

פתאום נפל לו האסימון: הרי במשך שלושים שנות הנשואים שלהם היא לא ישנה כל כך חזק,

המפקד. הם הסכימו לדברים, ועבדו בהרצות יתרה במשך השבוע, וכך היו יכולים לשוב בשבת לביתם ולשמור אותה כדבעי.

חלפו שמונה חדשים שבהם היתה להם פרנסה ברוח, אך אז פרצה מלחמת העולם הראשונה, וארצות הברית נכנסה למלחמה נגד גרמניה.

"כל העובדים מחויבים לעבוד שבעה ימים בשבוע!", הכריז המפקד.

"אנחנו לא יכולים לעבד בשבת", נסו השניים לדבר על לבו.

"אם כך, אספו את החפצים שלכם ולכו הביתה", הודיע להם המפקד בנחרצות. "אין פרוטקציות, מלחמה זה מלחמה, וכלם חייבים לעבד שבעה ימים בשבוע, ללא יוצא מן הכלל!"

הם נצבו בפני נסיון לא פשוט. מה יעשו עכשיו? אין באמריקה 'קפת העיר' או 'ועד הרבנים'. אם יפטר - הם ימותו מרעב, ואין לך פקוח נפש גדול מזה!

אחד מהם נותר חזק בצור החלמיש, ולא הסכים להכנע, אך חברו נשבר והחליט לעבד בשבת

אני לא מבין, יש לנכה עוד מקום בשפע להחנות את הרכב. אם יש לך לב יהודי תרחם עלי, אני לא מהצפון, באתי מבני ברק לעזור לאבא שלי שהוא נכה, אז תחשוב שכביכול גם אני נכה ותותר לי, אני חי בדחק גדול ויהיה קשה לי לשלם סכום כה גדול."

**כך הוא ביקש והתחנן לפני השוטר עשר דקות. גם לב אבן כבר היה נמס מבקשותיו ותחנוניו, אך לא השוטר הזה, כביכול הוא היה עשוי מפלדה יצוקה. בפנים חמורות הוא צילם עוד תמונה ועוד תמונה של ה'עברה', ואם לא די בכך, הוסיף וצילם את היהודי מתווכח אתו!
היהודי שב לבני ברק כשכלו אכול דאגה ועצבות. "עזבתי את הכל ונסעתי כדי לכבד את אבי, ובסוף זה מה שיצא? מאיפה אשלם אלף שקל?!"**

הגאון רבי גואל אלקריף: קלקלתו תקנתו - הדו"ח שקיבל כקנס על חנייה בחניית נכה - הצילה אותו מתביעה כספית גדולה... והתברר למפרע, לעיני כל שמכיבוד אב לא מפסידים אלא עוד מרוויחים בכל כפליים...

אמר השוטר בארשת נצחון. הקלה היא בעיניכם? דו"ח על סכום של אלף שקל!

"אני לא מבין, יש לנכה עוד מקום בשפע להחנות את הרכב. אם יש לך לב יהודי תרחם עלי, אני לא מהצפון, באתי מבני ברק לעזור לאבא שלי שהוא נכה, אז תחשוב שכביכול גם אני נכה ותותר לי, אני חי בדחק גדול ויהיה קשה לי לשלם סכום כה גדול."

כך הוא בקש והתחנן לפני השוטר במשך עשר דקות. גם לב אבן כבר היה נמס מבקשותיו ותחנוניו, אך לא השוטר הזה, כביכול הוא היה עשוי מפלדה יצוקה. בפנים חמורות הוא צילם עוד תמונה ועוד תמונה של ה'עברה', ואם לא די בכך, הוסיף וצילם את היהודי מתווכח אתו!

כשירד למטה, חשכו עיניו: שוטר עומד ליד רכבו ורושם לו דו"ח חניה!
"למה אתה רושם לי דו"ח?", נמלטה צעקה מפיו.
"אתה עוד שואל? הרי אתה חונה בחניית נכה!",

כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וּגו' (כ, יא).

הרב נתן בן סניור שליט"א סיפר לי סיפור יפה מאד:

מעשה ביהודי המתגורר בבני ברק, ואלו אביו מתגורר בצפון הארץ. יום אחד התקשר האב וביקש מהבן שיבוא לבקר. הבן נענה לבקשה, ונסע במשך שעותיים לביתו של האב.

כאשר הגיע לבית האב וביקש להחנות את רכבו, לא מצא חניה פנויה, ומחוסר ברירה החנה את הרכב כך שחציו חונה בחניה רגילה וחציו חונה בחניה המיועדת לנכה. לאחר מכן הוא עלה לאביו, ישב ודבר אתו, וטיפל בכל העניינים שאביו בקש ממנו לטפל בהם.

אוצרותיהם של מגידים

הבן ערך בידור, והצליח לאתר את השוטר שרשם לו את הדו"ח. "אתה זוכר שנתת לי דו"ח באותו יום?", שאל את השוטר.

"בודאי שאני זוכר". השיב השוטר. "התווכחת אתי זמן רב, ואני התעקשתי לתת לך את הדו"ח, ואפלו צלמתי אותך עומד ומתוכח אתי!"

התמונה הצגה בבית המשפט, ופניו של השכן נהפכו כשולי קדרה. בית המשפט מצא שתביעתו היתה שקרית לחלוטין, והטיל עליו תשלום קנס על הדיבה שהוציא על שכנו, ומלבד זאת הצרך לשלם פצויים נוספים, עד שלבסוף יצא מבית המשפט בשן ועין.

אז אמר הבן: "ואני הררתי אחר מדותיו של הקב"ה ושאלתי: רבוננו של עולם, הרי נסעת לצפון הרחוק כדי לכבד את אבא שלי. זה מה שמגיע לי? קנס של אלף שקל ושוטר עם לב אבן שלא מוכן לשמע אותי? ומה האמת? הקב"ה העמיד אותי בנסיון, האם גם לאחר ארוע מרגז זה לא אתחרט על המצוה שעשיתי. וכשעמדתי בנסיון, קבלתי סכום גדול הרבה יותר, וגם נצלת מעלילת כזב של השכן שלי!"

יהודי צריך לדעת: אתה נותן לה' – אתה מקבל פי כמה. אך הדבר תלוי בצורה שבה אתה עושה את המצוה, האם כשיש נסיון תוך כדי קיום המצוה או אחריה אתה נשבר, או שאתה מתחזק באמונת אמן. והמאמין יזכה לראות בישועה, כפי שאמר דוד המלך (תהלים יג, ו): "ואני בחסדך בטחתי – יגל לבי בישועתך!"

(הגאון רבי גואל אלקריף שליט"א – נאה דורש שמות)

שאצליח במשפט? הרי השכן הזה הוא עשיר ומתחכם, והוא דאג לעצמו לעורך דין מהשורה הראשונה!"

הוא הביט שוב בכתב התביעה, וחיוך התפשט על פניו. התאריך שבו טען השכן שהוא הזיק אותו היה באותו יום שבו שהה אצל אביו בצפון! "אין צורך בעורך דין, חבל על הכסף. אני אייצג את עצמי בבית המשפט!"

יום הדיון הגיע, והיהודי בא לבית המשפט. השכן כבר ישב באולם הדיונים כשהוא זחוח כלו. הדיון החל, ועורך הדין קם והחל לתאר ולספר עד כמה השכן הזה מושחת, על המריבות שרבו ביניהם, האיומים שהוא השמיע כלפי הלקוח שלו, ולא זו בלבד, אלא שהוא אף בצע את זממו וגרם לו נזקים אדירים, כפי שניתן להתרשם מהתמונות. "מה אתה אומר על זה?" שאל השופט את הבן. "זהו שקר מחלט!" השיב הבן בפסקנות. "באותו זמן שבו בצעו לכאורה הנזקים, לא הייתי כלל בבני ברק אלא בצפון. ולראיה, יש לי כאן דו"ח חניה שקבלתי באותו יום על כך שחנית שם בחנית נכה!"

אך השופט לא התרשם מדבריו.

"זו לא ראייה", אמר בפנים צוננות. "יתכן שהשאלת את רכבך לאדם אחר כדי שיסע לצפון ויצור מצג שוא שכביכול היית שם, בו בזמן שהזקת לשכנך."

"אבל היה שוטר שדבר אתי ונתן לי את הדו"ח", אמר הבן.

"תאתר את השוטר ואז נראה", אמר השופט.

היהודי שב לבני ברק כשכלו אכול דאגה ועצבות. "עזבתי את הכל ונסעתי כדי לכבד את אבי, ובסוף זה מה שיצא? מאיפה אשולם אלף שקל?!"

אך באותו רגע הוא התנער משרעפיו. "ודאי זו עצת היצר שאתחרט על המצוה וכך אפסיד אותה. איני מתחרט על המעשה הטוב שעשיתי, ובקשר לדו"ח, לקב"ה יש החשבונות שלו כיצד לעזר לי!"

לאחר שבוע אביו התקשר אליו שוב, ובקש שיבוא אליו.

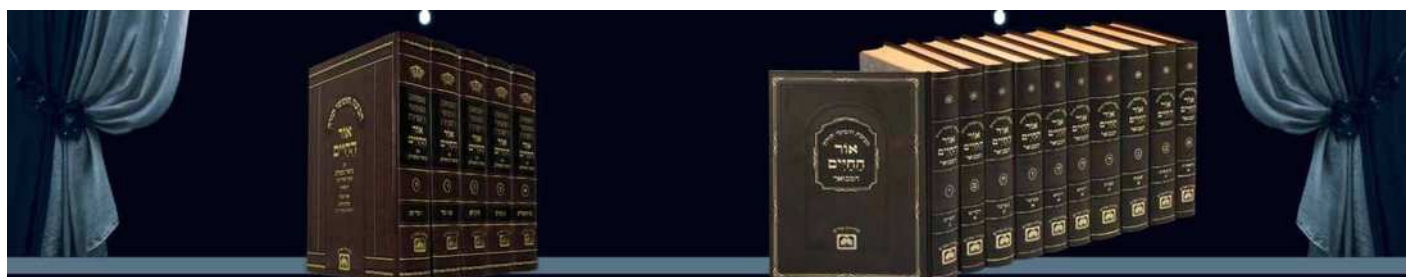
"אבא, אתה יודע מה קרה כשהייתי אצלך בשבוע שעבר? קבלתי קנס של אלף שקל!", אמר הבן.

האב השתתף בצער הבן, אך אמר: "בני היקר, אני מבין את צערך, אבל אני זקוק לך!"

כששמע כך הבן, נסע שוב לצפון בלי כל חשבונות.

לאחר מספר ימים, קבל מכתב ועליו מתנוסס סמלו של משרד עורך דין ידוע ומפרסם. הוא פתח את המעטפה בחשש, וגלה שאחד השכנים שמסכסך אותו הגיש נגדו תביעה שקרית שכביכול הוא גרם לו נזקים, ובחצפתו עוד הגדיל לעשות וצרף תמונות של אותם נזקים שהבן כיכול היה אחראי להם, וסכום הפיצוי שתבע עמד על סכום גדול מאד.

"רבוננו של עולם", נאחו היהודי בקיר כדי לא לפול. "איך אני יוצא מזה? הרי העורך דין הכי זול יקח לי עשרת אלפים שקל על התיק הזה, ואין לי כסף לזה. וגם אם אשיג ממון לעורך דין, מי אומר

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

חמישים עשרה ממדורי הביאור 'מאורי אור' לילקוט מאורי חיים
ביאור משולב שזור באומנת בית המילים
'אור תורה' | 'זרות חיים'
הסרת ציונים ומקורות
עימוד מרהיב עין

אור החיים המבואר

10 כרכים של מחקרים נחמתי:
הביאור המקיף על כל ספר היאור החיים וק
'מאורי אור' - מאיר עני הלמוד
'מאורי חיים' - מקורות מודל
ביאור רש"י
עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 0176-8806-44-20
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

זהירות בהכנת ביצים עם בצל לסעודת שבת | צידת מזיקים בשבת ע"י לחש | שאלה באורים ותומים בשבת אם יש בו משום כותב | כיבוי בשבת ע"י סגולה | יציאה חוץ לתחום ע"י שם | בישול המן ע"י מחשבה | עבודת הארץ בשביעית בדרך סגולית | הריגה ע"י נָשִׁים | יהיב ביה עיניו ועשאו גל של עצמות | סילוק ציפור שנכנסה לבית בשבת | טשולנט שנטרף וחזר והותר | עמידה בקריאת עשרת הדברות | הכנת ספסלים לברכת המזון במוצ"ש | שמרטפית (בייביסיטר) שנרדמה, וגרמה נזקים לבעלת הבית

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א
ראב"ד העדה החרדית מח"ס תשובות והנהגות

זהירות בהכנת ביצים עם בצל לסעודת שבת

שאלה: במה צריך להיזהר בעת הכנת ביצים עם בצל לסעודת שבת, ועל איזה מכשולים היכולים לצאת צריך לשים לב.

תשובה: הערתי כמה פעמים בדרשות לקהלה שנכשלין ר"ל במלאכת שבת ואפילו באיסור סקילה ר"ל ולא מרגישים בדבר, והצעתי דוגמא בעשיית הבצל וביצים לסעודת שבת שנכשלין הרבה, (וכעת בא לידי קונטרס "בירור הלכה" על הלכות בישול ומביא לזה דוגמאות הרבה), ומציע אני כאן בס"ד החששות להזהיר הציבור ליזהר בכך, ומזה ידעו ליזהר ללמוד הלכות שבת!

(א) כשקולף אסור לקלוף הביצים אלא סמוך לסעודה ממש כשהאורחים ראויים כבר לבוא, שאם מקדים עובר במלאכת בורר (בס"ס שכ"א ברמ"א מבואר שמוותר רק סמוך, והבאנו במק"א (לעיל סי' קע"ט) שדעת החזו"א זצ"ל שרק תוך חצי שעה, ולדעת המ"ב נראה כשיצאו מבית הכנסת וראויים לבוא, ואם מקדים מדי עלול ליכנס לחשש איסור בורר).

(ב) כשחותך בסכין את הבצל לחתיכות קטנות מאד, עלול ליכשל באיסור טוחן וכמבואר בשבת (עד ב) דמאן דפריס סילקא לחתיכות קטנות מאד עובר משום טוחן ע"ש בראשונים, ולא נתבאר מהו שיעור קטנות מאד, ובמק"א הבאנו

לכתוב והאיסור רק מדרבנן).

ו) כשנותן מלח הרבה שיהא מלווה יש לחשוש שזהו כמעבד שבבצלים מעורבים נעשה ראוי ומתוקן במלח (במ"ב שכ"א ס"ק י"ג וע"ש בס"ק ט"ו) וצריך לשפוך לתוך השמן קודם שיתן המלח שאז מחליש כח המלח, או תיכף אחר המליחה.

ז) משום עובדא דחול אסור לחתוך הבצלים בכלי מיוחד לכך ("האק מעסר") רק בסכין בעלמא (במ"ב שכ"א ס"ק מ"ב).

ח) נתערב קצת קליפה בתערובות אסור להוציאה לבדה, וצריך ליקח עמו בכף עוד מביצים, שבלאו הכי יש כאן איסור תורה דבורר.

ט) אם הביצה חמה שיד סולדת בו, הלוא דבר גוש אפילו בכלי שני מבשל, ואסור לערב הביצים כשיעוד חם עם המלח והשמן והבצל.

י) הקליפות הם מוקצה מחמת גופו שאינם ראויים כלל, וכשמאספם עלול להכשל באיסור מוקצה, וראוי לזורקם תיכף לצלחת שיש בה פת שאז בטלים לה, רק אם נאסף שם הרבה אולי נעשו כגוף של ריעי ומותר, ולמ"ב בסכין מותר לגרור מהשלחן הקליפות, אבל יש חולקין דבסכין הוי כמו בידו, ונראה דגם כשיש הרבה לא שייך להתיר משום דחשיב כגוף של ריעי דלא נקרא גרף של ריעי אלא בתחד כשמאוס, אבל לא במטבח שרגילים בכך, לכן ראוי להיזהר אם רצונו להסיר הקליפות לזרוק הקליפות לקערה עם פת וכמבואר בהגהות חתם סופר לא"ח (שי"ח) וכמו שהבאנו ובזה יוצא מכל ספק ומכשול.

שיטה שהשיעור אם חתך עד שלא צריך עוד לטחון בשיניים עובר ולדעתי הוא קולא גדולה להתיר דק מאד עד כשיעור הנ"ל, והעלינו שאם חתך בסכין בשיעור הכי קטן שרגילים בו דוקא ראוי כבר לחשוש שיעובר, וצריך לשנות לגדולות קצת דוקא.

ג) כשנותן שמן ומערב היטב יש בזה חשש לש, וצריך לשנות שהשמן יהיה בקערה קודם ואח"כ יתן לתוכו הבצל וביצים, וכן כשטורף בכף לא לטרוף ולערב בכח או יערב באצבע.

ד) במחליק הביצים ובצל בצלחת ובפרט עם תפוחי אדמה שמדבקם שתהא ממורח יפה עיין בבה"ל ס"ס שכ"א ד"ה במאכל שאם הדרך לייפות להחליק נראה כממרח ואסור.

ה) בביצה כשכתוב על קליפתה אותיות ושובר הקליפה במקום הכתוב, הוא מוחק. (רק אינו ע"מ

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי אשר וייס שליט"א
ראש בית המדרש 'דרכי תורה' ואב בית דין 'דרכי הוראה'

ספרי תורה ובשבת היאך היה כותב".

ובשורת חתם סופר (ח"ו סימן כ"ט) הביא בשם השל"ה שכתב ע"י שם והשבעת קולמוס, והשואל עמד ושאל והלא עבר בשביתת כלים כיון שהקולמוס כתב, וע"ז השיב החת"ס דלא גרע מהכותב בשמאל שפטור והוי כלאח"י, ע"ש.

ולכאורה כונתו דכיון דהוי שלא כדרך כתיבה ואינו אסור אלא מדרבנן אין איסור שביתת כלים. אך הדברים חידוש ולולי דבריו היה נראה דכיון שהקולמוס עומד וכותב מה לן שמצד האדם הוי כלאח"י מ"מ ע"י הכלי נעשית מלאכה והלא למ"ד דמצווין אנו על שביתת כלים אסור להניח לגוי לעשות מלאכה ע"י כליו אף שאין איסור כלל במלאכת הגוי בשבת.

אלא שלא ידעתי מאי קשיא להו, וכי מאן יימד דהקולמוס היה של משה רבינו או של שאר בני ישראל, והלא אם יכול היה לכתוב ע"י שם, אפשר שגם הקולמוס נוצר ע"י שם ושל הפקר היה, וכל זה פשוט.

ומ"מ מבואר בדברי השל"ה דהכותב בשבת ע"י שם אין בו איסור, ומדברי החת"ס משמע דיסוד ההיתר משום דהוי כלאח"י. אך תימה הדבר דהלא כלאח"י יש בו איסור דרבנן ופשוט דמשה רבינו היה נזהר בכל איסור דרבנן ק"ו מאברהם אבינו לפני שניתנה תורה, ומה היתר היה לכתוב כלאח"י כדי לתת ס"ת לשבטי ישראל.

ומשור"כ נראה יותר בכונת השל"ה דכל העושה ע"י שם אין זה מעשיו כלל ואין כאן עשיית מלאכה כלל ועיקר.

אלא שלכאורה יש לתמוה דאם אין כאן כתיבה ע"י אדם גם הס"ת פסול דהלא בעינן כתיבה לשמה בהכשר ס"ת, וכשם שאין זה מעשיו לענין שבת ה"ה לענין כתיבת ס"ת. אך אם נימא שפטור משום כלאח"י ניחא טפי דאף דפטור בשבת, מ"מ כשר לענין ס"ת כשם שהכותב בשמאל פטור בשבת וכשר בסת"ם כמבואר באו"ח (סימן ל"ב).

מעשה הנעשה ע"י דיבור ובדרך סגולית

צידת מזיקים בשבת ע"י לחש |
שאלה באורים ותומים בשבת אם יש בו משום כותב | כיבוי בשבת ע"י סגולה | יציאה חוץ לתחום ע"י שם | בישול המן ע"י מחשבה | עבודת הארץ בשביעית בדרך סגולית | הריגה ע"י שם | יהיב ביה עיניו ועשאו גל של עצמות |

שאלה: מעשה הנעשה בשבת קודש ע"י דיבור ובדרך סגולית האם יש שם מלאכה עליהן וחיוב?

תשובה: זכור את יום השבת לקדשו. ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך. ויום השביעי שבת לה' אלקיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך" (כ, ח' - י').

הנה כל מלאכות שבת ממלאכת המשכן למדנו, פרטיהן ודקדוקיהן. ממלאכת המשכן למדנו מהן ל"ט אבות מלאכות בשבת (שבת מט, ב) וממלאכת המשכן למדנו דאינו חייב בשבת אא"כ עשה "מלאכת מחשבת".

וכבר דנו גדולי הדורות במעשה הנעשה ע"י דיבור ובדרך סגולית אם שם מלאכה עליהן, ונביא בזה תשעה מקורות מדברי רבותינו גדולי הדורות.

א. כתיבת ס"ת בשבת ע"י שם

הנה כתב הרא"ש בפסחים (פ"י סי' י"ג):
"והאידינא יש שנוהרין שלא לקבוע סעודה בין מנחה למערבי בשבת. וגם רבינו תם כעס על רבינו משה שהנהיג לאכול בין מנחה למערבי בשבת משום דאמרין במדרש השותה מים בשבת בין השמשות גזול את המתים וכתב שפעם אחת אירע בלותר ובא לידי סכנה. וגם רב שלום ממתא מחסיא כתב שתקנו לומר צידוק הדין על שמת משה רבינו באותה שעה. וגם נהגו שלא לקבוע מדרש בין שתי תפלות משום דחכם שמת בתי מדרשות בטלים ומנהג אבותינו תורה היא... וגם מה שכתב שמת משה רבינו ע"ה בשבת ליתא דכתיב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום ודרשו רבותינו (ר"ה דף י"א ע"א) היום מלאו ימי ושנותי ואמרין (במדרש רבה פ' וילך) בו ביום כתב י"ג

ב. צידת מזיקים בשבת ע"י לחש וכיוצא בדבר נחלקו ונתחבטו האחרונים בביאור דברי רש"י בסנהדרין (ק"א ע"א) במה שאמרו "ולוחשין לחישה נחשים ועקרבים בשבת", וכתב רש"י "בשביל שלא יזיקו, ואין בכך משום צידה".

ובספר גזע ישי (להגאון ר' שמואל יהודה אשכנזי מגדולי טבריה לפני יותר ממאתיים שנה, במערכת אדם) דן אם מותר ליצור אדם ע"י ספר יצירה או שמא יש בזה איסור משום בונה או לש. וכתב להוכיח מדברי רש"י אלה דכל שעושה בדיבור בעלמא ובהבל פה אין כאן עשייה ולא הוי בכלל לא תעשו כל מלאכה.

ושוב חזר בו וכתב לפרש דכונת רש"י דכיון דהוי מלאכה שאצל"ג התירו משום צער וכמבואר בשבת (ג' ע"א) דהתירו צידת נחש בשבת, ע"ש. אך לענ"ד נראה יותר מלשון רש"י דלא זו בלבד דאין בזה איסור צידה אלא דאין בזה צידה כלל, ולא רק משום דאין זה דרך צידה, אלא דכל שעושה ע"י לחש או שמות אין זה מוגדר מעשה כלל ומשור"כ אין בו איסור צידה.

והנה כתב הלבוש (או"ח סימן שכ"ח סעיף מ"ה) דאין בזה משום צידה דהוי שלא כדרך צידה, ומשמע מלשון זה דהוי ככל מלאכה שנעשית כלאח"י.

אמנם בדברי המשנה ברורה מבואר כדברינו דהנה לשון רש"י נמצא בשו"ע (שם סעיף מ"ה):
"לוחשים על נחשים ועקרבים בשביל שלא יזיקו, ואין בכך משום צידה". ובמשנה ברורה (שם ס"ק קמ"ג) כתב:

"ואין בכך משום צידה - אף על גב דע"י הלחש אינו יכול לזוז ממקומו עד שנוכל לתפסו מ"מ מותר דאין זה צידה טבעית ואף על גב דפסקינן בסימן שט"ז ס"ז דאפילו לצוד להדיא מותר כדי שלא ישכנו צ"ל דהכא מיירי דליכא אלא חששא רחוקה כגון דאינו רודף אחריו כלל וכדומה [א"ר ע"ש] ועיין לעיל בסימן ש"ו ס"ז במ"ב שם". הרי דכיון שאין כאן צידה טבעית אין בזה מלאכת צידה כלל. (ובאמת אפשר עוד דאין בזה צידה כיון דאינו כובשו תחת ידו אלא שגורם ע"י לחש שלא יוכל לזוז ממקומו, ודו"ק בזה).

ואפשר דשאני לחש מהשימוש בשמות וספר יצירה, ובלחישתו יש מן הטבע הרוחני אבל כל שעושה ע"י ספר יצירה הוי כנעשה ע"י הקב"ה ית"ש ולא ע"י אדם, וכך מפורש ברש"י (סנהדרין ס"ז ע"ב):

"עסקי בהלכות יצירה - וממילא אברו להו

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

"אין תולין תוכין בתאנה כיצד הוא עושה מייתי יחור מתאנה שטר ותולה בה ואמר לה הדא עבדת ואת לית את עבדת ולא כן תנא אילן שהוא מנבל פירותיו סוקרין אותו בסקרא ומטעינן אותו אבנים ומבהתינן ליה דייעבוד אמר תמן דלא יתן פירותיו והכא דייעבוד לכתחילה".

ובפירושו הרדב"ז כתב דתליתית התוכין הוי בדרך סגולה, ולכאורה מוכח מזה דאסור לגרום לאברויי אילנא אף בדרך סגולית ולא רק בדרך טבעי.

ואין לחלק בין שבת לשביעית ולומר דרק בשבת פטור בעשיה סגולת כיון דלמען ינוח כתיב ועיקר מצות שבת בשביית הגברא משא"כ בשביעית דעיקרו בשביית הארץ ולא בשביית הגברא, ומשול"כ גם העושה בדרך סגולית יש בו איסור כיון דמ"מ האדמה לא שבתה. דבאמת נראה היפך הדברים דבשבת חייבים על מהות המלאכה דכל המצמיח הוי זורע וכל המתקן בית הוי בונה וכל תיקוני אדמת השדה הוי בכלל חורש וכדו', ובשביעית חייבים על עבודת האדמה והאילנות, ואם באנו לחלק בין זל"ז מסתבר טפי לחייב בשבת אף על עשייה סגולית משא"כ בשביעית.

אך באמת נראה פשוט דקושיא מעיקרא ליתא, דכיון שמדובר באיסור דרבנן, נראה דאסרו חז"ל כל "עבודת הארץ והאילנות" ובכלל זה כל מה שרגילים עובדי האדמה לעשות כדי להשיב את היבול ואת הפרי, דכל זה בכלל עבודת הארץ והאילנות ואף מה שעושים בדרך סגולה, ודו"ק בזה.

ח. הריגה ע"י שם

ובש"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' צ"ח) דן במי שהורג ע"י שם האם חייב משום רציחה, וכתב דאכן חייב, ובדרך מליצה כתב "ועליהם נאמר חץ שחוט לשונם". וכ"כ במעשה רוקח (הל' שבת פכ"ד ה"ז).

ובסברא כתב בהלק"ט דהרי זה דומה למה שאמרו בתמורה (ד' ע"א) דהוי לאו שיש בו מעשה כיון דבדיבורו איתעביד מעשה.

ולענ"ד אין זה ענין אצל זה כלל, דלכר"ע ישנם עבירות רבות בתורה שכל ענינם בדיבור כגון עדות שקר, תמורה, מקלל חבירו ומברך את ה'. וחדשו חז"ל דאף עבירה שבדיבור אם יש בה חלות ע"י דיבורו ה"ל כלאו שיש בו מעשה לענין חיוב מלקות, ומה זה ענין לגבי ההורג ע"י שם דאין בו אלא פעולה סגולית, ושמה אין זה נחשב כלל מעשה האדם.

ט. יהיב ביה עיניו ועשאו גל של

עצמות

והנה מצינו במקומות רבים בש"ס אצל גדולי התנאים והאמוראים "נתן עיניו בו ועשאו גל של עצמות". כך אמרו במס' שבת (ל"ד ע"א) לגבי רשב"י כשיצא מן המערה וראה אנשים העוסקים

אם מה שנעשה ע"י שם מתייחס לאדם או לא, ואין הקפיצה ע"י שם אלא היכי תמצא לשהיית האדם באויר למעלה מעשרה, ועיקר השאלה אם למעלה מעשרה טפחים הוי מקום הילוך לגבי איסור תחומין, ודו"ק.

ומ"מ חזינן בתחומים שונים שנחלקו גדולי עולם במלאכת שבת בעשה מעשה בדרך סגולית, אם הוי כעושה מעשה או הוי כנעשה מאליו.

י. בישול המן ע"י מחשבה

הנה במנחת אשר (במדבר סימן כ"א אות ג) כתבתי להסתפק לפ"ד רבי אליעזר המודעי (במכילתא פר' בהעלתך) לגבי המן שכל מי שרצה לאכול מבושל היה מתבשל לו, אם מותר לו לחשב כן בשבת.

וראיתי בספר פני דוד להחיד"א (פרשת בשלה) שהביא ממהר"ש פרימו דאסור לגרום בישול במן ע"י מחשבה, ומשול"כ אמרה תורה "את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשל" מערב שבת.

אך לענ"ד נראה טפי דכיון שאין כאן בישול טבעי אין בזה מלאכה כלל, ועוד דלא גרע מבישול בחמה שמותר לכתחילה וק"ו בזה.

ואף שיש לפלפל ולטעון דכיון שכך נהגו במדבר הוי זאת דרך בישול לדידהו. נראה יותר דכיון דלרובא דעלמא ובכל זמן ועידן אין זה דרך בישול הוי כלאח"י. וכעין מה שאמרו בשבת (ע"ד ע"ב) חכמה יתירה שאני, ודו"ק בזה.

אמנם זו פשיטא דיש לחלק בין העושה פעולה ע"י שמות הקדושים דודאי אין זה מעשיו כמבואר לעיל, למחשבת הבישול במן דבאותה שעה גזר הקב"ה שכך יהיה טבע המן ואפשר דהוי כמעשה האדם, מ"מ נראה טפי דכיון דאין זה ענין טבעי אין זה מלאכה וכמו הלוחש על נחשים ועקרבים, כמבואר לעיל. ושול"ד שכבר מצינו בספר מושב זקנים לקט מבעלי התוספות (בפר' בהעלתך) שאסור לחשב על המן בשבת משום דהוי מתקן. אמנם לשיטתם לחשב מותר רק לדבר אסור ומוכיח מהפסוק את אשר תבשלו שבהכרח שהיה משתנה רק ע"י דיבור ולא במחשבה.

ויש לעיין למה לא כתבו דחייב משום מבשל אלא משום מתקן. וי"ל בכמה דרכים:

א. יש מקום לומר דבאמת אין בזה דין מלאכת שבת וכמבואר לעיל, אלא דמ"מ יש בזה איסור דרבנן דמתקן, דמ"מ גרם לתיקון המאכל.

ב. אפשר שדעת גאון זה דלא כר"א המודעי ובאמת המן לא היה מתבשל כלל, אך מ"מ קיבל טעם מסויים ע"י מחשבתו ונעשה ראוי לאכילה ה"ל כמתקן.

ז. עבודת הארץ בשביעית בדרך סגולית

ועוד יש לדון בזה בדברי הירושלמי בשביעית (י"א ע"ב, פ"ד ה"ד):

עגלא תילתא על ידי שהיו מצרפים אותיות השם שבהם נברא העולם, ואין כאן משום מכשפות דמעשה הקדוש ברוך הוא הו, על ידי שם קדושה שלו הוא".

ג. שאלה באורים ותומים בשבת אם יש בו משום כותב

וכיוצא בדבר נחלקו האחרונים לגבי השואל באורים ותומים בשבת אם עובר במלאכת כותב. דהנה בש"ת נשאל לדוד להגר"ד אופנהיים (או"ח סי' ט') הקשה מהמבואר במדרשי חז"ל שדוד שאל באורים ותומים בשבת, וכך מבואר בעירובין (מ"ה ע"א) והלא לכאורה עבר במלאכת כותב. והביא את מה שנחלקו רבי יוחנן ור"ל ביומא (ע"ג ע"ב) באיזו דרך האו"ת היו משיבין לשואל בהן, לר"י האותיות היו בולטות ומאירות, ולר"ל האותיות היו מצטרפות אלה לאלה, וכתב דלשתי השיטות יש בזה מלאכת כתיבה.

והוכיח מזה דכל שהמלאכה נעשית מאליה אין בו איסור כלל, ומתוך כך דן להתיר את השימוש בשבת בכתב סתרים שהאותיות ניכרות רק ע"י חום האש, ע"ש.

ומ"מ נקט דמה שהאו"ת משיבים אין זה כלל מעשיו של אדם אלא תשובת הקב"ה ע"י האו"ת.

אך בספר מעשה רוקח (פרשת מטות) הביא בשם ספר נחלת בנימין דבאמת השואל באו"ת חייב משום כותב, אך אין זה אלא לשיטת ר"ל שהאותיות מצטרפות זל"ז ולא לפי ר"י שהאותיות בולטות, ע"ש.

ולדידי פשיטא לי שאין זה כותב כלל דהלא השואל אינו אלא שואל והקב"ה השיב ע"י האו"ת וגרע אף מהעושה ע"י שם, ודו"ק.

ד. כיבוי בשבת ע"י סגולה

ובש"ת לב חיים להגר"ח פלאגי (ח"ב או"ח סימן קפ"ח) נסתפק אם מותר לכבות אש בשבת בדרך סגולית כגון ע"י סגולה המובאת בספר פחד יצחק שחושפים בגד המלוכלך בדם נדה מול האש, או כגון אמירת "מוזמר שירו לה' שיר חדש" וכדו'.

ובתחילת דבריו הביא את דברי הלכות קטנות דההורג ע"י שם חייב (מובא לקמן אות ח'), אך בסוף דבריו כתב דכל שעושה בדרך סגולית אין כאן מעשה כלל וכאילו מאליו נעשה ואינו חייב עליו, ע"ש.

ה. יציאה חוץ לתחום ע"י שם

והנה בעירובין (מ"ג ע"א) דנו אם יש תחומין למעלה מעשרה או אין תחומין למעלה מעשרה, ואמרו שם "כי תיבעי לך – בעומד גבוה עשרה ואינו רחב ארבעה. אי נמי – דקאזיל בקפיצה", וברש"י שם "בקפיצה – בשם, מי הוי הילוך אי לא". וכך הוא ברמ"א או"ח (סימן ת"ד ס"א).

אך באמת אין זה ענין לנ"ד דשם אין הנידון

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הפעלת מערכות חשמלית ואלקטרוניות ע"י פסיקת קרן אור או חיישני תנועה וחום וכדו'.

ולאחרונה פותחו מכשירים שונים שמפעלים ע"י השמעת קול, ואפילו ע"י מחשבה, ויש לעיין בדינים האם המפעיל מערכת ע"י דיבור או מחשבה הוא כעושה מעשה. ונראה דאין זה ענין כלל לכל הנ"ל, דכל המבואר לעיל אינו אלא בפועל בדרך סגולית, דסברא גדולה היא לומר דאין זה אלא מלאכת שמים ומעשה של הקב"ה, אבל במערכות שנבנו ופותחו בידי אדם הרי זה דומה כגרון בידי המחצב וככלי בידי היוצר ומעשיו המה.

אמנם במי שמפעיל מערכת ע"י מחשבת הלב, עדיין צ"ע אם אפשר להחשיב זאת כמעשה האדם.

אך נראה לכאורה דמ"מ לא גרע מגרמא, וכיון שנגעשית מחשבתו חייב והוי מלאכת מחשבת וכזורה והרוח מסייעתו דחייב וכמבואר בב"ב ס' ע"א.

ובשר"ת בית יצחק (יר"ד ח"ב ס' ל"א) כתב דהמדבר לתוך גרמפון (רשם קול) חייב משום כותב, ופשיטא ליה דהעושה מלאכה ע"י קולו הוי כמלאכה גמורה, וכך דעת הפוסקים ועמא דבר לענין השימוש ברם קול בשבת, וכל זה פשוט.

לא התכוונו גדולי החכמים להזיק ולהריע כלל, דכל גדולי עולם בעלי חמלה ורחמים היו, וכי יעלה על הדעת שרבי יוחנן רצה להרוג את אותו התלמיד כאשר הוא העיד שראה בעיניו מלאכי השרת שעושים כפי שדרש רבו מן הכתובים.

אלא נראה ביאור הענין דכאשר גדולי החכמים והצדיקים הקפידו הקפדה יתירה, היה בהקפדתם כדי להזיק לנקפדים, ומה שאמרו יהיב ביה עיניו אין הכוונה כפשוטו ע"י הסתכלות וראית עיניו, אלא להקפדה יתירה, וזה מעין גדר עין הרע.

ושמחתי לראות שכיונתי בזה לדעתו הגדולה של מרן החזו"א (ח"מ ליקוטים סימן כ"א לב"ב לפרק א' וב' ד"ה יהבו ביה רבנן) שכתב:

"מסודות הבריאה כי האדם במחשבתו הוא מניע גורמים בעולם המעשה ומחשבתו הקלה תוכל לשמש גורם להרס ולחרבן של גשמים מוצקים... ויתכן דכל שהאדם במעלה יתירה כל סגולותיו ובחינויו יתירות, ועינו יותר פועלת והיינו דאמר יהבו ביה רבנן עינייהו".

היוצא לדינא: והנה חיים אנו בתקופה שמיום ליום יש חידושים טכנולוגיים שמעוררים שאלות חמורות בהלכה, וכבר דנתי בתשובות רבות בענין

בפרנסתם, וכ"ה בירושלמי (שביעית כ"ה ע"ב). כך אמרו בב"ב (ע"ה ע"א) ובסנהדרין (ק' ע"א) דרבי יוחנן שנתן עינו בתלמידו, וכך אמרו בברכות (מ"ח ע"א) ברב ששת והצדוקי.

ויש לעיין דאטו הוי כשופכי דמים, ומה בין זה להורג ע"י שם.

והחיד"א בספר דבש לפי (אות מ' ה') כתב לחלק בין ההורג ע"י שם דחייב להא דיהיב ביה עינו, דאינו אלא שואב ממנו את ניצוצות הקדושה וממילא נפשו יוצאת וכל כה"ג ודאי לא הוי כהורג.

ובעצם מהות הענין של יהיב בו עינו וכו', כך כתב גם באור החיים פרשת בא (שמות י"א ה'), וכ"כ בחת"ס עה"ת בפר' וישלח (עה"פ כי אמר אכפרה פניו) ופר' ויגש (עה"פ ויצא מלפני פרעה) בשם ההפלאה, ועיין עוד בהגהות יעב"ץ בב"מ (מ"ו ע"א).

אך נראה יותר בסברא דלא כמ"ש הלכות קטנות אלא דההורג ע"י שם אין בו דין רוצח כלל, ודין המשתמש בשמות כדין השתמש בספר יצירה שאין זה אלא מעשה הקב"ה כמבואר לעיל. ובכל עיקר ענין יהיב ביה עיניה ועשאו גל של עצמות, אי בידי תליא היה נראה בעיני שודאי

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א אב"ד ק"ק באר ישראל

אחד הילדים התקשר מבית הכנסת וסיפר על משהו שהתרחש עם הסירים ואולי עורר בעיה כשרותית, בעלי התקשר מיד לרב בית הכנסת, שהוא חברו הקרוב וגר צמוד לבית הכנסת וביקש ממנו שירד למטבח בית הכנסת ויבדוק את הבעיה שהתעוררה. הרב שמח לעזור אך כשהגיע בעלי לקבלת שבת בבית הכנסת, ניגש אליו ואמר שכל האוכל ובכלל זה הקוגלים מותרים באכילה, אך לדעתו אין אפשרות להתיר את הטשולנט.

הטשולנט נשאר על הפלטה, והרב שידע שאין שום אפשרות להתארגן להחליפו בזמן הקצר של כניסת שבת, החליט שלא לספר לבעלי דבר עד דקות ספורות לפני כניסת השבת. החלטנו שנסתפק בשאר התקרובת ושהכל משמים ולא קרה דבר.

בבוקר, לפני תחילת התפילה, קיבל הרב את בעלי בשמחה גלויה: ישבתי כל הלילה ללמוד את הסוגיה ולדעתי טעיתי בהוראתי אמש, הלכתי לפנות בוקר לבית הכנסת של הגאון ר' פלוני, פוסק מפורסם, והוא הסכים אתי שיש להתיר את הטשולנט לאכילה בלי פקפוק.

אבל כאן התערב בעלי, לפי כלל ששמע מהרב עצמו בשיעור בשבת קודמת: אולי ישנה בעיה

מצינו שהתירו חז"ל איסור צידה מדרבנן, כגון סגירת דלת חדר בעד בעלי כנף שמשותלים בתוכו ומצערים את האדם, וכך הוא הדין לגבי איסור טלטול מוקצה בהרחקתם.

בנידון שלפנינו, דחיפתם במגבת, הרי זה טלטול מן הצד, ומותר גם שלא במקום צער, אך טוב לתחילה אם אפשר להשליך את המגבת לעבר הציפור ולא להיזהר בידיים ממש באמצעות המגבת.

מקורות לעיין והרחבה: אורח חיים סימן שח סעיף כג וסעיף מה. ראה חיי אדם כלל ל סעיף ב. משנה ברורה סימן שח ס"ק קמו וס"ק קמו. שם סימן שטז ס"ק ד. שמירת שבת כהלכתה פרק כה דין ג. ארחות שבת פרק יט דין ר"ט. וראה פסקי תשובות סימן שטז אות ד.

טשולנט שנטרף וחזר והותר

שאלה: בשבת שעברה עשינו קידוש גדול לכבוד מקרה משמח שאירע לבעלי. קיבלנו מראש את מפתחות בית הכנסת ובין יתר ההכנות, ערכנו על הפלטות סיר גדול של טשולנט ותבניות קוגל. שעה וחצי לפני שבת סימנו את ההכנות וחזרנו הביתה להתארגן לשבת.

סילוק ציפור שנכנסה לבית בשבת

שאלה: בשבת האחרונה נכנסה לביתנו ציפור, ניסינו להבריח אותה בכל מיני אמצעים, לנופף מולה במגבת ולהשמיע קולות, להתקרב אליה בצורה מאיימת ואף להכות בשולחן שעליו התיישבה, אך ללא הועיל.

לבסוף אחד הילדים שניסה 'לאיים' עליה במגבת, פגע בה ודחף אותה עם המגבת, רק אז התעופפה הציפור ויצאה. בצהרי שבת חזרה הציפור לשולחן המטבח, ואנחנו כבר ידענו מה לעשות.

אך אז חשבתי: האם מותר ממש להזיז את הציפור בשבת? הרי בעלי חיים הם מוקצים בשבת?

תשובה: מותר לגרש ציפור מן החדר באמצעות מגבת, גם אם המגבת דוחפת בפועל את הציפור. אבל אסור לנגוע בציפור.

כך מותר סילוק זבובים באופן זה וכן טאטוא נמלים ותולעי מים אל מחוץ לבית, ובלבד שיעשו זאת בעדינות ולא יהרגום.

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

סדר הנהגות הנשאל עם השואל סדר ראשון דין ה'. ראו עוד: שולחן ערוך אורח חיים סימן שי סעיפים ג-ד. משנה ברורה שם ס"ק יז. ופרי מגדים סימן תצה משבצות זהב ס"ק ט. שמירת שבת כהלכתה פרק כב אות יט-כ. [יש לציין כי גם הפוסקים הסבורים ש'מוקצה בטעות' אינו מוקצה, יתכן שיסכימו עם הפרי מגדים באופן שהחכם אסר ואחר כך התיר, שבשעה שהחכם אסר הרי במציאות כעת הוא אסור, אולם מאחר וסתימת דבריהם שכל מוקצה בטעות אינו מוקצה, מן הנראה שלא סברו להחמיר בזה]

באופן שהרב הכריע לאיסור, אך במקרה שבבין השמשות היה הדבר מוטל בספק לפתחו של הרב, ורק לאחר כניסת השבת התיר הרב את המאכל, לא נחשב המאכל למוקצה, כי לא היה 'היסח הדעת' גמור ממנו.

כך הדין בפירות שהניח לייבוש ולא ידע מה מצבם בכניסת השבת, שאינו מסיח דעתו לגמרי מהם, ולכן אם התברר בשבת שכבר בבין השמשות היו הפירות יבשים מותר לאכלם בשבת.

מקורות לעיון והרחבה: פרי מגדים

של מוקצה בדבר מאכל שבשעת בין השמשות חשבנו על פי הוראת רב שאסור לאכלו?

תשובה: שאלה מעניינת. ראוי להחמיר מאחר שכבר דן בה הפרי מגדים ופסק לאיסור, כי בשעת בין השמשות סמך הבעלים בדעתו על דברי החכם שאסר את המאכל.

אך המיקל יש לו על מי שיסמוך כי רבים מהפוסקים סבורים כי כל מקרה של מוקצה שמקורו בטעות, אינו נחשב מוקצה.

גם לדעת הפרי מגדים שאסר, האיסור הוא רק

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים
גאב"ד מרכז פתח תקוה

היות והרבי מקפיד שכולם יישבו בברכת המזון, הגבאים מסדרים ספסלים לבחורים קודם הסעודה. טענתי שזה 'מכין משבת לחול, שהרי מברכים אחר צאת הכוכבים ובטוח שלא יישבו לפני. עם מי הצדק?

תשובה: מותר. הצדק עם הגבאים. בשמירת שבת כהלכתה (כה, עט ובהערה קסח) כתב כדבריו שאסור להכין בשבת ובי"ט לפני השקיעה עבור בין השמשות, וכל שכן שלא לצורך הלילה אע"פ שעדיין ממשיך בסעודת שבת, אך כנראה בשעה שכתב דבריו עדיין לא יצא לאור המנחת שלמה שכתב (ב לה, י) להדיא להתיר "מותר להניח כלים מיוחדים למים אחרונים על השולחן בסעודה שלישית אף שמברכים לאחר זמן. דהרי מכינים קומפלט ביום אף שיוזע ודאי שזה עומד להיאכל בלילה. וגם קולפים ובוררים אוכל מתוך פסולת בשבת כדי לאכול בלילה. וע"כ דהואיל וקעביד רק הכנה דרבנן שפיר מותר משבת לתוספת שבת שמברך ואומר ביום השבת הגדול הזה".

ושונה איסור הכנה משבת לחול שאין זו מלאכה האסורה בעצם אלא עניינו זלזול בשבת, שטורה ומכין משבת לחול, ולכן כל עוד אדם אוכל סעודת שבת ואצלו עדיין שבת, אין כאן זלזול. ואפילו כבר ודאי לילה מותר, והטעם כיון שעדיין נקרא שם שבת עליו וכפי שמוכר ברצה בברכהמ"ז "ביום השבת הגדול והקדוש הזה".

זה נגד הבית יוסף בשו"ת חיים שאל (נו). מחמת כן אין לחפש פתרונות ולעמוד כבר קודם קריאת עשרת הדברות וכדו' משום שאין צורך כלל לעמוד לא בעשרת הדברות וכן בשירת הים וכן בקריאת י"ג מידות בתענית ציבור בשעת קריאת התורה, ואף לא בפסוק האחרון שבסיום החומש אלא לנהוג בכל קריאת התורה באותה הדרך. (שיעורי מרן הגר"ש אלישיב ברכות צג). אומנם מי שעומד תמיד בקריאת התורה, יעמוד גם באלה הקריאות.

הכנת ספסלים לברכת המזון במוצ"ש

שאלה: בבית המדרש אצלנו, הבחורים עומדים בסעודה שלישית סביב שולחן האדמו"ר.

עמידה בקריאת עשרת הדברות

שאלה: האם יש עניין לעמוד בשעת קריאת עשרת הדברות הן בקריאתם בפרשת יתרו והן בחג השבועות.

תשובה: כבר הורה רבינו הגר"ש אלישיב בנחרצות שאין לעשות כן, משום שמראה בזה שכיבכול חלק זה של התורה חשוב יותר. ואף אם הציבור נעמדים לשם כך, אין לומר על כך "לא ישב בין העומדים" (אורח חיים קע, כ) משום שאין זה מנהג ראוי ואין לעמוד עמהם. וכדברי הרמב"ם בתשובה (מקיצי נרדמים ב, רסג) "כל מי שרוצה לעמוד ראוי לגעור בו... וצריך למנעם בגלל מה שימגיע מזה הפסד באמונה שמדמים שיש בתורה מדרגות ומקצתה מעולה יותר, וזה רע מאוד". והוא כנגד המצדדים לעמוד בקריאת עשרת הדברות - המטה יהודה (א, ו) וכן האגרות משה (ד, כב).

ואמנם החיד"א בספרו טוב עין (יא) כתב שיש מי שמפקפק בזה, והשערי אפרים הביא דבריו וסיים "ונהגו העולם לעמוד" אך כתב ביחווה דעת (א, כט) שמכך שלא דנו בתשובת הרמב"ם מוכח שלא ראו אותה ואלמלא ראו האחרונים תשובת הרמב"ם אשר נגידים ידבר לבטל המנהג הזה, בדאי שלא היו מרהיבים עוז לחלוק עליו בזה". יש לציין כי אף החיד"א עצמו השתמש בטיעון

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי יצחק בירך דסקל שליט"א
דיין ומורה הוראה, מח"ס בינת המשפט

בשמירה, ואינה זכאית לשכר שמירה. כמו כן יש לברר, האם זה שהיו צריכים לקרוא לבעלי מלאכה מחשש סכנה, האם יש לחייב את השמרטפית על נזקין אלו, או שרק על אחד מהם.

והנה מבירור שעשיתי, הוא דבר מצוי ביותר שמאוחר בלילה שמרטפית נרדמת, ואין זו פשיעה כלל. גם הורים ישנים ושומרים על ילדיהם. כיון שבטבע האדם שהוא נרדם בשמירה על ילד, הוא יתעורר מבכי של ילד, אבל לא יתעורר לפעמים מדפיקות בדלת, לכן אין בזה פשיעה בשמירה, והיא זכאית לשכר מלא על שמירתה.

זהו שגרמה נזק להורים, גם בזה בודאי אין לחייב אותה כלל, כיון שזה דבר מצוי, וממתינים חצי שעה והיא היתה שומעת, שכידוע השינה היא בגלים, זמן מעט היא שינה כבדה וזמן מעט שינה קלה, אלא שההורים הללו היו חרדנים וחששנים יתר על המדה. ואפילו אם נאמר שגרמה להם נזק, אין זה אלא גרמא בעלמא, וגרמא בנזיקין פטור כשהוא באונס. זה מעיקר הדין, אבל לפנים משורת הדין ראוי שתוותר על שכר שמירתה, היות וגמרה להם נזק

והאם חייבת לשלם לנו על הוצאות הפורץ ומכבאי האש".

תשובה: שינה של שמרטפית אינה פשיעה, וחייבים בשכרה, ופטורה מתשלום הנזקין שקרה שהוא גרמא בעלמא. ולפנים משורת הדין ראוי למחול על שכרה.

ביאור התשובה:

גדר שמירה של שמרטפית

יש לברר האם שינה של שמרטפית הוי פשיעה

שמרטפית (בייביסיטר) שנרדמה, וגרמה נזקים לבעלת הבית

ובו יבואר: א. שמרטפית שנרדמה, האם זכאית לשכר שמירה. ב. שמרטפית שנרדמה, ולא התעוררה לדפיקות בדלת של ההורים והזמינו מכבאי אש ופורץ, האם חייבת בתשלום הנזק. ג. בנידון זה, האם זכאית לשכר שמירה.

שאלה: "ביקשנו משמרטפית שתשמור על הילדים ארבע שעות בלילה, משמונה עד שנים עשרה בלילה שהלכנו לחתונה. השמרטפית נרדמה, וכשבאנו בחזרה בשעה שתיים עשרה, דפקנו רבע שעה בדלת והיא לא פתחה, מאוד חרדנו אולי קרה משהו, והזמנו פורץ וגם מכבאי אש, כדי שמי שיבוא ראשון, יכנס ראשון. מכבי האש נכנסו על ידי סולם מבחוץ, ומצאו שהיא ישנה. האם מגיע לה שכר על השעות ששמרה,

מחוברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית
- אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף היומי • זכרון לצדיק

ישירות למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

נכה
מתחילים
את היום!

מסכת נזיר דף כ-כו

כפילת שלום

גמ': וכמה תוך כדי דיבור כדי שאלת שלום, וכמה כדי שאלת שלום כדי שאומר שלום תלמיד לרב (נזיר כ, ב).

בשולחן ערוך (י"ד סי' קמח ס"י) נפסק: 'אסור לכפול לו שלום לעובד כוכבים לעולם, לפיכך טוב להקדים לו שלום, כדי שלא יתחיל העובד כוכבים ויצטרך לכפול לו שלום'.
מבואר מכך שאדם שהקדימו לו שלום, עליו לכפול בשלום'.

אמנם בשו"ת באר שבע (סי' נט) כתב להקשות, מדוע מצאנו דין זה שיש לכפול שלום רק לגבי נכרי, ובישראל לא מבואר שיש לכפול שלום, ואדרבא אמרו (בסוגיין) שתלמיד השואל בשלום רבו, ואומר רק שלשה תיבות - 'שלום עליך רבי, ואם רבו נותן לו שלום התלמיד משיב לו 'שלום עליך רבי ומורי', אך לא אמרו שהתלמיד צריך לכפול שלום.

כך משמע גם ממה שאמרו במסכת ברכות (ג.) 'תניא, אמר רבי יוסי, פעם אחת הייתי מהלך בדרך, וכי בא אליהו זכור לטוב ושמו לי על הפתח, והמתין לי, עד שסיימתי תפילתי. לאחר שסיימתי תפילתי אמר לי, שלום עליך, רבי. ואמרת לי, שלום עליך, רבי ומורי'.

הרי שרבי יוסי לא כפל שלום לאליהו הנביא אלא אמר 'שלום עליך, רבי ומורי', ותו לא.
בסיום דבריו כתב הבאר שבע ששמע מקצת בני אדם שהיו משיבים למי שאמר שלהם שלום 'שלום עליך, שלום למי שאמר להם שלום, ואין ספק שנהגו כן כדי לכפול שלום.

והנה עניין זה שיש להקדים שלום גם לישראל, מבואר בספר חסידים (סי' יח) שכתב שהשואל בשלום אומר 'צפרא דמרי טב' והמשיב אומר 'צפרא דמרא טב ואריך לעולם'.

בהגהות מקור חסד (שם) ציין מקור לזה, ממה שאמרו במדרש (בראשית רבה לח) 'אם קדמך חברך בעדשים קדמיהו בבשר, למה, שהוא גמל עליך תחילה'.

עניין זה מבואר גם בדעת זקנים מבעלי התוס' (שופטים כ י) שכתבו, שהמקדים שלום לחבירו צריך חבירו לכפול לו שלום, ולומר לו 'שלום עליך וברכה טובה, ובשו"ת מהר"י מברונא (סי' קיג) כתב שדרך העולם שמי שאומרים לו 'צפרא למורי טב', הוא משיב 'לשנה טובה תזכה'.

וביעב"ץ (גיטין סב. ד"ה שלמא) מבואר שיש חיוב להקדים שלום, אך אין חיוב לכפול שלום, כי אם למלך ובפרט למלכי תורה, אבל להדיוט אין זה אלא רשות, ואם רוצה משיב כדרכו, ואם רוצה להשיב ולכפול בשלום, יכפול.

באוצרות ירושלים (חלק סה עמוד תתל"ז)

יותר לבו לשמים, פשוט שהוא הפסק ואסור, לא מבעיא באמצע הברכות, אלא אפילו בין הפרקים ואפילו בפסקי דזמרה הוא הפסק, ויש לכיין בהנוסחאות שתיקנו לנו חז"ל כפי מנהג כל מקום, שבזה הוא דין הכוונה, ולא לחזור התיבות אף בלשון הקדש, וכ"ש שלא לתרגם שהוא לחזור אותם בלשון אחר.

וסיים שם, ומה שראה שצדיק אחד עשה כן, אין להשגיח על זה ואין אנו אחראים על מעשיו. ואתה צריך לעשות כדין שאסור לשנות מכפי שתיקנו חז"ל.

היוצא ידי חובת ברכה מחבירו, והמברך הפסיק בדיבור לאחר הברכה

בגמ': איבעיא להו בעל מיעקר עקר או דלמא מיגז גיז (נזיר כא, ב).

הלכה פסוקה היא, שהשומע ברכה מחבירו, ונתכוון השומע לצאת ידי חובתו, והמשיע כיון להוציא, יצא השומע ידי חובה.

אם המברך הפסיק ודיבר לאחר הברכה, כגון שבירך על מאכל ודיבר לאחר הברכה קודם שאכל את המאכל, עליו לברך שוב, ולא יצא ידי חובתו, כמבואר בשולחן ערוך (או"ח סי' קסז ס"ו). ובפוסקים דנו מה דינו של השומע, אם הוא ענה אמן מיד לאחר ששמע את הברכה ולא הפסיק בדיבור, אם יצא הוא ידי חובתו, או שמא כיון שהמברך הפסיק בדיבור, והוא עצמו לא יצא ידי חובתו, אינו יכול להוציא את השני, וגם הוא צריך לחזור ולברך.

בפרי מגדים (או"ח סי' קסז משב"ז סק"ח) כתב שהשומעים יצאו ידי חובתם, כיון שהם לא הפסיקו בדיבור, והוכיח כן מהדין המבואר ברמ"א (שם סי' רט ס"ו).

אך בחקרי לב (ח"א סי' ח) הביא דבריו, ודחה ראייתו, ואדרבא כתב להוכיח משם שאם המברך לא יצא ידי חובתו כיון שהפסיק בדיבור, גם השומעים צריכים לחזור, כיון שהם אינם עדיפים מהמברך עצמו.

ראיה לנידון זה הביא הגר"ח פאלאג'י ממה ששנו בסוגיין אם בעל מיעקר עקר, או מיגז גיז, וכתבו שהנפק מינה הוא לאשה שנדרה בנזיר, ושמעה חברתה ואמרה ואני, ושמע בעלה של ראשונה והפר לה, שאם הבעל עוקר את הנזירות, גם אשתו הותרה וגם חברתה. ואם 'מיגז גיז' רק אשתו הותרה וחברתה לא הותרה. ולקמן (כב.) אמרו, תא שמא דתניא בהדיא: האשה שנדרה בנזיר, ושמעה חבירתה ואמרה ואני, ובא בעלה של ראשונה והפר לה, היא מותרת וחבירתה

כתב שנוהגים שהשואל אומר 'גוט מארגיך' [בוקר טוב], והמשיב עונה 'גוט יאהר' [שנה טובה], או שהשואל אומר 'גוט שבת', והמשיב אומר 'גוט יאהר', או שהשואל אומר 'שלום', והמשיב עונה 'שלום וברכה', ונוהגים כן כדי לכפול בשלום.

ועיין במשנת יוסף (דרשות ח"ב מאמר קיב) שהאריך בחומר הענין, שלא לשנות באופן השאלת שלום, מהנהוג מקדמת דנא, ושלא להשתמש בלשונות החדשים הנהוג בעולם באופן שאילת שלום.

הפסק באמירת 'אללה וואכבר' סמוך לשחיטה

גמ': וכמה כדי דבור כדי שאילת שלום תלמיד לרב (נזיר כא, א).

בפרי חדש (י"ד סי' יט סק"ד, ה"ד בפמ"ג משב"ז שם סק"ד) כתב שבמקומות שהשימעאלים אינם מניחים לשחוט אלא אם כן יאמר השוחט סמוך לשחיטה 'אללה וואכבר' [א-ל כביר] הרי זה הפסק.

ואף שהכוונה היא לקדוש ברוך הוא, מכל מקום הרי זה הפסק, והמפסיק ואומר זאת אינו אלא טועה. ומכל מקום כתב הפרי מגדים להסתפק אם הפסיק ואמר רק תיבה אחת אם נחשב להפסק.

אמנם בפאת השולחן (פ"ג אות לה) האריך לקיים מנהג זה, וכתב שאין זה הפסק מאחר ואינם מפסיקים בג' תיבות, אלא בתיבה אחת.

והנה בשו"ת צפנת פענח (סי' רעז) נשאל אם מותר לומר באמצע תפילת שמונה עשרה או באמצע ברכת ק"ש 'הייליגער באשעפער' או רבונא דעלמא כולא' והשיב שהוא הפסק, ואינו דומה לדבר שצריך לענות שמוחה.

כמו כן באגרות משה (או"ח ח"ג סי' ח) כתב, בדבר אם מותר במקום שאסור להפסיק, לפרש בפה בלע"ז כוונת ובאור התפלה, אשר ע"י זה יכוין

לעולם חולי התחילו ללמוד תורה מיושב, ואמר רבא (מגילה שם) שדברים רכים ונוחים, שאדם מהיר לשמען, לומדים מעומד, ודברים קשים מיושב. לפי זה יש לפרש שהאומר לא תתיב כל כרעין' כוונתו לומר ששאלתו אינה קשה ואין צריך לישוב עבודה, אלא היא שאלה קלה שאפשר לענות עליה בעמידה.

כיוצא בזה פירש גם האורחין תליתיא (סי' קל), וכתב שלכן אמרו במדרש 'בשעה שהחכם יושב ודורש הקב"ה מכפר עוונותיהם של ישראל, והיינו שהחכם יושב ודורש, ולא 'עומד' ודורש, ומסתמא מפני שדרשה שנאמרת ברבים הרי היא בדברים קשים וחמורים, ודברים אלו צריך לומר בישיבה.

פירוש אחר נכתב על כך בספר דור דעה, שהביא מעשה שהיה אצל הגאון רבי ישעיה פיק, שלא קיבל עליו עול הרבנות ולמד ולימד תורה מתוך הרחבת הדעת, עד לעת זקנתו בשנת תקנ"ג אחר פטירת הרב הגאון מו"ה יצחק יוסף תאומים ז"ל אבד"ק ברעסלוי, שאז נתקבל הגאון רבי ישעיה פיק לאהיות אבד"ק, והיה אז כבר זקן בא בימים. בדרשתו הראשונה אשר דרש בבהכ"ס ברעסלוי, נאלץ לדרוש בישיבה ולא בעמידה, ואמר על דרך צחות, הנה חז"ל אמרו 'בשעה שהזקן יושב ודורש והקהל עונים אחריו אמן יהא שמיה רבא הקב"ה מוחל להם עוונותיהם, והיינו שבאמת צריך הרב לדרוש בעמידה מפני כבוד הצבור, אבל בשעה שהזקן יושב ודורש שמפאת זקנתו וחולשתו הוא יושב ודורש, ולא עומד ודורש, והקהל מעבירים על מידותיהם ומוחלים לו על כבודם, על כן הקב"ה משלם להם מדה כנגד מדה ומוחל להם על עוונותיהם, וכמו שאמרו כל המעביד על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו.

והנה הגאון רבי אברהם מנחם רפאפורט בספרו מנחה בלולה (בראשית כג) כתב ללמוד מהפסוק 'ויקם אברהם מעל פני מתו', למדה תורה דרך ארץ שהמדבר בפני רבים יעמוד על רגליו, אפילו שהיה אברהם נשיא אלקים.

ו"ו ולגרוס 'צדיקים'.
בחידושי הגרי"ז (ד"ה מאי דכתיב) הביאו להקשות בשם הגרי"ד זצ"ל, מה ראה הב"ח להגיה כן, שהלא בפסוק עצמו כתוב 'צדיקים' ומדוע שינה הב"ח מהכתוב בפסוק בתורה. [בטעם שנכתב זאת בתורה עם ו"ו, עיין בכוכב מיעקב (סוף הפטרת ויצא) מה שביאר בזה].

וכתבו ליישב עפ"י מה שאמר הבית הלוי (עיין בהקדמה לשו"ת בית הלוי) שמה שמצינו בכמה מקומות בש"ס שמובאים פסוקים שלא כצורתם הוא משום שדברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרום על פה, וכשהיו אומרים פסוק מן התורה היו נוהגים לקוראו מן הכתב, אבל לפעמים לא היה הספר לפניהם והיו רוצים להזכיר את הפסוק, לפיכך אמרוהו שלא כצורתו שכך מותר להזכירו אפילו על פה.

לפי זה מבוארת היטב כוונת הב"ח, ששינה ומחק את הו"ו.

אמנם בפניני רבינו הקהילות יעקב (ח"ב עמוד ט) כתב בשם בעל הקה"י שאמר, שברור כשמש שאין זו נגהת הב"ח, ולא הב"ח כתבו אלא איזה תלמיד שלא זכר את הפסוק, והיה נדמה לו שכתוב בלי ו"ו, ולכן כתב להגיה שיש למחוק את הו"ו.

דרשה בישיבה או בעמידה

בגמ': לא תתיב על כרעין עד דמפרשת לי (נזיר כד, א).

בש"ס הובא במקומות רבים (בסוגיין, בעירובין נד. נדרים נה. ובקדושין נה. ועוד) שאמורא אחד אמר לחבירו 'לא תתיב על כרעין עד דמפרשת לי'.

בראשונים (תוס' שאנץ סוטה יט. ריטב"א מכות ג:) ביארו שהכוונה לומר 'אל תשב אלא תעמוד עד שתפרש לי, ובערוך לנו (ד"ה לא תיתב) כתב על פי מה שאמרו במגילה (כא.) שבתחילה היו לומדים תורה מעומד, ולאחר שירד

אסורה. רבי שמעון אומר: אם אמרה לה הריני כמותיך, שתיהן מותרות.

ובתוספות מבואר שמחלוקת תנא קמא ורבי שמעון אינה אלא באופן שאין ברור שהחברה התכוונה לומר שתהא כמו חברתה בין לאיסור ובין להיתר [והיינו כשארה 'ואני'], אך כל שמבורר שהיא התכוונה לומר שברצונה להיות כמו חברתה ממש בין לאיסור ובין להיתר, והיינו כשאמרה [הריני כמותיך] ההרי היא ממש כמותה, ואם בעלה היפר לה גם נזירות חברתה מותרת.

נמצינו למדים שלדעת רבי שמעון ששתיהן מותרות, היינו מפני שזו תלויה בזו, וכך גם כאן לגבי ברכה, שהאחד סומך דעתו על השני, כיון שהאחד לא יצא ידי חובתו גם השני לא יצא ידי חובה. ואין לומר שרק לגבי נדר הדין כן מאחר שהיה לחברה כוונה מפורשת שתהיה כמו חברתה, שהרי גם בברכה כשעונה אמן כוונתו לצאת ידי חובה ולהיות כמו המברך, ויתירה מזו אף אם השומע התכוון שברצונו לצאת ידי חובה אף אם המברך עצמו לא יצא ידי חובה, אין כונה זו מועילה כיון שאינו תלוי בכונתו לבד כמו הנודד שיכול לנדוד כפי מה שהוא רוצה, אלא הוא תלוי בדעת אחרים ודעת ורשות אחרים עליו. [ולכן גם לדעת תנא קמא אינו יוצא ידי חובת הברכה באופן זה, שיש חילוק בין ברכה לנדוד].

ולמעשה כתב שכוין שנראה יותר כצד זה שצריך השומע לחזור ולברך, על כן ישמע הוא שוב את הברכה מחבירו שהרי הוא ודאי צריך לחזור ולברך.

אמנם בשו"ת שמחת כהן (או"ח סי' מט) הביא ראייה זו, וכתב לדחות שאפשר לומר שלדעת רבנן שהאחת מותרת וחברתה אסורה, הרי שאינם תלויים זו בזו, ואם כן גם בנידון הברכה יש לומר שאין תלויים זה בזה, ואפילו לר"ש, יש לומר שבגדרים כיון שלכך נתכוונה שתהיה כמו הראשונה לכן דינה כן, אבל לגבי ברכות שלא נתכוון השומע כי אם לצאת בברכתו, ואין כוונתו ללהצטרף גם למה שקלקל אח"כ הברכה ע"י ההפסקה.

ובמשנה ברורה (או"ח שם סי' ק מג) כתב, 'אם המברך שח קודם שטעם, אף שהשומעים לא שחו כלל, משמע מהפוסקים לכאורה ששוב אינם יוצאים בהברכה, וצ"ע לדינא'.

אמירת פסוק בעל פה

בגמ': מאי דכתיב (הושע יד, י) כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בהם ופושעים יקשלו בהם (נזיר כג, א).

בסוגיין. מאי דכתיב כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בהם ופושעים ילכו בהם. בהגהות הב"ח (אות ג) כתב שיש לגרוס 'כי ישרים דרכי ה' וצדיקים וכו', דהיינו שיש למחוק מתיבתא 'וצדיקים' אות

פניני הלכה מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

והרצועות, שחורות, מכל מקום אין זה לעיכובא אלא רק למצווה לכתחילה.

אולם האריך שם להוכיח מהבית יוסף (א"ח סי' לב ד"ה ויש כורכין) ומכמה וכמה פוסקים שהלכה למשה מסיני היא לעיכובא, זולת מקום שמפורש בגמרא שאין זה לעיכובא.

[ועיין במנחות (יט:): שמבואר שבענין קדשים אמרינן ששנה הכתוב לעכב, ובשדי חמד (כללים מערכת ד אות טז) האריך לדון אם בשאר דינים דאורייתא יש הבדל בין לכתחילה לדיעבד].

ובביאור הלכה (א"ח סי' לג ד"ה הלמ"ס) הביא בשם הרמב"ם ששחרות הרצועות מעכב אף בדיעבד, אולם הביא שישנם מקומות אחרים שההלכה למשה מסיני אינה לעיכובא, אלא למצווה.

ישמעאל, מדוע הוצרכו לדרוש מפסוק שוולד חטאת אינה קריבה, והלא הלכה למשה מסיני היא 'ולד חטאת למיתה אזלא'.

ותירצו, שאם היינו למדים זאת מההלכה למשה מסיני, היינו אומרים 'הילכתא, ואי אקריביה לא ליחייב עליה ולא כלום', כלומר: אמנם אין להקריב ולד חטאת, אך בדיעבד אם הקריב לא עבר על איסור עשה ואינו חייב על כך. לזאת הוצרכו ללמוד מפסוק, שאם עבר והקריב ולד חטאת, עבר באיסור עשה.

בפתח הדיבור (א"ח סי' לב ס"ק יא) הוכיח מכאן שהלכה למשה מסיני, אינה לעיכובא, אלא רק מצווה בעלמא לכתחילה. והביא שכיצא בזה מבואר בדברי הלבוש שכתב (סי' לב) שאף שהלכה למשה מסיני שיהיו התפילין - הבתים

ובירושלמי (הוריות פ"ג ה"ד) אמרו על רבי לוי, שכשרב אבא בר כהנא שמע פעם את דרשתו, עמד ונשקו על ראשו וברכו: כשם שזכית לדרוש בעמידה כן תזכה לדרוש בישיבה. ופירש הפני משה 'כשם שזכית לאומרה מעומד, ועל שם שהיה תלמיד רך בשנים, כך תזכה להיות זקן וראש ישיבה ולאומרה מיושב ודורש לפני רבים. ועיין בספר טל חיים (סי' ד) מה שכתב עוד בעניין זה.

תפילין שהרצועות אינן שחורות

בגמ': למה לי קרא הילכתא גמירי לה ולד חטאת למיתה אזיל וכ' (נזיר כה, ב).
הגמרא בסוגיין הקשתה, על תנא דבי רבי

נביאים וכתובים מאידים כבודקה

מהדורת כ"ץ

להגדיל תורה ולהאדירה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

וכמה טרחתי יומם ולילה
כמו עשר שנים רצופות בקיבוץ חיבור זה
מצד רבי מימון

הגאון רבי בנימין ביינוש פינקל זצ"ל

ראש ישיבת מיר
י"ח בשבט תש"ן

ביינוש, רק משפחתו יכולה להעריך את גדולתו. והחל לספר בהיסוס: "אבי ז"ל היה עסקן עשיר ונדבן, וביתו היה מרכז פעילות. יום אחד התהפך הגלגל. תסבוכות משפטיות וחקירות משטרתיות היו מנת חלקו. בין רגע, הפך אבי מאדם נכבד לאדם מגודה.

ידידים ואנשים שהיו רגילים להכנס לביתו, הדירו רגלם מביתו. רק אורח אחד, חדש, החל להגיע, היה זה רבי ביינוש, שהיה מגיע מידי יום ביומו לשהות עם אביו.

ולא רק זה, הוא עזר לו להחליף מהתסבוכות המשפטיות, וסייע להעמיד אותו שוב על רגליו. "באותה תקופה חשוכה, הוא היה המקור היחיד של אור וחום בתוך משפחתנו" - סיים הלה בהתרגשות.

הוא היה אוהב שלום ורודף שלום. אף אחד לא יכול לזכור אותו כועס או מעוצבן. סבלנותו בהתנהלותו עם אנשים קשים גרמה להם להתעייף מוכחנותם, ולא לו לאבד את סבלנותו.

היה לו גם הכושר לעזור לזולת במצבים של קשרים מסובכים.

זמן קצר לפני פטירתו של מרה"י הגרא"י פינקל, הוא הטיל על ר' ביינוש לתווך בעסקת ירושה בעייתית. כמה אחים ירשו סכום כסף גדול וקרבות הירושה איימו לגרום סכסוך אדיר. התיווך לא צלח, כיון שכל אחד מהאחים דבק בעמדתו בעקשנות. בשעת לילה מאוחרת נקש ר' ביינוש על דלת ביתו של אחד האחים. האיש המופתע פתח את הדלת ור' ביינוש שאל בחשאי אם יש עוד מישהו בבית.

כשוודא שאין איש נכנס והתיישב. הוא התחיל להסביר לאותו אח שהוא - ובאמת רק הוא - צודק, כשהוא מחזק את טיעונו בהוכחות נוספות. היה גלוי לעין, שלאח הוקל. "אבל אתה יודע, שלום הוא מצוה גדולה, וצריך להיות מוכן לשלם בשביל מצוה.

כמו שמשלמים בעד לולב ואתרוג ובעד מצות, כך צריך גם לשלם כסף שהורווח ביושר בשביל שלום. נא הקציב 20% כדי לקנות שלום."

האח הסכים. אחרי הכל הוא לא נגד קיום מצוות, כל עוד שהכסף שייך לפי הצדק לו. עוד שני אחים זכו לביקור באותו לילה, ועוד שניים בלילה שאחריו. מיותר להזכיר שהעניין הסתיים בכי טוב, כשכל צד מרגיש בגדלות מעשהו. שנים רבות אחר כך העיד אחד האחים שהאדם היחיד שהבין אותו היה ר' ביינוש.

(גליון ביהמ"ד)

שהפועל היה ראש ישיבת מיר!

ילדיו של השכן המסכן בבני ברק סבלו מקשיים בבית הספר. מי בילה שעות על גבי שעות ולמד איתם כדי שיוכלו להתקבל לישיבה?...

נושא בעול הזולת

כששמע על מאן דהו שנקלע למצוקה כלכלית, לא הסתפק באנחת רחמים, אלא היה נכנס לעובי הקורה, לנסות להציל ולעזור. זאת, גם כשהיה מדובר בסכומי כסף גדולים. אחד משכניו סיפר שכלכלת ביתו היתה מבוססת על חנות שניהלה אשתו. במשך שנים התפרנסה ואגרה פרוטה לפרוטה

לצורך פרנסת בני הבית והשאת הצאצאים. באחד הימים התרחש בביתם שוד שהשאיר אותם נקיים מנכסיהם. יום אחד נכנס רבי ביינוש אל הבית והניח על השולחן מאה אלף דולר טבין ותקילין כהלוואה. לאחר תקופה נוספת גייס מאתיים אלף דולר נוספים להקמת העסק מחדש, בלי שזיכר מצדו תאריך מוגדר לפרעון.

מעבר לדאגתו לצרכים הגשמיים והחומריים של הזולת, היה יודע להבחין באדם שמצב רוחו החל להיות שפוף. כשראה מישהו עם סימני דכאון ויאוש היה מנסה להקל מעליו את סבלו ולהפיח בו רוח חיים.

יהודי שנכנס לנחם את בני המשפחה, בימי השבעה הפטיר: "אינכם יודעים מי היה רבי

הגאון הג' רבי ביינוש פינקל זצ"ל, נולד בעיירה מיר שבבלארוס לאביו הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל, ולאמו מלכה בת הגאון רבי אליהו ברוך קמאי, שכיח אז כראש הישיבה וכרבה של העיירה מיר.

בהיותו בן שנה פרצה מלחמת העולם הראשונה, והוא עבר עם משפחתו לעיר סטויבץ, יחד עם תלמידי ישיבת מיר. כעבור זמן עברה הקבוצה לפולטבה. עם סיום המלחמה נפטר סבו ראש הישיבה הרב קמאי, ואביו התמנה תחתיו כראש הישיבה. לאחר מלחמת העולם הראשונה עבר עם משפחתו, יחד עם תלמידי הישיבה, לוויילנה, שם שהו עד אמצע שנת תרפ"א, בקיץ תרפ"א שב עם משפחתו למיר, ואביו חידש את פעילותה של הישיבה במקום. בבחרותו למד בישיבת מיר, והיה מתלמידיו של אביו.

בשנת תש"א עלה לארץ הקודש עם קבוצת תלמידים בראשות אביו, והוא התיישב בירושלים. הוא סייע לאביו בהקמת הישיבה בירושלים, ולאחר מכן סייע לו במשך עשרות שנים באחזקתה. בשנת תש"ב נישא לבתו של הג"ר שמואל גריינמן, במשך תקופה התגורר בבני ברק והתפלל בבית הכנסת של החזון איש, שהיבבוהו מאוד וקרבוהו ביותר.

לאחר פטירת אביו הגרא"י פינקל, ב"ט בתמוז תשכ"ה, התמנה תחתיו כראש הישיבה ומנהלה. לצדו עמד גיסו, הגאון הג' רבי חיים שמואלביץ. נודע בענוותנותו ובצניעותו הרבה.

צניעות שבפרסום

החסד של ר' ביינוש היה אגדי. ואולם חלק גדול מן החסד היה טבעי ומתמשך, כך שאם לא חיפשת אותו, לא היית מבחין בו. בשני החדרים הקטנים שלו בבני ברק מצא את הזמן והאפשרות לגדל עשרות ילדים יחד עם בני משפחתו. חלקם היו בעייתים, אחרים היו מופרעים, אך כולם טופלו. כאילו היו ילדיו שלו, ואפילו חיתן כמה מהם.

אחד משכניו איבד את כושר הראיה לשבועות אחדים. הוא ישב ולמד איתו שעות על שעות.

הרבנית שרה יפהן ז"ל בקומה מתחת לדירת משפחת פינקל בירושלים. הם דאגו לה כאילו היתה אימם. כמה פעמים ביום נכנס ר' ביינוש לוודא שהרבנית לקחה את התרופות שלה. שהיא אכלה, שלא חסר לה משהו. פעם נכנס מישהו לבית הרבנית יפהן ומצא שם פועל שוכב מתחת לתנור וכלי עבודה בידו. המבקר נדהם לראות

הגאון חכם רבי עובדיה הדאיה זצ"ל

בעל שו"ת ישכיל עבדי כ' שבט תשכ"ט

בשמים שמחים יותר בדברי פשוטים מפלפולים

וכזה ראיתי שפירש כמו הספר חסידים... וכל מי שגילה לו הקב"ה דבר, ואינו כותבו, ויכול לכתוב - הרי גזל מי שגילה לו, כי לא גילה לו אלא לכתוב. וזה שכתב 'יבא במשפט על כל נעלם' (קהלת יב, יד) - שגורם שנעלם. אם טוב שגילה לו אם רע שאינו כותבה, עד כאן.

ודקדק כיוון שאמר 'על כל נעלם' - על שמעלים, אם כן היינו שאינו כותבה, וביאר, שהכוונה הוא על דבר פשוט, שנדמה בעיני המחבר רע בעיניו שידפיסו - גם על זה 'יבא במשפט' על העלמתו כי אדרבה, בשמים שמחים יותר בדברים פשוטים תמימים וישרים, עד כאן....

ושאלו למה הוא כותב דברים פשוטים, והשיב לו הפרי מגדים כי יבוא זמן ועת אשר העולם יקוצו בפלפולים ויהיה הפירוש הפשוט לתועלת יותר....

ומטעם כל האמור לא חסתי על הכסף גם באותם הדברים פשוטים, כי הם חביבים לפני הקב"ה יותר מהפלפולים והנצורות ועל דרך המשל שבשבת מוסר.

(ויקה עובדיהו, חלק שני, הקדמת המחבר)

עבדי; 'ויקה עובדיהו' - דורשים בן ארבעת הכרכים; 'עבד המלך' - חידושים על הרמב"ם; 'עבדא דרבנן' - חידושים על התלמוד.

חכם עובדיה הדאיה נפטר, בשבת פרשת יתרו, כ' שבט תשכ"ט. הוא נקבר בהר המנוחות בירושלים.

חכם עובדיה הדאיה נולד לאביו חכם שלום הדאיה בארם צובא, היא חלאב שבסוריה, בכ"ז בטבת תר"ן. בשנת תרנ"ה, בהיותו בן חמש, עלתה משפחתו לישראל והשתכנה בירושלים.

חכם עובדיה הדאיה החל ללמוד בתלמוד תורה 'דורש ציון', ובהמשך למד אצל חכם שלום בוחבוט, ועם אביו חכם שלום הדאיה, ורבותיו חכם יצחק אלפיה ואצל חכם יצחק שרים.

חכם עובדיה הדאיה הצטרף לשיבת המקובלים 'בית א-ל' ברובע היהודי. הוא לימד בישיבת 'פורת יוסף' ומסר שיעורים בשכונת 'אהל משה' בירושלים.

בשנת תרצ"ט מונה לדיין בפתח תקווה, עבר לגור שם, ונחשב לרבה של העיר, אף כי לא מונה באופן רשמי. בשנת תש"א נבחר כחבר בית הדין הגדול בירושלים, וחזר לעירו ירושלים. בירושלים יזם את חידוש לימודי הקבלה בישיבת בית אל, שנחברה במהלך שנת תש"ח. בשנת תש"ח הישיבה נוסדה מחדש במערב העיר, בשכונת 'ניצני כפיים'.

חכם עובדיה הדאיה כנס את כתביו בספרים: 'שו"ת ישכיל עבדי' - חיבור בן שמונה כרכים על ארבעת חלקי השולחן ערוך; 'דעה והשכל' - אוסף תשובות בענייני קבלה, נדפס בתוך כרכי 'ישכיל

הרה"ק רבי יחיאל יהושע מביאלא זי"ע

בעל 'חלקת יהושע' כ"א בשבט תשמ"ב

בשנת תש"ז ניצל עם משפחתו בנסים גדולים, והצליח לעלות לארץ הקודש כשהוא שבור מהיסורים שעבר ורצון מיסודי הנפש על אבדן כל בית ביאלא. בתחילה גר בתל אביב, ובשנת תשט"ו עבר לירושלים בכוחות נפשיים עצומים החל לחדש את חסידות ביאלא בירושלים, וביתו נהפך לתל תלפיות של כל מבקש ה'. האדמו"ר מביאלא היה חבר במועצת גדולי התורה גדולי התורה וחשובי האדמו"רים העריצוהו וראו בו את אחד משרידי הדורות הקודמים אוד מוצל מאש, והחשיבו מאד את דעתו בעניני הכלל.

תפילותיו היו בקול חוצב להבות אש ופעל ישועות בתפלתו לכלל ולפרט. מרן ה"בית ישראל" מגור זצוק"ל קרא לו בשם 'עמוד התפילה'. עלה בסערה השמימה בן פ"א שנים ביום כ"א שבט תשמ"ב.

ובנפש אבל הצליח לברוח והיה מטולטל בסיביר ובקזחסטאן, גם בזמן טלטוליו מסר את נפשו על כל עניני הקדושה והיה שובר את הקרח בכדי לטבול בנהר.

הרה"ק רבי יחיאל יהושע רבינוביץ זצוק"ל מביאלא, נולד בה' טבת תרס"א לאביו כ"ק אדמו"ר רבי ירחמיאל צבי מביאלא שעדליץ (ובנו של הרה"ק רבי יצחק יעקב מביאלא) דור חמישי בן אחר בן וממשיך שושלת הקודש של היהודי הקדוש רבי יעקב יצחק מפשיסחא. ומגזע האדמו"רים לבית אוז'רוב ואוסטרובה ולענטשנא. אביו ר' ירחמיאל צבי שהוכתר לאדמו"ר באדר ב' תרס"ה נפטר לאחר כמה חדשים בהיותו בן כ"ח שנים, והשאיר את בנו היחיד הילד יחיאל יהושע יתום בן חמש. הוא גדל בבית סבו האדמו"ר מאוז'רוב והוכתר לאדמו"ר ע"י חסידי ביאלא בשנת תרפ"ד בהיותו בן כ"ג שנים.

האדמו"ר הצעיר רבי יחיאל יהושע ביסס את החסידות בשעדליץ והקים ישיבה שלמדו בה מאות תלמידים. בזמן השואה סבל מאד בגוף

העיקר הוא הסדר

מעשה בבחור צעיר מחולל שבא לפני רבנו [הרה"ק בעל חלקת יהושע ז"ע] בערב ראש השנה, לבקש ממנו הדרכה בעבודת ה'. אמר לו רבינו: כתיב (שמות כא, א) "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" ובתרגום: "ואילין דיניא די תסדר קדמיהון". בזה מרומז כי העיקר הוא הסדר, להיות מסודר וכאשר סדר היום של איש הישראלי הוא על פי התורה, זהו קיום התורה עכ"ל.
סידור חלקת יהושע (עמ' א)

לימוד בכל יום חומש ופירש"י סגולה לאמונה

הרה"ק בעל החלקת יהושע ז"ל כתב: יש קבלה מצדיקים קדמונים, שלימוד בכל יום פרשה בחומש ורש"י הוא סגולה לאמונה, והנה שורש כל ההשפעות טובות הוא ע"י אמונה, ובפרט בעקבתא דמשיחא שחוצפה של כפירה יסגא, מה שלא היה בזמנים הקודמים
(סידור חלקת יהושע - תקנות לבתי החסידים אות ג).

הרה"ק רבי מנחם מענדיל מקאצק זי"ע כ"ב בשבט תרי"ט

בתפילת המנחה אומרים וידוי בתפילת הלחש, ואילו בעת חזרת הש"ץ אין וידוי. ג. בתפילת הלחש ביום כפור תקנו את אמירת הוידוי בסוף התפילה, ואילו בחזרת הש"ץ תקנו לומר את הוידוי באמצע התפילה, מה טעם ושינו כאן.

עמד רבי הירש ושחק. ואילו הרה"ק המשיך: בשלהי מסכת ראש השנה (לג): שנינו: רבן גמליאל אומר, שליה ציבור מוציא את הרבים ידי חובתן, ובגמרא (לה), אמר רב אחא בר עוריא אמר רבי שמעון חסידא, פוטר היה רבן גמליאל אפילו עם שבשדות. ושוב קשה לי, מה פירוש 'עם שבשדות', הלא בימים נוראים בא אפילו המוכסן הנידח ביותר לתפילות.

רבי הירש עמד ושחק, והרה"ק המשיך ואמר: אני חושב כי 'עם שבשדות' מתכוונים למתים המוטלים בשדות, וכך אפשר לתרץ הכל. הקושיה הראשונה: מדוע לא תקנו חזרת הש"ץ בתפלת מעריב שוב אינה קושיא, תפילת ערבית הלא היא רשות, ואין דבר שברשות אצל מתים. הקושיה השנייה: מדוע אין וידוי בעת חזרת הש"ץ בתפלת מנחה בערב יום כפור, גם היא אינה קושיא, כי הלא למה תקנו וידוי בתפלת מנחה בערב יום כפור, אמרו כי אולי יחנק האדם בעת הסעודה המפסקת והמתים אינם אוכלים ואין אצלם חשש זה. הקושיה השלישית: מדוע קבעו את הוידוי בתפלת הלחש בסוף התפילה ואילו בחזרת הש"ץ באמצע התפילה, גם היא אינה שוב קושיא, כי מה טעם קבעו את הוידוי בסוף תפלת הלחש, שמה פנים בתפילה עצמה ואילו המתים לא יפגמו בתפילה. וסיים הרה"ק: הירש, אתה מאריך בניגונים עד שהציבור שוכח להגיד 'ברוך הוא וברוך שמו' וגורם רעות למתים.

(ספיר ויהלום פר' ויצא תש"פ - להגה"ח ר' מנחם מענדל פומרנץ שליט"א)

כשבא הצעיר לקאצק גילה במקרה את שיחתו לרבו הקדוש. אמר לו הרה"ק השרף רבי מנחם מענדל זי"ע, היה לך להשיבו אין הנידון דומה לראיה. המקדש את האשה הרי הוא חתן היוצא מחופתו ואז מוחלים לו כל עונותיו, ודי לו בהרהור של תשובה, לא כן סתם אדם הזקוק לתשובה של ממש.

(ספיר ויהלום פר' נשא תשע"ח - להגה"ח ר' מנחם מענדל פומרנץ שליט"א)

מדוע אין חזרת הש"ץ בתפילת ערבית

מעשה ופעם הגיע רבי הירש מפרצובה לקאצק בערב ראש השנה ומיד נקרא לחדרו של הרה"ק השרף הגדול מקאצק זי"ע, שפנה אליו ואמר: הירש, יש לי שלוש קושיות: א. מדוע לא תקנו חזרת הש"ץ בתפילת מעריב. ב. בערב יום כפור

רבינו הרה"ק מקאצק נולד בשנת תקמ"ז לאביו רבי יהודה לייבוש שהיה נכד להרה"ק דבי זוד היילפרין מאוסטראה בעל הדרכי ציון שהיה מתלמידי הבעש"ט הק' זי"ע. ונודע כחריף ובקי בכל חדרי התורה.

רבנותו היו החוזה הק' מלובלין, היהודי הק' מפשיסחא, והרה"ק רבי שמחה בונם מפשיסחא זי"ע, ועם הסתלקות רבו האחרון נתמנה כרבם של צדיקי פולין, תחילה נהג בטאמשוב ולאחר מכן התיישב בקאצק. מבין תלמידיו הידועים הרה"ק החידושי הר"ם מגור, רבי מרדכי יוסף מאיזביצא בעל 'מי השילוח', חתנו האבני נזר' מסוכטשוב, רבי יהודה לייב אייגר מלובלין, הר"ר צדוק הכהן הר"ר העניך מאלכסנדר ועוד הרבה צדיקים מפורסמים זי"ע.

דברי תורתו פוזרים בספרי תלמידיו ותלמידי תלמידיו ונלקטו בספרים 'אהל תורה', אמת ואמונה, 'עמוד האמת', 'להבות אש' אמת מקאצק תצמח. נתבקש לשיבה של מעלה ביום כ"ב בשבט תרי"ט, ומנ"כ בקאצק.

חתן די לו בהרהור של תשובה

פעם גער רב נכבד באברך צעיר חסיד קאצק, כיון שהיה נראה לו שעשה דבר מה שלא כדין. נענה לו אותו אברך, לו יהי כדברכם, אזי עברתי על עשה דרבנן, אך 'המלבין פני חברי' עובר על איסור דאורייתא. נענה לו אותו רב, צדקת, אני חוזר בתשובה. התפלא הצעיר ושאל, בשניה אחת חוזרים בתשובה. הסביר לו אותו הרב, אכן כך. הלא שנינו בגמרא (קדושין מט:): 'המקדש על מנת שאני צדיק אפילו רשע גמור מקדשת, שמה הרהר תשובה בדעתו'.

הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע

המהר"י
כ"ג שבט תרנ"ד

דיינים (ס"י יב) פוסק, מצוה לומר לבעלי דינים בתחילה הדין אתם רוצים או הפשרה וכו', וכל בית דין שעושה פשרה הרי זה משובח. וכן רמז בעל הטורים בריש פרשת משפטים 'המשפטים נוטריקון הדיין מצווה שיעשה פשרה טרם יעשה משפט'. על כן הבית יוסף שיכל את ידיו וסידר חלק חושן משפט במקום הרביעי של ארבע חלקי שר"ע, כי אלו היה מסדרו בחלק הראשון, היו טועים וחושבים שבכל ארבע חלקי שולחן ערוך מצוה לפשר, אבל לא כן הדבר, כי בכל דיני השו"ע אי אפשר לפשר, אין פשרות ואין ויתורים, כי כל הדינים קשורים למצות התורה, ובקיום המצות אין מקום לפשרות, רק צריך לקיימם כאשר קבעו חז"ל והפוסקים ביתד שלא תמוט, אבל חלק חושן משפט הוא קובע הדינים שבין אדם לחבירו, עניני כספים, בזה יכול האדם לוותר ולהתפשר, ואדרבה מצוה להתפשר בכדי להמנע. (ספיר ויהלום פר' משפטים תש"פ - להגדה ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

על הפסוק (שמות כא א): 'וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִ״ים לִפְנֵיהֶם, וּדְבַרֵי בַעַל הַטּוֹרִים: מִשְׁפָּטִים - נוטריקון הדיין מצווה שיעשה פשרה טרם יעשה משפט (סנהדרין ו:). הגיד הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זיע"א: הנה הדבר פלא, קבלת התורה הוא בפרשת יתרו ומיד אחר פרשה זו מתחילה תורתנו הקדושה 'זאלה המשפטים', היינו דינים הנוגעים בין אדם לחבירו, דיני נזיקין חבלות שומרים וכו'. ואם כן, נשאלת השאלה, מדוע סידר מרן הבית יוסף את ארבעת חלקי שולחן ערוך בצורה שחלק חושן משפט הוא לאחרונה, הלא היה מראוי לסדר את חלק חושן משפט לראשון מארבע חלקי השולחן ערוך, כי הרי כן הוא הסדר בתורתנו הקדושה, כי מיד אחר קבלת התורה פותח 'זאלה המשפטים'.

הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זצוק"ל נולד בשנת תקפ"ה בעיר בעלזא, לאביו הרה"ק השר שלום מבעלזא זצוק"ל ולאמו הרבנית מלכה ע"ה.

בהגיעו לפרקו (ב' תמוז תקצ"ט) נשא את הרבנית רבקה מרים ע"ה בת הרה"ק ר' שמואל אשכנזי זצוק"ל לאחר שנתאלמן מזוגתו הראשונה (נפטרה כ"ז אדר תרמ"ג) נשא בזיוו"ש את הרבנית שרה מירל ע"ה בת הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל אשכנזי מבאזיליא זצוק"ל (חתן הרה"ק ר' יוסף דוד מאליק זצוק"ל).

עם פטירת אביו הק' בשנת תרט"ו, מילא את מקומו ברבנות העיר בעלזא. נודע במלחמתו הרמה נגד המשכילים ומהרסי הדת. נלב"ע כ"ג שבט תרנ"ד ומנ"כ בבעלזא.

בלי פשרות

הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זיע"א, במלחמתו עם המתחדשים, כאשר פעם שלחו לו לבקשו שרצונם להפגש עמו כדי לדון ולהתפשר על איזו פשרה של וויתור מההקפדה וההדקדוק במנהגים שהיראים מקפידים. השיב להם שהוא זקוק לשלשה ימי מחשבה כדי להתיישב בדבר. וכעבור שלשה ימים השיב להם כי חשב היטב ואחרי העיון בדבר לא מצא שום אפשרות להתפשר עמם. והסברו היה, שחס ושלום לוותר או להתפשר על אחת ממצוות התורה שבכתב או שבעל פה, חלילה הם מלהזכיר, דבר זה אף לא יעלה על הדעת, והוא הדין אף בגדרים וסייגים וכיוצא בהם, גם כן לא תעלה על הדעת כלל וכלל לעשות בהם חס ושלום איזו פשרה כל שהוא חלילה. אמנם הוסיף ואמר: מתחלה חשבתי כי אכן מצאתי מקום לפשרה בדבר פגוט, והוא מה שנהגו בקרב בני ישראל, כי כאשר באים לשרוף את הצפרניים הקצוצים, הרי גם קוצצים שני קיסמים דקים משולחן של ארבע רגלים ומצרפים את הקיסמים לצפרניים, ושורפים כאחד את הצפרניים עם הקיסמים, ובזה אמרתי מתחלה שאולי ניתן להתפשר בו, דהיינו באופן שלא יזדמן שולחן של ארבע רגלים, יהיה אפשר להסתפק בקיסמים משולחן של שלש רגליים, אלא שנמלכתי בדעתי וחזרתי ממחשבתי זאת ואמרתי: חס ושלום לא יעשה כן בישראל חלילה, משום שאף מנהג קל כזה שהונהג בקרב ישראל אין לוותר עליו בשום פנים ובשום אופן, כי אם יוותרו אפילו רק במנהג כזה יגרום הוויתור שיבואו ממנו גם חס ושלום לעקור גופי תורה חלילה השם ישמרנו (שנות ביכורים' מידות פרק יד).

מחזורי חרשה מפוארת, מאירת עינים, שלא נראה כמותה

אור המאיר המבואר

ממורה"ר זאב וואלף מזוזאמיר

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

הגה"צ רבי צבי גוטמאכר זצ"ל בעל 'קן מפורשת' (עמ"ס קינים) כ"ד בשבט תרל"א

לומדי וזכריו המה מעידים

סיפורי ישועות בזכות לימוד מסכת קנים עם פירוש "קן מפורשת ושמעתי כמה וכמה פעמים מאת הרבנית קניבסקי ע"ה, בזה הלשון תוכל לומר בשמי, שמאות אלפי אנשים נושעו ע"י הסגולה של לימוד משניות קנים עם פי קן מפורשת.

במשך השנים האחרונות זכו רבים להיפקד על ידי לימוד מסכת קנים בדבר ישועה ורחמים, סיפורי ישועות ומופתים רבים מתגלגלים בחוצות אודות הסגולה הנפלאה הזו, אשר כאמור בדוקה ומנסה.

יודוע לנו על רבים שזיווגם היה קשה כקריעת ים סוף, ובושש לבוא זמן רב, ולאחר לימוד משניות מסכת קנים עם פירוש קן מפורשת מצאו זיווגם מהרה.

וכפי שסיפר אחד ממשותפי השיעור, שהיו לו שלוש בנות מתבגרות בבית, וכל ההשתדלויות והסגולות שעשה לא הועיל לו. נכנסה אשתו אל הרבנית קניבסקי ע"ה והשיחה את מר ליבה לפניו. עודדה אותה הרבנית ואמרה שילמד בעלה מסכת קנים וה' יעזור שתראה ישועה בקרוב. בעלה הלך והשתתף בשיעור מסכת קנים לקראת השיעור השלישי בא אחד מהשדכנים והציע שידוך שכבר דובר עליו כמה וכמה פעמים אולם לא הגיע לידי מעשה, וכך עוד טרם סיים את המסכת, בישר האב בשמחה ללומדי השיעור שזכה לשדך את בתו בשעה טובה ומוצלחת.

האב המשיך ללימוד מסכת קנים בקביעות והשתתף במחזור השני של לימוד המסכת, ולקראת סיום מחזור השני זכה במזל טוב לשדך את שתי בנותיו אחת אחרי השניה. וכן סיפר אברך חשוב שהוא גבאי באחד מבתי הכנסת המפורסמים, ששנים רבות היה גרוש, ומשך כמה וכמה שנים חיפש עזר כנגדו, אולם השידוך בושש לבוא ואף השדכנים התייאשו ולא הציעו לו עוד הצעות.

הלך האברך והחליט לזיזם שיעור במסכת קנים בבית הכנסת שבו הוא משמש בקודש. הלך וקנה ספרי משניות קנים עם פי קן מפורשת, ובעצמו השתתף בשיעור. וסיפר שבאופן פלאי ביום הראשון לאחר השיעור כשחזרתי לביתי צלצל הטלפון ועל הקו שדכן שהציע לי הצעה, וכך לאחר שבועיים זכיתי לבוא בקשרי שידוכים עם מנב"ת בשעה טובה ומוצלחת.

(מה' יצא הדבר עמ' 379)

ית, וילמד משנה עם הרע"ב ותס' יום טוב עם פירוש בני זצ"ל, ויעמיד עצמו ויהפיל באיזה לשון ששגור הפיו, לאמר:

אתה ה' חביבין ישראל לפניך, וחיבה יתירה נודעת להם שנקראו בנים, והוה במה שבראת בין הרבוי מיני עופות הכשרים שהם יותר מטמאים, רק תורים ויונים ביתיים להביא קרבן לפניך מהם, ואנחנו דומים במידתינו להם. עשה ימי חסד כרחם אב על בנו.

[וכאן יפרט בקשתו וייענה]. ואם לא יהא לו ישועה - יעשה כן עד ג' ימים, בכל יום פעם אחד.

חילקה קונטרסים של 'קן מפורשת' לסגולה

מסופר על הרבנית מרת בת שבע אשת חבר של הגאון הג' רבי חיים קניבסקי זצ"ל: נודע בשערים טוב לבה ואהבתה ללא מצרים לכל אחד מישראל וגודל רצונה ותשוקתה לסייע ולהשתדל לטובת כל יהודי, וידוע שהיתה מחלקת קונטרסים של מסכת קנים עם פירוש קן מפורשת מהגאון רבי צבי גוטמאכר זצ"ל שיש הבטחה מפורשת בהקדמת הספר מאביו הגאון הצדיק המפורסם איש מופת רבי אליהו מגריידין ז"ע, כי הלומד משניות בספר שחיבר בנו עם פירושו קן מפורשת, ויאמר התפלה שחיבר שם והדפיסה בהקדמתו, יושע במשאלות לבו לטובה.

ומטוב לבה ובהסכמת בעלה הדפיסו משניות עם פירושי הרע"ב והתוס' י"ט והג"צ גריידיצער, והיתה מחלקת לכל הנצרך ישועה ומייעצת אותו לעשות סגולה זו.

(בית אמי)

הגה"צ רבי צבי גוטמאכר נולד בבורק שבמחוז פוזנא (פרוסיה) בכ"ז בסיון תקע"ח לאביו הגה"ק רבי אליהו גוטמאכר 'הצדיק מגריידין' זצ"ל.

אביו שיבחה אותו מאוד וכתב עליו שמשנת השמיני והלאה כבר חידש הרבה חידושי תורה, וכשבא לבר מצוה נתתי לו ללמוד סוגיא דפעוטות במסכת בבא בתרא דף קנ"ה וחידש בזה פלפול ארוך אשר נמצא בחידושי לבבא בתרא. אחר שנעשה י"ג שנה שלחו אביו ללמוד אצל הגה"ק רבי עקיבא אייגר זצ"ל, וכתב עליו הגרע"ק א' 'ישמח האב ביוצאי חלציו ותגל אמו בפרי בטנה'.

הגר"צ כיהן ברבנות בעיירת פלעשן. בכ"ד שבט תרל"א נתבקש בפתע פתאום לשיבחה של מעלה, כשהוא בן ג'ב שנה בלבד. הגר"צ נפטר בחיי אביו, בלי שהשאיר אחריו זש"ק.

אביו הוציא את חיבוריו נחלת צבי וקן מפורשת על מסכת קנים, ובהקדמה לקן מפורשת כתב אביו: "אם בעת שיצטרך אדם לישועה מה... ילמד משנה עם הרב ותו"ט ופירוש בני ז"ל ויעמיד עצמו אח"ז ויתפלל באיזה לשון ששגור בפיו... ויפרט מבוקשו שיהיה נענה". וגם כותב בהקדמה שהוא מתנחם בכך שבנו זיכה רבים לדורות עולם להביא טובות ולהציל מפורענות", ז"ע.

הסגולה הנפלאה של לימוד הפירוש 'קן מפורשת'

בהקדמת הגה"צ רבי אליהו גוטמאכר זצ"ל לספר של בנו הגר"צ - 'קן מפורשת' האריך לבאר מעלת וחביבות לימוד 'התורה' אצל הקב"ה ובפרט לימוד 'המשנה' ובפרט במשניות שבסדר 'קדשים' העוסקים בדיני הקרבנות, שבכוחם להציל מפורענויות, ולקרבת מעלות גדולות יותר על מה שיש בשאר עסק התורה שלימוד זה יותר קרוב אל ההצלה מפורענויות.

דרגה רביעית העולה על כולן - ואחר כל זה האריך להוכיח שאם יש מעלה בלימוד שאר דיני הקרבנות, מעלה כפולה ומכופלת יש בלימוד משניות מסכת 'קינים' מצד שהוא הקרבן השכיח ביותר, ואין יהודי שאין מביא קרבן עוף בחייו וצורך זה אינו נפסק עולמית, ובסוף דבריו הביא כמה גימטריאות בפתחת וסיום מסכת זו שיש בכחם לשדך מערכות ולתקן שורש כל חלקי לבוש נפש רוח ונשמה של איש הישראלי.

וסיים שם בהקדמתו בזה הלשון:

ואפשר, אם בעת שיצטרך אדם לישועה מה'

להקדים פני המגיע מדרך רחוקה

יצא ועלה על סוסו ורכב בחזרה כלעומת שבא.

לא חלפה שעה ולעת המנחה החלו אגלי זיעה ראשונים להופיע על מצחו של הגאון החולה. להתרגשותם של הרופאים לא היה גבול. הוא ניצל לחיים. בישרו ברטט ולא ידעו את נפשם מרוב השתאות. לא מידנו היתה זאת. התוודו הרופאים לפני בני הבית. רק נס משמים היה בעזרו. למחרת עם בוקר פקח הגאון את עיניו והכרתו שבה אליו. לבנו רבי חיים יהודה שניצב בסמוך אליו אמר הגאון: דע לך בני כי בצרה גדולה אני, הנני חולה מסוכן וזקוק לרחמי שמים מרובים כדי להישאר בחיים. עתה הוראתי לדעת כי הרבנות בברזאן איננה בעבודי ולא מאת השם היתה זאת למעני. ובכן הריני נודר ומקבל על עצמי כי כאשר יקימני השם הטוב מחוליי אעזוב מיד את ברזאן ואת רבנותה ואלכה ואשובה לי אל מקומי הראשון בברוד.

גם משנדע לו כי כבר מינו להם בני ברוד רב אחר תחתיו, לא חזר בו הגאון מהחלטתו וגמר אומר לשוב לברוד כתושב מן המניין ללא כל משרה רבנית שהיא. כעבור ימים לא רבים, משרק מסוגל היה לך, מיהר הגאון לעלות על עגלה ולחזור לצמיתות לברוד, למרות שממעמדו הנשגב כפוסק הדור לא נגרע דבר כשם שלא נגרע מאומה מההערצה שהיתה לבני ברוד כלפיו, הרי שתוארו הרשמי מני אז שוב לא היה ראש בית הדין כי אם המגיד מברוד.

לאחר שובו בברוד, שיגר הגאון איגרת אל לפרמישלאן. לאחר שקראה רבי מאיר נענה ואמר: חתימתו של המגיד מברוד מוצאת חן בעיני עד מאוד. מאיר חפץ אף להיפגש עמו פנים אל פנים. שיגר רבי מאיר איגרת אל הגאון והביע בה את משאלתו זו, ונמנו וגמרו להיוועד יחדו בכפר הסמוך לזלוטשוב. למרות שרחוק היה הכפר מלין הרבה מברוד, נאות הגאון לצאת לדרך הארוכה כדי להיפגש עם הרה"ק רבי מאיר. כבואו הכפרה שיגר הרבי את משמשו אל בית אכסנייתו של הגאון כדי לשאול לדעתו דעת תורה: מאחר ושניהם אורחים במתא, מי צריך ללכת להקביל את פני רעהו ראשונה. השיב הגאון ואמר, כי לפי ראות עיניו צריך הרבי להקדים להקביל את פניו תחילה. נענה רבי מאיר להוראה ויצא להקביל את פני הגאון באכסנייתו.

לאחר שנתיישבו ביקש הרה"ק מפרמישלאן לדעת את מקור פסקו של הגאון בקשר להקדמת קבלת הפנים. השיב הגאון כי למד זאת מפסוק מפורש בתורה, שכך נאמר (שמות יח ז): וַיֵּצֵא מֹשֶׁה לִקְרַאת חֹתְנֵוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה וַיִּשָּׁק לוֹ וַיִּשְׁאַלֵּהוּ אֵיךְ לָרְעוּהוּ לְשָׁלוֹם וַיֵּבֵאוּ הָאֱהָלָה, ופירש רש"י ז"ל: איני יודע מי השתחוה למי, כשהוא אומר איש לרעהו, מי הקרוי איש, זה משה, שנאמר (במדבר יב ג) והאיש משה. הווי אומר כי לא רק שמשו רבינו הקדים לצאת לקראת חותנו, אלא שאף הקדים לשאול בשלום, ואכן, צריך להבין סיבת הדבר, הלא שניהם אורחים שווים היו במדבר. מסתברא, המשיך הגאון ואמר, כי משה רבינו חשב בדעתו, שהן אמת שגם אני הנני אורח במקום, אולם יתרו בא זה עתה ממסע ארוך ומייגע למן מדיין הרחוקה ועד הלום, מגיע אפוא להקדים לו 'שלום עליכם' ראשונה. אף בנידון דידן סיים הגאון לפני הרה"ק מפרמישלאן: הגם שגם כבוד מעלכם אינכם אלא אורח במתא, אולם אתם הגעתם הנה מפרמישלאן הקרובה, ואילו אני הרחקתי נדוד מברוד הרחוקה. שורה הדין אפוא להקביל את פני בתחילה (צנתרות הזהב' ח"ב פרק כה).

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

מבין גאוני הדור המפורסמים נודעו להרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א בעל שאלות ותשובות 'טוב טעם ודעת' ועוד ספרים לרוב, ראש בית דינה ומגידה של ברוד.

בעת ההיא שרוי היה רבי שלמה קלוגר בעיצומן של רדיפות קשות בברוד עירו, ובעקבות הלשנות ורקיחת עלילות על ידי המשכילים המקומיים הוזמן רבי שלמה להקירות קשות אצל השלטונות, אשר אך בניסי שמים יצא מהן ללא פגע. הצעתם של נכבדים מקהילת ברזאן אשר הובאה לפניו מעוטרת בהסכמתם של כמה מגדולי הדור לקבל על עצמו את משרת הרבנות בעירם, נתקבלה אפוא לפני רבי שלמה כפתח הצלה שנזדמן לו משמים, והוא מיהר להיענות לה בחיוב. כאשר נודע הדבר להרה"ק מפרמישלאן שרבי שלמה נענה בחיוב להצעה וכי יצא לקבל את הרבנות בברזאן, נענה ואמר למקורביו: מאיר רואה כי רבי שלמה הינו מגיד בברוד ולא רב בברזאן!

קבלת הפנים הנלהבת לה זכה רבי שלמה בברזאן הרקיעה עד שחקים. אף הוא עצמו חש היה כמי שבא אל המנוחה ואל הנחלה ותלה תקוות מרובות בעתידו בעיר זו. ברם במוצאי השבת השניה לשהותו בעיר, כאשר יצא ברוב עם לקדש את הלבנה תקפו לפתע את הגאון כאבי ראש עזים, אשר הלכו וגברו מרגע לרגע, עד אשר לא יכול היה עוד עמוד ונפל למשכב. בבוקר הובהלו טובי הרופאים המקומיים אל מיטתו וכולם פה אחד קבעו כי מדובר במחלת טיפוס קשה אשר הסיכויים להינצל הימנה קלושים. תוך זמן קצר איבד הגאון את הכרתו ומוטל היה על ערש דוויו כאבן שאין לה הופכין. חדרה ויוגן ירדו על העיר ברזאן ואנשי העיר למגדולם ועד קטנם נאספו לבתי כנסיות ולבתי מדרשות לשפוף שיח ולעורר רחמים על גאון הדור שחלה בעירם. הנהלת הקהילה פתחה את אוצרותיה ושלחה שלוחים להזעיק את גדולי הרופאים במדינה למיטתו של הגאון החולה. השיא בפעולות אלו היה עם הבאתו של גדול הרופאים מלבוב בירת המחוז. יומיים תמימים שהה הרופא אצל מיטת הגאון עד אשר הגיע למסקנה כי בדרך הטבע אין עוד כל תרופה למחלתו. אדהכי והכי הגיעה הבשורה המרה גם לברוד וגם שם נתקבצו יהודי העיר להרעיש שמים וארץ בתפילות לרפואתו של גאון הדור ופוסקו.

ביום העשרים למחלה הודיעו הרופאים ששהו בסמוך למיטתו של הגאון, כי באם ביום זה לא יחול שינוי לטובה הרי שאבדה כל תקווה. המתח והחרדה בברזאן הגיעו לשיאים בל יתוארו. לפתע הופיע פרש יהודי רכוב על סוס בשערי ביתו של הגאון. הוא נכנס לחדרו של הגאון החולה והודיע לבני הבית הנוכחים כי שליה שלוח הוא מאת רבינו הקדוש שבפרמישלאן, וכי מוטל עליו למסור דבר מה באוזנו של הגאון. תשובתם של בני הבית כי הגאון חולה ושרוי בחוסר הכרה לא הפתיעה את השליח כלל, ונראה היה כי המצב ידוע לו לאשורו וכי מצווה ועומד הוא בדיוק כיצד עליו לנהוג.

משהואילו הנוכחים לסוד מסביב למיטת החולה ניגש הוא אל המיטה, גחן מעל אוזנו של הגאון ולחש לתוכה את אשר נצטווה מאת הרה"ק מפרמישלאן. ראשית, כי יקבל על עצמו הגאון לעזוב תיכף ומיד את ברזאן ואת רבנותה. ושנית, כי מידת הדין מתוחה עליו בשמים מחמת היד הפתוחה והרחבה שנוהג הוא בהענקת סמיכות לרבנות, הילכך שומה עליו לקבל על עצמו גם זאת כי מכאן ואילך לא יעניק עוד סמיכה לשום אדם בעולם. מיד כשסיים השליח למסור את דברו,

חדש בממלכת התורה

דבר בעתו

יוצרות ומוספין המבואר "מתיבתא"

מהדורת בערקאוויטש

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

יוצרות מבוארות בביאור מתיבתא עם הערות וצינונים להבנת הפיוטים.

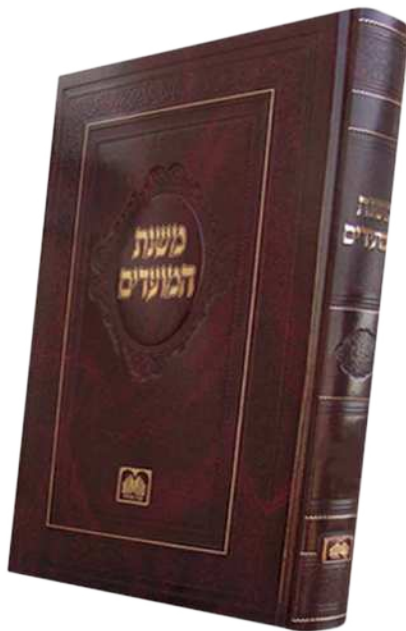

דבר בעתו

משנת המועדים ארבע פרשיות

בהוצאת ממלכת התורה
'עוז והדר'

בו נאספו כל ענייני המועד בתלמוד ואגדה, הלכה קבלה וחסידות, לדרך אחד, למען יוכל כל אדם ללמוד כל עניני המועד, ויהיו הדברים תחת ידו, ללמוד הלכות חג בחג, מידי מועד במועדו.

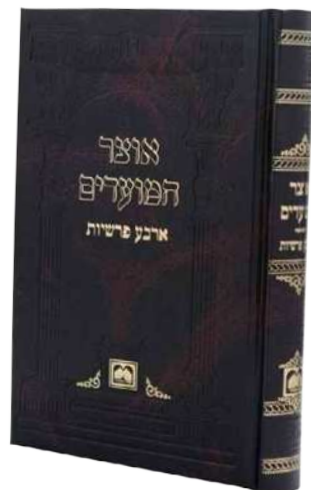

דבר בעתו

אוצר המועדים - ארבע פרשיות

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

כל ענייני המועד בהלכה אגדה וחסידות במהדורה קצרה ונוחה ללימוד בדרכים.

חדש בממלכת התורה

חדש

שו"ע מתיבתא חו"מ הלכות טוען ונטען ג

סימנים פג - פז
מהדורת לאנדא

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

ספר הטור עם הערות וציונים, עם ספר שולחן ערוך ונושאי כליו, בתוספת מדורי ביאור נרחבים והערות נחוצות, ועוד שלל רב של הוספות לתועלת הלומד. הביאור 'מתיבתא' ערוך בשפה ברורה ונוחה, כשאליו נוספים: 'ילקוט ביאורים', ועוד מדורי ליקוט שונים ומגוונים, כשהכל ערוך ומוגה על פי דפוסים ישנים, במהדורה מהודרת ומאירת עיניים, לתועלת הלומדים.

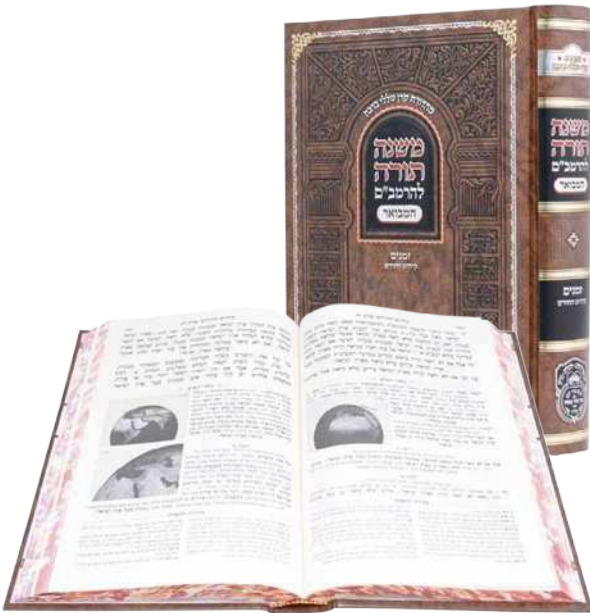

חדש

רמב"ם המבואר זמנים - קידוש החודש

מהדורת 'קן טללי ברכה'
מכון 'אור לישרים' - נהריה,
בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

כרך נוסף וחדש בסדרת הרמב"ם המבואר. נושאי כליו ערוכים בדקדוק רב, מקוטע ומנוקד, בעיצוב נאה ומשובח. ביאור משולב ומקיף לכל דברי הרמב"ם, ערוך בשפה ברורה ושווה לכל נפש. הביאור מיוסד על מפרשי הרמב"ם לדורותיהם, ובתוספת הקדמות, מבוא בתחילת כל ענין, וכן מקורות וציונים להרחבת הדברים והשיטות. בספר גם פסקי שולחן ערוך, וילקוט ביאורים ועיונים נרחב על דברי הרמב"ם, בסגנון 'מתיבתא' על הש"ס.

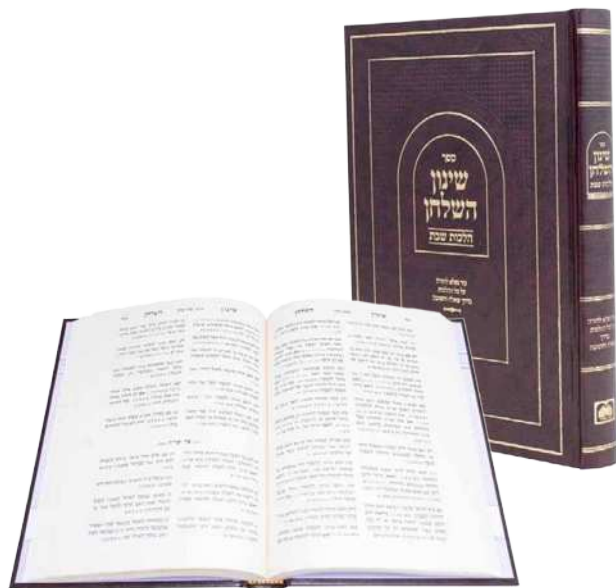

חדש

שינון השולחן הלכות שבת

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

אוצר ההלכות המבוארים בשו"ע ונושאי כליו בדרך שאלה ותשובה, והוא עזר לחזרה באופן נפלא, וגם יועיל להבין ולקלוט תוכן כוונת ההלכות. כרך זה הוא על ההלכות שבחלק אורח חיים והוא על הלכות שבת סימנים רמב-שדמ. ונדפס עתה במהדורה שניה עם תיקונים רבים ומועילים. כל זה פרי יגיעו של הגאון הרב הלל רבאינאוויטץ שליט"א ממאנסי נ"י.

מילין קידין והידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מִי־הָתָא

תְּהִי־תָא

תְּהִי־תָא דְאִתְּרִי־תָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

המצוות מורות לאדם דרך הישר

'אשרי איש שישמע למצוותיך', אשרינו שזכינו לכך לשמוע למצוותיך, ובכל מצוה ומצוה זוכים אנו להשיג מהו רצון ה' הגנוז בתוכה.

איבריו של אברהם הראו לו מהו רצון ה'

יסוד ענין זה ותחילתו אצל אברהם אבינו ע"ה אבי האומה היהודית, שזכה לקיים את כל המצוות עוד קודם שניתנה התורה, כמו שאמרו (יומא כח): קיים אברהם אבינו כל התורה כולה, שנאמר (בראשית כו ה) 'עקב אשר שמע אברהם בקולי' וגו'. וכיצד ידע מה הם המצוות עד שלא ניתנו, אלא הסבירו צדיקים כי רמ"ח מצוות עשה כנגד רמ"ח איברי האדם, וכל איבר היה מלמד את אברהם אבינו את המצוה המיוחדת לו, וזהו גם הרמז 'אשרי איש שישמע למצוותיך', שיזכה לשמוע מצוות ה' באמצעות איברי גופו הטהורים והמזוככים.

כוחו של אברהם נמשך בזרעו

ועל אברהם אבינו נאמר (שם יח יט) 'כי ידעתיו למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט', שהואיל וקיים את כלל המצוות הכין לבב זרעו אחריו שנוכל אף אנו לקיים את כל התורה. כי על שם כן נקראו בתואר אבות כי הורישו כחם לזרעם אחריהם, וזהו שחייב אדם לומר 'מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב' (תנא דבי אליהו רבה פכ"ה).

במעמד הר סיני זכו שאבריהם יורו להם רצון ה'

כן נמשך הדבר אצל אבותינו יוצאי מצרים וזה אשר יסד בעל ההגדה של פסח 'אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו' וכתב הקדושת לוי זי"ע

בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַר סִינַי (יט א). מצוות ה' בכוחם לסייע ולהורות לאדם כיצד יעשה הישר בעיני ה', כאשר דרש המגיד מקוֹזְנִיץ ע"ה על שאומרים בתפילה (ברכת אמת ויציב) 'אשרי איש שישמע למצוותיך', שצריך להקשיב ולשמוע למה שהמצווה עצמה אומרת לו לאדם, שבשעה שמקיימים מצוה בכוונה טהורה לשם שמים, המצוה בעצמה מלמדת דעת ודרך תבונות תודיענו.

ועל זו הדרך כתב בשפת אמת (עקב תרמ"ב ד"ה בפסוק) שכפי מה שמקיימים המצוות לשמה כך זוכין לשמוע הארת התורה, כי התורה גנוזה וטמונה במצוות, ועל זה איתא 'אשרי איש שישמע למצוותיך', כי בוודאי אין שיעור לטעמי המצוות ויכולין להשיג בכל יום טעמים חדשים, אלא שהארה זו שמורה רק למי שמחפש לקיים מצוות ה' ולא לעשות המוטל עליו בלבד, וזה נקרא קבלת עול מצוות, להיות משתוקק תמיד לשמוע ולקיים רצון הבורא יתברך, ואז זוכין לשמוע הארה והשגה חדשה בכל יום.

בכח העשייה זוכים לשמיעה מחודשת

ועל פי זה יש לפרש 'נעשה ונשמע' שהקדימו ישראל נעשה קודם לנשמע, ובוודאי אי אפשר לקיים מצוות קודם שישמעו במה יצטוו ומה נדרש מהם, אלא הכוונה היא שעל ידי עשיית המצוות בפועל זוכים להוסיף ולשמע הארה חדשה בכל עת, ובכח זה הוציאו החכמים מכח אל הפועל התורה שבעל פה, ואחריהם בכל דור ודור חכמי הדורות שהרחיבו הארת התורה בכל עת. ועל כך אנו משבחים ואומרים

בעצמו והכנתן למתן תורה נפסקה זוהמתן. וכיון שפסקה זוהמתן השיגו התורה, שהתורה היא הרמ"ח איברים הרוחניים ושס"ה גידים הרוחניים, ונדבק אור השכל באור המצוות כי הכל אחד.

וזה 'אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו', כלומר כיון שקרבנו להר סיני אז פסקה זוהמתן והשיגו את התורה עד שלא ניתנה כמו שהשיג אברהם אבינו ע"ה, ולכן אפילו לא נתן לנו את התורה דיינו.

(קדושות לפורים קדושה ראשונה) לפרש הדברים מדוע דיינו בהתקרבות להר סיני, הרי אם לא יקבלו את התורה מהיכן ידעו לקיימה. אלא כי נודע הוא (שבת קמו.) שבמעמד הר סיני פסקה זוהמתן, כלומר בהכנות למתן תורה, בהגבלות העם סביב, ובפרישתן שלשה ימים מנשותיהן אשר היו דומין למלאכים, ובקרבתן של נערי בני ישראל, נזדכך החומר שלהם והשיגו התורה עד שלא ניתנה.

ולכן אמרו 'במעמד הר סיני' פסקו זוהמתן, ולא אמרו 'במתן תורה' פסקו זוהמתן, שבמעמד הר סיני

מִלְתָּא דְפִלְיָא

הקב"ה נותן כח להישאר בדרגת הקדושה

וְאֵל יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹהִים פֶּן נָמוּת. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אֵל תִּירָאוּ כִּי לְבַעֲבוֹר נִסוֹת אֲתֻכֶם בְּאֵי אֱלֹהִים וּבַעֲבוֹר תִּהְיֶה יְרֵאתוֹ עַל פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי תַחְטְאוּ (כ טז-יז). לימוד גדול למדנו מבקשתם של עם הנבחר במעמד הנשגב והמקודש ביותר כפי שכתב בתולדות אדם (להרה"ק מאוסטרובה ע"ה יתרו ד"ה ויאמרו), כי על כל אחד מוטל לעבוד את ה' יתברך לפי מצבו ומדרגתו, ולא יבקש לצאת חוץ למעמדו ולמעלה ממדרגתו. הדבר דומה לכלי המתחמם על גבי האש, והיה אם יגבירו את האש יותר מידי, לא יוכל הכלי לעמוד בחום הגבוה ויתבקע, כך האדם צריך להכיר את מקומו ודרגתו שלא יבוא חלילה לידי נפילה^א.

ועל כן בשעת מתן תורה בקשו ישראל שלא יוסיף ה' לדבר עמם, הגם שהיו במדרגה מאוד גבוהה והיו דומים למלאכי השרת^ב, וכשפרחה נשמתם מרוב פחד החזירה להם הקב"ה^ג, בכל זאת בקשו **ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות** - 'מיתה' לשון נפילה^ד, כי בראותם האש הגדולה חששו שמא אינם ראויים למדרגה גבוהה זו, להסתכל בגדלות הבורא באופן שאין למעלה ממנו. ולמרות שבאותה שעה הלא סייעו בידם מן השמים, בכל זאת חששו שלא יהיה קיום לעמידתם ויפלו מהר ממדרגתם, ולכן ביקשו ממשה רבנו שיעמוד הוא במקומם וימסור להם מה שישמע מפי הגבורה^ה.

מדרגתכם מכח רצון ה' לרוממכם ולכך הוא שיתן הכוח להישאר בה

אבל משה רבינו ענה להם שכיון שבאה להם ההתרוממות מאת הקב"ה אין להם לחשוש שמא יבואו לידי נפילה, **כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים 'נסות' לשון הגבהה והרמה**, כי הקב"ה חפץ להרים אותם למעלה ממדרגתם, והוא יתן להם את הכוחות להחזיק מעמד שלא תהיה עלייתם מביאה לידי ירידה.

א. כמו שכתב הרה"ק מפולנאה ע"ה בצפנת פענח (בא): 'לא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו' (שמות כ כג), כי צריך להתחיל ממטה למעלה ולא יניח שום מדריגה מלהעלותה, דאם לא כן שאם יפסיע ב' או ג' מדריגות גורם ליפול ח"ו.

ב. בפרקי דרבי אליעזר (פמ"ז): כל אותן הימים עד שלא עשו אותו המעשה היו טובים לפני הקב"ה ממלאכי השרת וכו', כיון שעשו אותו המעשה כעס עליהם הקב"ה ואמר להם סבור הייתי שתהיו לפני כמלאכי השרת, שנאמר (תהלים פב ו) 'אני אמרתי אלהים אתם ובני עליין כלכם', ועכשיו 'אכן כאדם תמותון'.

ג. בגמרא (שבת פח:): כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה יצתה נשמתן של ישראל שנאמר (שיר השירים ה ו) 'נפשי יצאה בדברו', ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתן דיבור שני היאך קיבלו, הוריד טל שעתידי להחיות בו מתים והחיה אותם שנאמר (תהלים סח י) 'אשם נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה'.

ד. כדאיתא בזהר (נשא אדרא רבא קלה): כל מאן דנחית מדרגא קדמאה דהוה ביה קארי ביה מיתה, כמה דאת אמר (שמות ב כג) 'וימת מלך מצרים' דנחת מדרגא קדמאה דהוה קם ביה.

ה. ובוזה 'יבוארו גם דברי התוס' (שבת פח. ד"ה כפה) שכפיית ההר כגיגית הוצרכה כדי שלא יחזרו בהם בראותם האש הגדולה, וביאור הדברים שכשיראו שהגיעו להגשה שהיא למעלה ממדרגתם עלולים להתירא שמא יפלו אחר כך ממדרגתם, ועל זה היתה כפיית ההר שלא יוכלו להתחרט.

ו. 'לבעבור נסות אתכם', לגדל אתכם בעולם, שיצא לכם שם באומות שהוא בכבודו נגלה עליכם (רש"י).

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

נעשו כל הניסים. על כן אף ששמע יתרו בתחילה לא התפעל כפי שהתפעל זה עתה, כי כאן ראה גדלות חתנו וענוותנותו.

קדושת אכילתו של משה

רבינו

וַיָּבֵא אֶהָרֶן וְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לֶאֱכֹל לֶחֶם עִם חֵינֹן מִשֶּׁה לְפָנָי הָאֱלֹקִים (יח יב). הקשו חז"ל (ברכות סד.) וכי לפני אלוקים אכלו, והלא לפני משה אכלו, אלא לומר לך כל הנהנה מסעודה שתלמיד חכם שרוי בתוכה כאילו נהנה מזיו שכינה. הקשה הרה"ק מאפטא ע"ה על שאלת הגמרא 'וכי לפני אלוקים אכלו', הרי ודאי שאכילת האדם צריכה להיות לפני האלוקים לשם שמים ובקדושה, שכך היא דרך הצדיקים 'שויתי ה' לנגדי תמיד' (תהלים טז ח), להיות כל מעשיו והנהגתו בהיותו בביתו כאילו הוא נמצא לפני מלך רם ונישא (שו"ע או"ח סי' א ס"א), מדוע אם כן תמהה הגמרא על כך שהייתה אכילתם נחשבת לפני האלוקים.

ותירץ לו הרה"ק מקוונץ ע"ה שכוונת הגמרא לשאול, כיצד יכלו לכוון דעתם שתהיה אכילתם לפני ה', והרי היו באותה עת לפני משה רבינו, ויראתם מפני משה עשויה להפריע להם להתבונן ביראת ה', ועל זה תירצו חז"ל שהנהנה מסעודה שתלמיד חכם שרוי בתוכה כנהנה מזיו השכינה וחל עליו מורא שמים, ונמצא שהאכילה במחיצתו של משה רבינו מסייעת להתגבר ביראת ה' ולהתקדש באכילה.

אכילת משה רבינו הייתה פועלת גדולות ונצורות

והנה בלשון הכתוב מבואר שאהרן הכהן וזקני ישראל אכלו לחם עם חותן משה, ולא נזכר האם משה רבינו גם הוא אכל עמהם, ונראה לומר שאצל משה רבינו אי אפשר לכתוב שהיה אוכל עמהם, כפי שאכן לא נזכר כלל בתורה לשון אכילה לגביו, כי הוא היה במדרגה גבוהה שאינו זקוק לאכילה כלל, וכל אכילתו הייתה בבחינה אחרת לפעול על ידה גדולות ונצורות, ואכילה

כששמע יתרו סיפור הדברים מפי משה נכנסו הדברים בלבו

וַיְסַפֵּר מֹשֶׁה לְחַתְּנוֹ אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְפָרְעֹה וּלְמִצְרַיִם וּגו'. וַיַּחְדֵּד יִתְרוֹ וּגו'. וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ בְּרוּךְ ה' אֲשֶׁר הֲצִיל אֶתְכֶם מִיַּד מִצְרַיִם וּמִיַּד פְּרַעֲה וּגו' (יח ח-י). יש להבין מה שמע יתרו כאן, שלאחר שסיפר לו משה רבינו את הניסים שנעשו עם ישראל, שמח יתרו ואמר 'ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים' וגו', הרי כבר שמע יתרו מתחילה ענין קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, ובמה התפעל עתה מדבריו של משה עד שנאמר בו 'ויחד יתרו' ויאמר יתרו'.

פירש הרה"ק ר' נפתלי מרופשיץ ע"ה (זרע קודש יתרו ליקוטים) כי על ידי הדיבור והסיפור שהצדיק מדבר בפיו, הוא מעורר את השומעים לתשובה ודביקות בלבם, כי ההבל היוצא מפיו בקדושה מעורר נקודת יראת שמים שבלבם, ולכן אפילו שכבר ידע יתרו הכל מקודם, לא נתלהב לבו עד ששמע הדברים ממשה רבינו ע"ה, ודוקא הדברים שיצאו מפיו של משה הלהיבו ועוררו את לבו להודות לה'.

יתרו שמע מדבריו של משה רבינו עד כמה גדלה מעלתו

ביאור נוסף יש לומר, דהנה בשמיעתו של יתרו נזכרו שני עניינים, כמו שכתוב בראש הפרשה וישמע יתרו וגו' אשר עשה אלוקים למשה ולישראל, שעשה ה' למשה וגם שעשה לישראל. כן נזכרו בדבריו שם הוי"ה וגם שם 'אלקים'. אשר עשה אלקים למשה - היינו שזכה משה רבינו למדרגת 'אלקים', כנאמר בו (שם ז א) 'ראה נתתיך אלהים לפרעה', ועל שם כן נאמר בו (דברים לג א) 'משה איש האלקים'. ועוד אמר יתרו: 'כי הוציא ה' את ישראל' והיא עצם הוצאת בני ישראל ממצרים. אבל כשמשה רבינו סיפר ליתרו נאמר רק על אודות ישראל, ולרוב ענוותנותו לא סיפר כלל מענין מעלתו שזכה למדרגת אלקים, ושעל ידי

כעין זו לא ניתנה להיכתב כלל בתורה.

אכילתו של משה רבינו מפני מנהג המקום
ויש להוסיף שמשה רבינו אמר על עצמו (דברים ט ט) 'לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי', ואמרו בגמרא (ב"מ פו:): שבעלותו השמימה נהג כמנהג המקום שאין אוכלים שם, ואמר על כך **הרה"ק מקוצק ע"ה** שאין לפרש הגמרא כפשוטה, שהרי בשמים לא אכל כי לא היה ביכולתו לאכול שם ולא מחמת מנהג המקום, אלא כוונת הגמרא שברדתו בחזרה לארץ לא היה אוכל אלא מפני מנהג המקום, כדי שלא לשנות ממנהג בני אדם, אבל הוא בעצמו לא היה זקוק כלל לאכילה, כמו שבהיותו בשמים לא אכל כלל, והיה בבחינת 'איש האלקים' ללא צורך באכילה גשמית.

בני ישראל התייצבו בתחתית ההר לקבל תורה בהכנעה

וַיִּתְיַצְבוּ בְּתַחְתִּית הַהָר (יט, יז).

התפארת שלמה דרש, שביטול זה היה היסוד שבו הגיעו ישראל למעמד הנשגב ביותר כל ימי עולם, הלא הוא קבלת תורתנו הקדושה. שכן בפסוק שנאמר קודם קבלת התורה נאמר **ויתייצבו בתחתית ההר**, פירוש, כל מעמד קבלת התורה תלוי במה שעמדו בתחתית ההר בנמיכת רוח ובשפלות גדולה ככלי הריק מכל, ואז היו ראויים לקבל התורה במדרגת הענוה.

וכך רמזו לנו חז"ל ביום הראשון שבאו להר סיני ואמרו (שבת פו:): 'ומא קמא לא אמר להו ולא מידי', הכוונה 'לא' - מידת הלא, שייחשבו בעיניהם כ'לא', זה 'אמר להו', את זה לימדם משה רבינו ע"ה בראשית הכנתם לקבלת התורה, שהוא היסוד לקבלת התורה, 'ולא מידי' - שלא יחשבו שיש בהם מה, רק יבואו בשפלות ואז יהיו ראויים לקבל התורה.

הביטול וההכנעה מסייעים ביד האדם שלא יעלה יותר ממדרגתו

כאשר הבא ליצוק מימי הקדושה מבטל עצמו, מסייע בידו הדבר שיוכל לעלות מעלה מעלה

בהדרגה וכך יישאר במדרגתו, שהוא יסוד בעבודת ה' כמו שרואים דבר זה כמה פעמים בדברי הנועם **אלימלך זי"ע**, ולדוגמא היא מה שכתב על הפסוק (שמות כ כג) 'ולא תעלה במעלות על מזבחי' וכו' (משפטים ד"ה או יאמר ואלה), שאל לו לאדם הבא לשוב בתשובה לעלות במעלות הצדיקים, אלא יעלה שלב אחר שלב, כדי שחלילה וחס 'לא תגלה ערותך עליו' (שמות שם), שיתגלה קלונו ויפול מכל מדרגותיו.

ומצינו בגמרא (סוכה נב.) 'כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו', והקשה **רבי יששכר דב מבעלזא ע"ה** אם כן איך יכול אדם להתגבר על יצרו הגדל יחד איתו עם גידולו ברוחניות. אלא ודאי אין ההתעלות ברוחניות באה בבת אחת בפתע פתאום, כדי שלא יגבר עליו היצר שלא בהדרגה, וכל התעלותו תרד לטמיון חלילה. אלא, האדם המתעלה עולה רק מקצת בכל פעם ויחד עמו אכן גדל גם היצר, אבל גם הוא גדל קמעא קמעא, וממילא מתרגל להתגבר עליו, וכשהאדם גדל ברוחניות, אמנם גם יצרו גדל כנגד זה, בכל זאת יש לו את הכח יחד עם סייעתא דשמיא, להתגבר על היצר, כי התרגל לעמוד עליו ולנצחו.

על פי זה ביאר המהרי"ד מהי הסיבה שלא יכלו בני ישראל לעמוד בניסיון העגל, שהרי במצרים היו שקועים במ"ט שערי טומאה ובבת אחת נתהפכו להיות בני עליון כולכם ונכנסו למ"ט שערי קדושה, ויחד עימם גם עלה היצר הרע ולא יכלו לעמוד כנגדו. וזה ביאור הפסוק (להלן לג ו) 'ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב', שבני ישראל היתה התנצלותם בפיהם, מדוע קרה להם הדבר הזה של חטא העגל. תשובה לדבר, 'מהר חורב', מחמת הר חורב שהגיעו בו למדרגה גבוהה כל כך לאחר שהיו שקועים במ"ט שערי טומאה ולכן אירע להם כדבר הזה.

העולה לנו כי כאשר האדם מתבטל בפני הצדיק מסייע לו הצדיק שלא יעלה למעלה מדרגתו, ואף התלמיד לא יסכין לעלות יותר מיכולתו מאחר שידע ערכו ויהיה שפל בעיני עצמו. אך כאשר לא ביטלו עצמם לצדיק כאמרם (להלן לב א) 'כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו', שבעת שחשבו שמשה רבינו ע"ה נכסה ונסתר מהם ניתקו עצמם מהצדיק, לפיכך לא הצליחו להחזיק מעמד מול יצר רע גדול כל כך ונפלו.

מזל"ץ וקיר"ץ

פרקי הדרכה ועבודה ה' על סדר הפרשה

בהם טעם מחודש בכל שעה.

התחדשות בעבודת ה'

ובזה יבוארו דברי הכתוב (שמואל א' כ כז) 'מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום', 'בן ישי' הוא משיח צדקנו מזרע דוד בן ישי, והטעם שעדיין לא בא לגאול אותנו, 'גם תמול גם היום', כי נוהגים אנו בעבודתינו היום כמו שנהגנו בה אתמול, ואין מתחדשים מיום ליום בתוספת התחדשות בעבודת ה'. וכן אפשר להוסיף ולבאר דברי הגמרא (סנהדרין צח.), ששאל רבי יהושע בן לוי את המשיח אימתי יבוא לגאול את ישראל, והשיב לו המשיח 'היום' והסביר כוונתו לפסוק (תהלים צה ז) 'היום אם בקולו תשמעו'. ויש להוסיף ביאור בדבריו שביאת המשיח תלויה בכך שתהיה עבודת ה' מתחדשת בכל יום, ובכל יום יעבדו את העבודה המיוחדת לאותו יום, ולא לחזור ולשנות כתמול שלשום.

ועל שם כך, היה מפרש הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין ע"ה, נקרא הצדיק 'בן איש חי', כמו מעיין מים חיים אשר לעולם אין המים נחים במקומם, אלא הם נובעים בכל עת ממקור חיותם, ובזה הם מתחדשים תמיד, ואם תיפסק נביעתם ויהיו מכונסים כך במקום אחד הרי הם יבואו לידי עיפוש וסרחון, כך גם דרך הצדיקים להוסיף ולהתחדש תמיד בעבודתם ולא לשקוט במנוחה על מקומם, אלא להיות בבחינת מוסיף והולך בהתחדשות תמידית שלא לאבד את החיות, כי ההתחדשות בכל עת היא סימן החיות.

עבודת כל יום מעולה מיום אתמול

וכן היא דרכם של עובדי ה' להוסיף ולהתעלות בעבודתם מיום ליום, ואין עבודת יום זה דומה לעבודת היום שעבר, ותמיד הם מתאמצים להוסיף ולהתחדש בעבודתם, על דרך שכתוב (ישעיה נח ב) 'ואותי יום יום ידרושון' כל יום בדרישה מחודשת, כי באמת אין שום יום מבריאת העולם הדומה ליום אחר, וכל יום יש לו עבודה מיוחדת ותפקיד מיוחד, וכבר אמרו חז"ל (ברכות מ.) בכל יום ויום תן לו מעין ברכותיו, ואדרבה בכל יום צריך לשוב בתשובה על מיעוט העבודה ביום אתמול, כי כפי מה שמתעלה האדם היום הוא מביין עד כמה

ההתחדשות בתורה - יסוד

לדבקות בקדושתה

בְּיוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַר סִינַי (יט א). מפרש רש"י הקדוש שלפיכך כתוב 'ביום הזה' ולא 'ביום ההוא', כדי שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאלו היום נתנו. ויש לדעת שלא בכדי יזכה האדם להשגה זו, אלא רק על ידי הכנת הלב כראוי זוכה להתחדשות תמידית, ואז דברי תורה מתחדשים בו בכל יום, כמו שמברכים 'ברוך נותן התורה', לשון הווה, לומר שנתנת התורה מתחדשת בכל יום ויום, כמבואר בשל"ה הקדוש (תולדות אדם בית ה') בשם הדרת קודש, שלפיכך תקנו לברך 'נותן התורה' לשון הווה, על הארת התורה המתחדשת בכל יום.

להיות מוסיף והולך בהכנה למתן תורה

תורת ה' מקודשת היא ואינה יכולה לחול באדם אם לא יקדש עצמו מתחילה, ואמר מו"ר זקני אביר יעקב ע"ה כי קודם מתן תורה נאמר למשה רבינו (להלן פסוק י) 'לך אל העם וקדשתם היום ומחר', ונאמר הציווי בלשון זו דוקא ולא אמר 'וקדשתם יומיים', כדי שתהיה קדושת היום השני יתירה על קדושת היום הקודם, ובכל יום יהיה מוסיף והולך בקדושה כדי להיות ראוי לקבל את קדושת התורה.

התחדשות תמידית מביאה חיות של

קדושה

וכפי מה שמוסיף והולך בקדושה כך משיג חיות תמידית, וכן הזהירה התורה (דברים ד לט) 'וידעת היום והשבות אל לבבך', להוסיף בכל יום ידיעה מחודשת ולא לעמוד על מקום אחד, כי דבר העומד על עומדו בלי התקדמות הרי הוא מתיישן ומאבד את חיותו. ועל שם כן נקראת עבודת הבורא בתואר הליכה, כמו שנקרא עסק התורה 'אם בחקותי תלכו' (ויקרא כו ג), וכן אמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיט א) 'אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'', ולא אמר 'הלומדים תורת ה'' כי הלימוד צריך להיות במדרגת מהלך המוסיף והולך בכל יום בלימוד התורה, ועל ידי תוספת ההליכה בכל יום מתחדשים עליו דברי תורה כאילו באותו היום ניתנו, ומתוך כך הוא מוצא

תמיד בעבודת ה' הוא בתורה ובעבודה ובגמילות חסדים, ונרמז בלשון הכתוב (תהלים קלג א) 'הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים', 'אחים' ראשי תיבות 'לכו מחיל אל חיל' (שם פד ח), להוסיף עוז ותעצומות ללכת ולהתעלות ממדרגה למדרגה ברוחניות, ותיבת 'אחים' כוללת גם את ענין תלמוד תורה וגמילות חסדים, כי 'אחים' ראשי תיבות 'מה יקר חסדך אלקים' וגו' (שם לו ח), וכן ראשי תיבות 'אשת חיל מי ימצא' (משלי לא י), היא התורה הקדושה הנקראת 'אשת חיל', והוא רמז לאדם שיהיה הולך ומוסיף כל ימיו בתורה וגמילות חסדים, ועל ידי זה יזכה לסיום הכתוב שם (תהלים קלג ג) 'כי שם ציוה ה' את הברכה חיים עד העולם'.

עבודת ה' בעולם הזה

חשובה יותר מעולם הבא

וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֲתָהּ עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאֵל יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹקִים פֶּן נָמוּת (כ טז). לכאורה קשה, הרי דור מקבלי התורה היו דור דעה, ואיך לא חשקו לשמוע בעצמם דבר ה', וכי לא היה מוטב להם למסור נפשם בדביקות בה' יותר מחיי העולם הזה.

פירש הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה (זרע קודש שבועות ד"ה דבר) שעובד ה' האמיתי אינו רוצה בשכר מצוותיו בעולם הבא, אלא להוסיף ולעבוד את ה' יתברך בעולם הזה, ועל דרך מאמר חז"ל (אבות פ"ד מ"ז) יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, שעיקר הנחת רוח העולה לפניו יתברך היא מעבודת קרוצי חומר המשכינים השכינה בארץ ובגשמיות. לכן היה חשוב בעיניהם חיי העולם הזה בעבודת הבורא עוד יותר מדביקות נפשם בה' בדביקות שאין למעלה הימנה, מאחר שבמצב זה לא יוכלו להוסיף ולעבודו בעולם הזה.

התעצל אתמול ונגרע בעבודה השלימה, וכן לעולם כל ימיו בתשובה לפי מה שהוא מוסיף להתעלות.

מעשה ברבינו סעדיה גאון

יודע המעשה אשר פעם התארח רבינו סעדיה גאון ע"ה אצל אדם מכניס אורחים, ואף שלא הכיר המארח את אורחו הנכבד בכל זאת היה נוהג בו כבוד ויקר, וכאשר נודע לבסוף למארח מי הוא אורחו הגדול גאון ישראל וראש לחכמי הדור, נפל לפני רבינו סעדיה גאון בבכי ותחנונים שיסלח על שלא כבדו ביתר עוז ותעצומות לפי כבודו הראוי לו, ואף שנהג בו כבוד ויקר כשאר אורחיו, הרי אילו היה יודע במי המדובר הרי היה מוסיף לכבדו לאין ערוך. ומאותה שעה היה רבינו סעדיה גאון מרבה לצער עצמו בכל מיני סיגופים, באומרו שבכל עת שהוא מוסיף להתעלות ממדרגה למדרגה, הרי הוא מבין עד כמה היתה פחותה עבודתו עד עתה, והרי אילו היה משיג מתחילה בגדלות הבורא כפי שהוא משיג עכשיו, הרי היה מתאמץ עוד יותר בעבודת ה'.

קביעות בעבודת השם

וכיון שטבע האדם להיות מהלך מדרגה לדרגה ואינו ניצב על עמדו במקום אחד, על כן יש להזהר שיהיו כל הליכותיו בדרך עליה ולא בדרך ירידה, שלא יתרפה מעת לעת בעבודת ה', כמו שנרמז בדברי חז"ל (ברכות ו:): 'כל הקובע מקום לתפלתו אלוקי אברהם בעזרו', שיהיה נזהר שתהיה תפלתו ועבודתו בדרך קביעות בלי רפיון, וכן כתב בנועם אלימלך (ליקוטי שושנה ד"ה וזרחה) בשם אחיו הרבי ר' זושא ע"ה, על הכתוב (ויקרא טז ב) 'ואל יבוא בכל עת אל הקודש', אדם שיש אצלו שינוי עתים וזמנים, לפעמים יתגבר בקדושה ולפעמים ייחלש, לא יבוא באופן זה לעבודת הקודש, אלא יתנהג באופן של קביעות והתמדה ועל ידי כן יזכה להכנס לפני ולפנים.

ילכו מחיל אל חיל

וענין זה שיתעורר האדם להוסיף

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או לגשת ללא אישור
 מפורש בכתב ממכון אור לישראלים
 עיצוב ועימוד: שוקי קנר

מגיד מראשית

מגיד מראשית

תורתו של המגיד זיע"א לפרשת השבוע

בית מדרשו של המגיד

סיכום ותמצות דברי תורתו של המגיד

תיקון והעלאת תענוגי עולם הזה - על ידי שעושה עצמו בבחינת 'אין', שמיחד את התענוג לשבת

בכר הקשר הפילוסופים אין שייך שיהיה מלא כל הארץ כבודו גם בדברים שפלים המכונים בלשונו 'רע'; אך מי שידע להבדיל בין השורש לבין הכוחות המשתלשלים ממנו, ולדעת שמצד אחד אין שום פירוד בין הכוחות לבין בעל כל הכוחות כולם, כי אין בכוחות אלו שום בחירה עצמית, ומצד שני לדעת שחלק הרע שמשתלשל בעולמות התחתונים אינו נגד כבוד הבורא יתברך שמו, כמו שחסרונות הבן אינם בזיון להאב אף על פי שכל מעלותיו ותכונותיו של הבן הכל ממנו, כי המעלות באות מהאב אבל החסרונות באות דווקא ממעדר דביקותו בשורשו שהוא האב וחסרון בקבלת השפע ממנו שהוא חכמתו ובינתו, כלומר שמכיון שהאב הפריך את התכונות של האב מהחכמה שממנה יצאה, נתערבו ונתהפכו תכונות אלו עצמם לתכונות רעות.

אף כאן במשמל הכלל הוא, שכל רע שבעולם אינו יורד מלמעלה, אלא משתלשל דווקא מריחוק הנבראים מאור הבורא יתברך שמו, והרע אינו מציאות אמיתית אלא העדר הטוב, וכפי המבואר בכתיב רבינו בריבוי מקומות שהחיות שבתוך הרע הוא כח אלוקי, והרוע הוא המחשיך על אותו כח אלוקי שלא באופן הנכון, ונמצא שהצורה שררע נראה בו לעיניים, הוא רק לגבי התחתונים בלבד. ובה תירץ רבינו הא"י הקדוש הוא הקושי הידועה, שכיון שהקדוש ברוך הוא יודע צופה ומביט דור דור ודורשיו, וידיעה זו היא שורש הייתה כל הנבראים, אם כן איך יתכן שהבחירה נתונה בידי הנבראים, ולא כהארה מכיון שהכל כלול בספירת הדעת שהיא שורש הבריאה נמצא שכביכול נתגלה אל ענין הסותר להבחירה.

והביאור על זה תירץ האר"י הקדוש לשואלו, על פי הידוע כי העולמות נחלקים לארבעה בכללותם, והם עולם האצילות שכולו אלקות, והוא בבחינת שורש המחשבה האלוקית שהוא שורש הנבראים ואין בו עדיין מציאות נברא בעל בחירה, עולם הבריאה (המחשבה) שבה שורש נשמות ישראל ומשם התחלת הבחירה א"פ שמוצא קדושת לעולם האצילות הוא משפיע למצאמים בו - אפילו בגוף הגשמי, כמו לנביאים ובני נביאים המתעמקים במחשבה ומפשיטים עצמן מגשמיות - שינוי לטוב, עולם היצירה - שהוא הכח הרחוק של הדיבור, המירה והזמרה, שחצוי טוב וחצוי רע, ועולם העשיה שנוטה לרע והקליפות וזבורות בו והנה שורש כל מה שנמצא בעולמות התחתונים הוא מהעולמות העליונים, כי העולמות אינם חלוקים זה מזה, אלא כל עולם מקבל את השפע מההארה שנמשכת אליו מהעולם שעליו, אלא שבכל עולם נוספים לבושים ומסתירים נוספים, שעל ידיהם משתנה הצורה החיצונית של השפע והאורות היורדים ממקור החיים עד למטה.

והנה שורש נפשות ישראל במחשבה עליונה שהוא גם שורש חיותם בכל עת ועת ומשם נאצלים כוחותיהם ומחשבותיהם אשר זהו בחינת **עולם האצילות** שהוא אלקות ממש כדוע ושם הנשמות נחשבות לאלקות' ממש, ואמנם משם מתחילים הכוחות האלוקיים לרדת לבחינת פירוד, בבחינת בן הנמשך ממוח האב, וכשמציטיר צורתו בטון האדם הוא נחשב כבר מציאות לעצמו בבחינת 'נברא' וזהו **עולם הבריאה**, ואחר כך מצטיירים הנשמות יותר שיש להם בחינת 'רוח' שהם ששת המידות וזהו בבחינת **עולם היצירה**, ומעשיו בפועל הן בבחינת **עולם העשיה** ובו הוא הבחירה בין טוב לרע.

ומובן שזה עצמו כוח הבחירה של הבן, יכולתו לבחור לקשר את עשייתו לפנימיותו שהיא מחשבתו של אביו, ולעורר את כוח מחשבתו של אביו כפי שהוא מורשש בו, אמנם אם לא ירצה, כלומר שלא יגלה את רצונו אביו ומחשבתו הגנויה בו, יהיו מעשיו כבן נכר שנתגבר מעשיו לאביו, להפריך את מעשיו משורשו ולא לפעול לפי הכוחות הגלומים הנמצאים בו, כי המלך אינו מכריח על מעשיו רק שהוא בטובו נותן לו כח הבחירה.

במאר זה מבאר רבינו את יסוד עבודת העלאת התענוגים לשרשם, אשר היא גם יסוד המצוה 'זקרת לשבת עונג' (ישעיה נח ג), שהיא העלאת התענוגים שבמאכלי עולם הזה לשרשם, ונתבאר בצוף דבריו איך על ידי מצווה זאת מתקיימת יעודה של הבריאה, לגלות את מקור ואחדות התענוג שהוא הקב"ה - על כל הנבראים.

ויובן לפי היסוד הראשון לכל, שיצירת קיום כל העולמות כולם הוא בסדר 'השתלשלות', שכל דרגה מקבלת חיות מהדרגה שלמעלה ממנה בקדושתה וזכותה, וכל דרגה גבוהה יותר היא בבחינת התגלות זכה אמיתית ופנימית יותר התחונה ממנה, והתחונה המקבל ממנה היא בבחינת '**לבוש**' חיצוני המאפיל ומסתיר מעט על אור האמת של הדרגה שגבוהה למעלה ממנה, ואמנם גם התחונה היא נחשבת בבחינת 'פנימיות' לגבי הדרגה שהיא יותר תחתונה ממנה, וכן בכל המדרגות ובכל העולמות.

והנה מכיון שכל דרגה ודרגה מקבלת מהדרגה שלמעלה ממנה את חיותה, על כן כאשר האדם התופס אותה דרגה מדביק מחשבתו בדרגה שלמעלה ממנה, ואם כן היא נעשית כדמיון הכוונה הפנימית שברגה שלמעלה ממנה, אזי נכללת גם היא בבחינת האמת, ונעשית היא גם כן שלב נוסף בצביון השפע של אלקותו יתברך היורד מרום המעלות אל כל העולמות.

וכלל הדבר הוא, שכאשר האדם מדבק מחשבתו בחכמה הפנימית, לדעת כל דבר מהיכן שורש חיותו, אזי המחשבה נעשית לבוש וצביון להמשיך את חיות החכמה. והדיבור הוא כלי לאור המחשבה, וכאשר האדם מדבק ומקשר את המחשבה והדיבור, אזי על ידי הדיבור נמשכת חיות המחשבה לעולם.

ודביקות זאת יסודה בכך שהאדם מרגיל את עצמו לידבק בכל דבר בחיות הפנימית שבו, ולא במראה והדמיון החיצוני הנדבק בגוף והחומר, וזוהו הוא מגביר בתוך עצמו ונפש את הכוחות הפנימיים שהם המחשבה על פני הכוחות החיצוניים שנמשכים מהמחשב, ומכיון שכל העולמות כלולים בתוך נפש האדם, שלשמו ולצרכו נבראו, נמצא שבידי האדם לחבר ולדבק כל דרגה ודרגה לשורשה על ידי שמקשר את המחשבה דיבור ומעשה שלו, ולהיפך שאם אינו עושה כן, אלא מחשיב את הענף למציאות נפרדת, ומשליט את החושים החומריים על כוחותיו הפנימיים שהיא המחשבה, הרי הוא בבחינת עובד עבודה זרה, שמחשיב את החיצונית לכוח נפרד, היפך האמת שהכל ענפים מהמשכת חיות אלקותו יתברך, ואין לשום נברא כלל מציאות עצמית.

ועל פי זה מבאר רבינו יסוד ביסודות האמונה הטהורה שבה טעו המינים והאפיקורסים למיניהם בכל הדורות, והיא שלא השכילו להבדיל בין הענפים שיש בהם התפשטות אור אלקות וחיותו, אל השורש שהוא מקור החיים ברוך הוא, ומכיון שנידבקו בענף ולא בשורש, ממילא נמנע מהם להתדבק בשורש כל השרשים שהוא הקדוש ברוך הוא.

רבינו מבאר בתחילה איך ענין האמונה נבחר על ידי אברהם אבינו כשהכיר בתחילה את כוחות הבורא יתברך בפני עצמם ובתחילה היתה כל הכרתו מוגבלת בכוחות אלו, אבל אחר כך זכה שנתברר בהבנתו ובאמונתו אהדות הבורא יתברך, אשר כל הכוחות הקיימים בכל העולמות הם כוחותיו - הארה מכח אין סוף ברוך הוא, ואז עבד את הבורא יתברך עבודה תמה בהשגה שלימה.

זאת היא גם כן עבודת 'ביור הניצוצין', שעניינה הבדלה בין התענוג שבדברים גשמיים לצורה החיצונית של אותם דברים הגשמיים - חלק העפר שבהם, שיהיה האדם דבוק במחשבתו בשורש התענוג שהוא הקדוש ברוך הוא, ולא בכוח הפרטי של התענוג שמאיר בדרך ניצוץ קטן באותו דבר גשמי שבו הוא עוסק או אוכל.

בזאת יובן ויתברר למבין ענין אחדות הבורא יתברך שמו, אשר

בְּשֵׁעָה שְׁאָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲנֹכִי וְלֹא יְהִי לְךָ אִמְרוֹ אֲמוֹת הָעוֹלָם לְכַבֹּד עֲצָמוֹ הוּא דוֹרֵשׁ וְכוּ' (קידוּשֵׁין ל.א.). קִשְׁתָּה, הַלּוֹא אִמְרוּ חו"ל (אבות פרק ו משנה יא) כֹּל מִה שֶׁבָרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ לֹא בָרָאוּ אֵלָא לְכַבֹּדוֹ, שְׁאָמַר (ישעיה מג ז) 'כֹּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי וְלְכַבֹּדִי בְּרֵאתִיו כו', אִם כֵּן מָה אִמְרוּ לְכַבֹּדוֹ הוּא דוֹרֵשׁ, מִה טַעְנָה הִיא זֹאת שֶׁמִּשְׁמַע שֵׁשׁ לַהֲשִׁיב עֲלֶיהָ, הֲלֹא כֵּן הוּא בֵּאֲמַת, שְׂאִין עוֹד כּוּוֹנָה בְּעוֹלָם מַלְבַּד הַתְּגָלוֹת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ שֵׂהִיא תַּכְלִית הַבְּרִיאָה, וְעוֹד, מִהוּ 'לֹא יְהִי לְךָ אֲלֵקִים אֲחֵרִים' (שמות כ ג), וְכִי יֵשׁ חֵס וְשְׁלוֹם אֲלֵקִים אֲחֵרִים וְכִי יֵשׁ כּוֹחַ (הַנִּקְרָא 'אֲלֵקִים') מְבַלְעֵדִי כּוֹחַ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְזֶה וְדָאִי לֹא יַעֲלֶה חֵס וְשְׁלוֹם עַל לֵב שׁוֹם אָדָם בְּעַל שֶׁכָּל. וְלִפִּי זֶה מִהוּ לֹא יְהִי לְךָ עַל מָה הִיא צְרִיךְ לַהֲזַהֵר שֶׁלֹּא לַעֲבֹד כּוֹחַ אֲחֵר, כִּיּוֹן שְׂאִינוֹ קִיִּים כֻּלָּל בְּמִצִּיאוֹת.

וַיֵּשׁ לְבָאָר עַל פִּי מִה שְׁאָמְרוּ רז"ל כְּשֶׁרָאָה אֲבָרְהָם אֲבִינוֹ עָלָיו הַשְּׁלוֹם אֶת הַשְּׂמֶשׁ אָמַר זֶה אֱלוֹהֵי וְכוּ' וַיֵּשׁ לַהֲבִין, וְכִי יִתְכַן לּוֹמַר שֶׁבְּתַחֲלִיהָ עֶבֶד עֲבוּדָה זָרָה בְּשׁוּגָה. וְהַעֲנִין פִּי בְּכָל הַדְּבָרִים יֵשׁ כַּח הַפּוֹעֵל בְּנִפְעָלוֹ, וְנִמִּי שֵׁשׁ לוֹ כַּח הָרְאוּת - כַּח רֵאִיִּית הַשְּׁכָל, כְּפִי כּוֹחַ הָרֵאוּת הַגִּשְׁמִי הוּא עַל יַדִּי שֶׁנִּרְאָה לַעֲיִנֵּי כּוֹחַ הַחִפְץ הַגִּשְׁמִי, כֵּן אֹר הַדְּעַת שֶׁבִּנְפֶשׁ הָאֲלוּקִית, מִרְגִּישׁ בֵּאֲמַת וְרוּאָה בְּבִירוֹר אֶת הַמִּצִּיאוֹת הָאִמִּיתִית שֶׁל כָּל דָּבָר שֶׁהִיא הַחֲכָמָה, וְחֻזְקָה הָרְאִיָּה שֶׁלּוֹ לַהֲתַגְבֵּר עַל נְטִיִּית הַחוּשִׁים הַגִּשְׁמִיִּים הַמְקוּשְׂרִים לְרֵאִיהָ הַגִּשְׁמִית, וּמִמִּילָא לְרֵאוֹת אֶת הַחִיּוֹת הַפְּנִימִית, וְלֹא אֶת הַחוּמֵר שֶׁהוּא הַנִּרְאָה לַעֲיִנֵּיִם הַגִּשְׁמִיּוֹת, יְכוֹל לְרֵאוֹת בְּכָל פְּלִי מַעֲשֵׂה אֶת כַּח הַפּוֹעֵל שְׁבוּ. וְאֲבָרְהָם אֲבִינוֹ עָלָיו הַשְּׁלוֹם הִיָּה רוּאָה בְּכַח הַחֲכָמָה הַנִּקְרָא רֵאִיהָ בְּשֵׂמֶשׁ, וְהִיָּה לוֹ הַשְּׂגָה שְׂרָאָה בּוֹ כַּח הַפּוֹעֵל אֲתַּ כַּח הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁמְחִירָה וּמִהוּוֹה אוֹתוֹ, וְהִיָּה עוֹבֵד לְהַלֵּךְ הַהוּא שֶׁהוּא אֲחַד מְכוּחוֹתָיו יִתְבָּרַךְ וְלֹא אֶל הַחוּמֵר הַנִּרְאָה לַעֲיִנֵּיִם. נִמְצָא כִּי עֶבֶד לְהֵשֵׁם בְּרוּךְ הוּא.

אֶף אַחַר כֵּן, כְּשֶׁרָאָה שֶׁהַשְּׂמֶשׁ שׁוֹקַע, וְגַם הַלְּבָנָה וְכוֹכְבֵיִם וּמִזְלוֹת כְּלָם שׁוֹקַעִים, וְלֹא מִהֲנִי וְאִין נִהְיִים מְאוּרָם כְּלוּם, הֲבִין שֶׁבְּהֵם אִינוֹ רַק כַּח פְּרִטִי מְכַחוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְהֲבִין שֵׁשׁ עֵלַת כָּל הָעֲלוֹת כַּח אִין סוּף שֶׁכָּל הַכּוֹחוֹת שֶׁבְּנִבְרָאִים הֵם הָאֲרוֹת הַנִּמְשַׁכּוֹת וּמִתְהוּוֹת מֵאוֹתוֹ כּוֹחַ שֶׁל אֲדוּן הַכֹּל, וּמִתְחַלְלָה הִיָּה סוֹבֵר שֶׁהַכֶּחַ הַהוּא שֶׁבְּחַמָּה אוֹ הַלְּבָנָה הוּא תַּכְלִית הַיְדִיעָה וְנִדְמָה הִיָּה לוֹ שֶׁזֶה הַשּׁוֹרֵשׁ שְׂאִין לַמַּעֲלָה מִמֶּנּוּ, מִכִּיּוֹן שֶׁלֹּא הִיָּה מְשִׁיג יוֹתֵר, וְאַחַר כֵּן הֲבִין שְׂאִין סוּף לִיְדִיעָתוֹ בְּרוּךְ הוּא, שְׂאִין סוּף לִיְדִיעַת

הבורא, כלומר שאי אפשר להשיג את עצמותו - שורש כל הכוחות, וכל הכוחות הם רק כוחות שברא ויצר. **אמר מה לי לעבד לכח האלוהי אשר הוא מלבש בדבר אחר** כפי שהוא שורה בדבר הגשמי, **אעבד לאין סוף ברוך הוא בעצמו.** וזהו מה שאמר רז"ל (שבת קיח:) **כל השומר שבת מהלכתו אפלו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו.** **פי בשבת ענג כתיב ביה** כמו שכתוב (ישעיהו נח יג) 'וקראת לשבת עונג', ודרשו (שבת קיח.) כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, ומכאן אנו לומדים שעניינה של שמירת שבת היא התדבקות במקור התענוגים שהוא העונג.

והענין הוא פי ענג בא מן הטעמים, רוצה לומר שהעונג שורשו הוא **מחמת טעמים טובים** מכח האור האלוהי ששורה על ידי החכמה בכל נברא מהנבראים ונותן בו 'טעם טוב', **וכך הוא בשרשו בעולמות העליונים, שהעולם התענוג המתפשט בכל הנבראים באמצעות אור החכמה הכוללת את כל התענוגים בא מן הטעמים מבחינת הטעמים** שמאיר ל'נקודות' ול'תגין' ול'אותיות' שמהם בריאת העולמות.

והיינו, **שארבע בחינות טעמים נקודות תגין אותיות יש בכל דבר שבעולם** כיון שבדבר ה' - התורה - שמים נעשו, והרי באותיות התורה שמהם נתהוו כל הנבראים ישנם ארבע בחינות אלו, **רק שבטעמים לא היה שביירה** בבחינה זאת שהוא התענוג לא היה בה שביירה ונפילה, **ולכך מבינים הטעם מכל דבר**, בכל דבר ודבר התענוג שבו הוא רוחני זך, ומכיון שבשלב השביירה שבו נשתנה צורתם והופעתם החיצונית של כל המידות, לא אירע בתענוג שום שינוי משורשו, נמצא שאפילו כשהוא שורה בגשמיות אין בו שינוי משורשו, ועל ידי שמפרידים במחשבה את התענוג מהחומר הגשמי, והאדם מבחין בקרבו בין מציאות התענוג שמתעורר על ידי הדבר שהוא מציאות אלוהית גמורה והוא מורגש במחשבה ובתענוג שבנפש לבין מחזה החומר הנראה לעיניים והמורגש בחוש המישוש שהוא לבוש חיצוני, אפשר לו לאדם להתדבק בעונג השם יתברך, ומטעם זה שלא היה בו שביירה והתמעטות, על כן החיות שבו שהוא הרוחניות - מורגש בחוש הטעם, אף על פי שהוא רוחני.

ושאר בחינות שהם נקודות (הארת החכמה), תגין (הארת הבינה) ואותיות (הגוף והנפש של החיות), **אינם נפרים בו** אינם מורגשים בחושים הגשמיים, **כי זה הדבר בא מהשביירה** שלולי השביירה, שהוא שלב בירידת הספירות ממקורם האלוהי אל העולמות, ובשלב זה נפלו חלקי קדושה ממדרגתם לעולמות התחתונים שהם עולמות של 'פירוד', להופיע בצורה **נפרדת** מאלקות, ובאופן של 'שות', ומכאן זה הם מופיעים כמידות הממשיכים את האדם לדברי חולין, ולולי זאת היו מבינים שחיותו ומותו של כל דבר הם האותיות המקבלות חיות מהתגין והנקודות והטעמים והיה מורגש בו דבר ה'.

כי הדבר גשמי הגשמיות של כל דבר, הקובע את מראיתו להיות נראה ומורגש כמציאות גשמית בעלמא, **בא מעפריות** מחלק העפר שהוא חלק המגושם, **מה שנופלו מהשביירה** וחלקים אלו שנפלו לדרגות התחתונות ועדיין הם בבחינת 'עפר' שאין בו חיות, היינו משום **שלא נתבררו** עדיין על ידי עבודת בני ישראל. **לכך נאמר** (איוב יב א) **'יחף אכל יטעם', שהחף הוא מכון כנגד בחינת**

הטעמים פנודע, וכמו שאיתא **שחף וגרון הם חכמה ובינה** שהחף מרגיש התענוג בכל דבר כיון שהוא בחינת חכמה ששורה עליו התענוג.

ולפיכך כתיב (ישעיה נח יג) **וקראת לשבת ענג, פי הקריאה הוא לשון הזמנה** כמו (במדבר טז ב) קראי מועד, **שמזמין ענג לשבת** כל דבר עונג שבא לידו צריך לייחדו לתענוגי שבת, ועל ידי זה **מביא לעולם התענוג ולבחינת טעמים** כיון שכוונתו להתענג בתענוגים הרוחניים של שבת ולא בתענוג החומרי, ועל ידי זה **יתקן ניצוצין קדישין שיש בהם, פי החכמה תחיה בעליה** (קהלת ז ב), החכמה מחזירה את צינור החיבור אל החיים האמיתיים לכל מי שמקבל את הארתה על ידי התענוג שבה, וגם לנבראים הגשמיים, שמקושרים לצינור החכמה.

וחכמה היא כ"ח מ"ה, כמו שנתבאר בהנה (נשא קלה:) **שבמ"ה** בשם הו"ה שהוא בגימטריא מ"ה היינו יו"ד ה"א ואו"ה"א לא היה שביירה, **ואדרבא מ"ה מתקן כל השביירה**, שכל השביירה הוא רק בשמות שהם בבחינת שם הו"ה שהוא בניגוד ס"ג היינו יו"ד ה"א ואו"ה"י שהוא בבחינת גדלות, שהמידות יצאו בתחילה בבחינת 'אנא אמלוך' שלא היו בהתכללות הרצון להתקשר יחדיו לשורש הכל ברוך הוא ולכן נסתלק מהם החיות, **כי בדבר שהוא 'מה'** שאין בו 'שות' ומאירה בו בשלימות הכרת האין **לא שיף בו שביירה** כיון שהאחדות שהיא אור אין סוף מאירה בו, **ולכך החכמה מא"ן תמצא** כיון שב'אין' לא שייך כלל שביירה, שהיא הסתלקות אור החכמה, נמצא שה'אין' הוא מקום התגלות החכמה.

ולפיכך אם אדם בא למדת מ"ה ומכיר בשלימות שהכח הפועל שבו 'אין' לגבי בעל כל הכוחות כולם, **הוא בא להחכמה**, והיא נמשכת לכל מידותיו, שכולם נעשים בטלים אל גדלות אין סוף ברוך הוא, וזהו בחינת חכמה תתאה שנמשכת לכל הדרגות שבנפש הדבק בחכמה, **ונמצא חכמה בראש וחכמה בסוף** חכמה עילאה שלמעלה וחכמה תתאה שהיתה נעלמת בדברים הגשמיים מתחברים יחדיו, **ונקרא 'תעלמות חכמה'** (איוב יא ו) לשון רבים פנודע.

ועל ידו של האדם המתדבק בשם מ"ה הם כל העולמות **מתחברים** להקדוש ברוך הוא, **כי האדם הזה הוא צדיק** שאוחז בידו את מידת ה'יסוד' המחובר עליונים ותחתונים, וכוחה היא שעולה ומתחברת לשורש החיות שממנו יורד חיות לעולם, היינו אור החכמה שהדביקות בו היא על ידי 'מה' וביטול בחינת 'אין', ועל ידי זה נמשכת החכמה השורה במחשבות הדבקים בקדוש ברוך הוא אל כל העולמות.

ועל היסוד הנקרא **צדיק** נאמר שהוא **אחיד בשמיא וארעא** (זוהר בראשית לא.), **מאחד** ומחבר עליונים ותחתונים, שמביא כולם את אור החכמה שיהיו כולם דבקים על ידה בהש"ת, **צדיק יסוד עולם** שמדת היסוד יש בו כח לעלות למעלה ולהוריד ולהמשיך השפע מלמעלה למטה, מפני שהוא כולל הכל כידוע, **ובזה ביא השפע** שהוא החכמה שכל השפע תלוי בה **לעולם העשייה.**

וזהו שכתוב (עמוס ז) **'כי לא יעשה דבר אדני'** הו"ה **כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים.** והכוונה בזה הוא **כי לא בא השפע לעולם העשייה** וכמדוייק בלשון **'כי לא יעשה דבר', אלא על ידי הצדיק שבעולם העשייה** שהוא כסולם וכשביל להמשיך את השפע ממקור החיים שהוא דבוק בו עד עולם העשייה שהוא שוכן בו, **ולכן**

גלה סודו לנביא, הקדוש ברוך הוא ממשיך את אור החכמה לצדיק הדבוק בו, **כי על ידו נמשך אור החכמה לעולם העשייה** ונתקן העולם כפי שעלה ברצונו יתברך, **פי הנביא עושה הכל בפעל מעשיות** שגלה את החכמה תתאה ששורה בעולם הזה על ידי שעושה את כל צרכיו בפועל במחשבה וכוונה של חכמה דהיינו שעושה עצמו כ'אין', ועל ידי זה הוא מביא את החכמה לעולם העשייה, שכל השתנות מדרגה לדרגה אחרת צריכה להיות על ידי מעבר ה'אין' שהוא כזריעה שבה משתנה הגרעין אל ה'אין' לצמות מחדש בצורה חדשה, **כנזכר** שאפילו ענייני גשמיות עושה לכבוד בוראו בחכמתו, **והבן.**

ולכך אם מזמין הטעמים והתענוג בשביל שבת ולא להנאת גופו בשביל חומריות הדבר, **ועושה את עצמו כמו שאינו**, שאינו משגיח על הנאתו ותאוותו המתעוררת בו בימי המעשה, אלא על כבוד השבת, **כבא לתענוג ולטעמים** של האותיות, שהם שורש כל התענוגים ברוחניות.

וזהו טועמיה חיים זכו (בתפלת מוסף של שבת), ולפי פירוש זה נאמר השבח הזה אשר בתפילת יום השבת על המתענגים מתענוגי השבת באופן של 'חיים' וחכמה, **פי החכמה תחיה בעליה** (קהלת ז יב), ולכן החכמה שמאירה בשלימות במאכלי שבת מביאה חיות ותיקון למתענגים בה, **ונמצא מעלה הניצוצות קדושות** כי הניצוצות נתקנים על ידי המחשבה שהיא החכמה.

כי זהו תכלית העבודה זהו הפועל היוצא והכוונה הפנימית של כל עבודת השם שנקראת 'עבודה', כי היא כעין עבודת הקרקע להוציא מתוכה את הכוחות הגנוזים בה - ולענייניו להעלות את הניצוצות לשרשם, **להעלות ניצוצות קדושות שנופלו בשביירה** ובכל יום מתקנים ניצוצות שיכולים להתתקן דווקא ביום זה ועל ידי אדם זה, כל אחד ושורשו בקודש, **וכל הדבורים והמחשבות, פי הם הכל אותיות** מהשכינה שהיא כ"ב אותיות הכוללים את כל אותיות התורה.

ואף אם הם מדברים בטלים, אם הדיבורים והאותיות הנשמעות במחשבתו או לאזניו עוסקים בענייני עולם הזה שאין בהם תועלת לעבודת הש"ת והם הנקראים דברים בטלים, **אם אותיות מהשביירה הם אותיות שנפלו מהאותיות העליונות** שקדמו לכל העולמות - אותיות התורה שהם אורות החכמה, ומשם ירדו יחד עם השביירה של המידות, לחיות את המידות והנבראים אשר בעולמות השפלים שהם ענייני עולם הזה, **וצריך להעלות הכל אל שרשו** "כי כאשר מוציא הצדיק ההבל הקדוש מפיו ודברו הזך, תיכף בלי שום טרחא ויגיעה מתדבק ההבל שלו בהבל דלעילא, ודברו אל דבור דלעילא, ומעלה העולמות".

וזהו (יומא יט): השח שיחה בטלה עובר בעשה, פי צריך מיד כשנפלו בדעתו הדברים הבטלים לעשות פעלה תכף ומיד להעלותו אל שרשו פן ישתקע בהם יותר חלילה, אם לא יאיר אותם באור החכמה לתקן אותם, וזהו "עובר בעשה", שצריך מיד לעשות פעולה להעלותם. **וזהו (עבודה זרה יט): שיחת חלין של תלמידי חכמים צריכין למוד** שנאמר (תהלים ג) 'ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח', שהם מעלים את הדיבורים שלהם לקדושה, וכשעוסקים בענייני ודיבורי חולין מדבקים עצמם לשורשי האותיות או אל המידות הקדושות שבעניינים אלו, אבל לאו כל אדם ראוי לזה, ורק תלמידי חכמים ראויים לדבר מתחילה שיחת חולין, כיון שמחשבותיהם מדובקים בחכמה העליונה, אבל אדם אחר השח שיחה בטלה

עובר בעשה, כיון שמיד כשנופלים לו במחשבתו צריך לעשות פעולה להעלותם.

וְזֶהוּ (ישעיה יא ט) וּמְלֵאָה הָאָרֶץ דָּעָה אֶת ה'. אֵת, הַיְיָנוּ אוֹתִיּוֹת מֵאֵלֶיךָ עַד תִּיּוֹ - כל אותיות הא"ב **דְּהֵיְיָנוּ אוֹתִיּוֹת דְּבוֹר וּמְחַשְׁבָּה** שמשוקעים ב'ארץ' בדברים הגשמיים והצדיק מעלה אותם על ידי מחשבות החכמה, **דָּעָה, לְשׁוֹן הַתְּקַשְׁרוֹת** על ידי שמקושר לשורש החכמה.

וְזֶהוּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא 'מְלֵאָה כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ' (ישעיה ו ג), **כִּי אִף בְּעוֹלָם הִזָּה וְכָל הַגְּלוּלִים** שמכונים "ארץ" משום שהם בדרגה תחתונה - החומר, **יֵשׁ נִיצוּצוֹת קְדוּשׁוֹת, כְּנוֹדָע מֵאֵחָד עֶשְׂרֵי סִמְמַיִ הַקְּטָרֶת** שהם כנגד עשרה חלקים מעשרת המידות שנפלו למטה, ועוד נמנה עמהם הכתר שמתחיה את כולם, ו**כֹּתֵיב (נחמיה ו ט) 'נֶאֱתָהּ מַחֲיָה אֶת כָּלֵם'** הוא אור החכמה שמתפשט בכלום, כמו שכתוב (קהלת ז יב) **'הַחֲכֵמָה תַּחִּיה'.**

וְזֶה בחינת השבירה **עֲשֵׂה הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ פְּדֵי שִׂיָּהּ שֶׁכָּר וְעֹנֵשׁ** על ידי הבחירה בין טוב לרע, **וְכָּא גַם כֵּן מִהַשְׁבִּירָה כְּנוֹדָע** כי השורש הוא טוב גמור בלא שום תערובות הרע, **אִף שֶׁהוּא סוּד לְעוֹבְדִים לְבָשֶׁת וְלֹא לְעַצְמָם כְּבוֹדוֹ יִתְבַּרַךְ** השתלשלות הרע אינו מהשבירה עצמה, שהשבירה עצמה הוא סוד שנעשה בכלים העליונים לפני תחילת מציאות הבחירה בנבראים, אלא שעל ידי החטאים של בני אדם בעלי בחירה הם מוציאים מהכח אל הפועל את השבירה שמכוחה ממשות הרע, והוא על ידי שמפרידים במחשבתם את 'כוח הפועל' שבנברא המכונה 'נפעל' - משרש כח הפועל שהוא אין סוף ברוך הוא, וזהו חטא העובדים עבודה זרה הנקראת בושת, שעובדים ל'כח הפועל' ומפרידים אותו בטעותם מאין סוף ברוך הוא.

וזהו הענין **שֶׁהַמִּינִים אוֹמְרִים שְׂאִין כְּבוֹד לַהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ שִׂישִׁיגִח בְּעוֹלָם הַשִּׁפְלָ וּבְדָבָרִים שְׁפָלִים, וְיִסְכְּר פִּי דוֹבְרֵי שֶׁקֶר** כיון שאין מבינים כלל ענין ההשגחה, שחושבים שהשתלשלות ההשגחה היא שהבורא יתברך בעצמו שורה בכל נברא בפרטות, ולא כן הוא אלא הארת הנבראים היא הארה הנמשכת מאורו יתברך, **כִּי מִשָּׁל לָאֵב שֶׁמְטַפֵּה שְׁלוֹ הַגַּמְשֵׁךְ** מהמוח - בחינת חכמה **נַעֲשֵׂה הַגּוֹלֵד, וְיֵשׁ בוֹ** בטיפה שהיא שורש הברכה **כָּל מַדּוֹת טוֹבוֹת וּמַדּוֹת שְׁפָלוֹת וּמִגְנוֹת, וְהַכֵּל בָּא מִהַטְּפָה,** כי החכמה כוללת הכל, וממנו יוצאים ונמשכים כל המידות, והטיפה היא בחינת חכמה שיש בה את כל הכוחות, ובכלל זה כל הכוחות הטובים והרעים שעתידים להיות מתגלים בבן לפי בחירתו, **וְאִף עַל פִּי כֵּן צָרִיךְ לְכַבֵּד אֶת הָאֵב וְלְעַבֵּד אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ כְּבוֹד בְּמַדּוֹת טוֹבוֹת לְבָד,** כיון שהכח הנמשך מהאב לבן הוא בחינת 'חכמה', והמידות השפלות והמגוננות הקיימות בטיפת הוולד הם באב בבחינת תיקון גמור, כיון שהם נכללים בשרשם שהיא החכמה שבה הכל בתכלית השלימות מבלי שום אפשרות פגם ואף החיצונית מתוקן שם, וממילא אף על פי שמקור כל המידות הוא באב על הבן לכבד את אביו בכך שיפאר אותו על ידי המידות טובות שלו, שהם הביטוי האמיתי למהותו של האב, ואילו המידות רעות הן חסרונו של הבן ולא באב הם תלויים.

כֵּן גַּם כֵּן פֶּאן, אִף שְׁמֵלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, אִף עַל פִּי כֵּן צָרִיךְ לְעַבֵּד לְעַצְמָם כְּבוֹדוֹ יִתְבַּרַךְ שכולו טוב גמור, **וְלֹא לְמָה לְכַח הַפּוֹעֵל שְׁמֵלְבֶשׁ** בו בנברא שהיא הארה בלבד, ושמפאת התלבשותו

בנברא מחיה בעל כרחו גם את המידות גרועות שבו.

וְלֵזֶה אִמְרוּ רַ"ל (שבת קיח:) כָּל הַמְשִׁימָר שְׁבֵת כְּהִלְכָתוֹ אפילו עובד עבודה זרה [כדור] אנוש **וְכֹן, מוֹחְלִין לוֹ, שְׁנֵאמַר (ישעיה נו ב) 'אֲשֶׁרִי אֲנוֹשׁ** יעשה זאת וגו' מחלל', אל תקרי מחללו אלא מחול לו. וטעם הדבר הוא מפני **שֶׁמַּעֲלָה כָּל הַנִּיצוּצוֹת מִהַשְׁבִּירָה עַל יְדֵי שְׁבֵת,** שעל ידי שמעלה הניצוצות בתענוגי שבת, מתעלים הברואים לבחינת חכמה, וממילא נתקנים כל הניצוצות בכוח החכמה המחיה הכל, **וְזֶהוּ תְּקוֹן שְׁל עֲבוּדָה זָרָה** ששמירת שבת והעלאת התענוגים לחכמה, היא היפך החטא שהוא שמפרידים את כח הפועל מכח הבורא, ועל ידי זה מתהווים כל החסרונות, שהרי בשבת משיב את כח הפועל לכח הבורא, וכל הכוחות שבים למקור חיותם.

וּבְאֵמַתָּה בְּעֲבוּדָה זָרָה כְּתִיב בתפילת 'עלינו לשבח' **וְהָאֱלִילִים כְּרוֹת יְכֶרְתוּנוּ. כִּי בְּאֱלִילִים יֵשׁ אוֹתִיּוֹת י"מ מֵאֱלִילִים** שהם המורים על הריבוי ומהם יש מקום לטעות ולהפריד את כח הפועל מכח הבורא, **וְזֶה שְׁמַחִיה אוֹתָם** שהם אותיות אל"ה המורה על כח אלקות שבהם. **וּבְעֲבוּדָה זָרָה כְּתִיב (ישעיה ב יח) 'וְהָאֱלִילִים כְּלִיל יְחַלְף', יְכֶרְת אוֹתִיּוֹת י"ם מֵאֱלִילִים, יִשְׁאָר אֱלִיל,** והוא כְּלִיל יְחַלְף דמציאות 'אליל' אין בו כלל שום קיום, כיון שנכרת מקליפתו שהוא ה"ם, וניכר לעין כל שאין בו אלא כח אלקות, וחוזר כח הפועל שבו ומתכלל בשרשו.

וְזֶהוּ לֹא יִהְיֶה לָךְ אֱלִילִים אַחֲרָיִם וְכֹן וְקֶשֶׁה וְהֵלֵא כְּכָר אמר אנכי ה' אלקיך כו', ומשמע ממילא שאין עוד אלקות מלבדו, ונתבאר כאן כי יש כאן אזהרה נוספת, **כִּי אִף עַל פִּי שֶׁאֲבֵרָהֶם אֲבִינוּ** היה צריך לברר מעצמו את הענין הזה, שכל כוח הפועל שבנבראים אינו אלא המשכה והארה מכח הפועל האלוכי, **אֵתָהּ אֵינֶךָ צָרִיךְ וְאֵינֶךָ רִשְׁאֵי לְעַבֵּד לְשׁוֹם דָּבָר** המַלְבֵּשׁ אל כח הפועל שמלוּבש בדברים גשמיים, **רַק לְהַשֵּׁם בְּרוּךְ הוּא לְבָד, וְלַעֲצָם כְּבוֹדוֹ יִתְבַּרַךְ** שמלא כל הארץ כבודו.

וְזֶה שְׂאִמְרוּ בְּשַׁעָה שְׂאִמְרו אָנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לָךְ אִמְרוּ האומות **לְכַבֵּד עַצְמוֹ הוּא דִרְשׁ, רוּצָה לומר כִּי אֵין כְּבוֹדוֹ לְהַשְׁגִּיחַ**

בְּשַׁפְלוֹת כי לפי הבנתם ה'שפלות' אינו התפשטות מהארת כוח החכמה, **וְחָס וְשָׁלוֹם יִאֲמְרוּ שִׂישׁ רְשׁוֹת אַחֵר** שלפי תפיסתם בהכרח שהשפלות כלומר תאוות רעות וכוחות הסטרא אחרא מציאות נפרדת לגמרי מאלקות, **אֲבָל בְּשַׁעָה שְׂאִמְרוּ כְּבָד אֶת אֲבִיךָ וְגו' כְּמִשָּׁל הַגְּזָכָר,** שממנו מובן שכל הפועל האלוכי הוא בבחינת חכמה שהוא מקור לכל הכוחות ועם כל זה אין בו בחינת שפלות בעצמו כלל, מזה הבינו שהבורא ברוך הוא מקור כל הכוחות ממש **וְאִף עַל פִּי כֵּן** שהכוח המתפשט בנבראים הוא לפעמים בבחינת שפלות **עִם כָּל זֶה צָרִיךְ לְעַבֵּד בְּזָה** באופן שעובדים את השורש הכל יתברך שמו ולא את הכח המתפשט, **שְׁלִפִי כְּבוֹדוֹ הוּא** ואין כאן שום פחיתות, אלא אדרבה זהו כבודו שמלכותו בכל משלה - אפילו בקליפות **וְכֹן, וְדֵי לִמְבִין.**

היוצא מזה שכל הכוחות הנכללים שורש הכל שהוא ה'אין' - הם טוב גמור, ואף על פי שהכל משתלשל ממנו יתברך, ואין שום חיות השורה בשום נברא או נוצר חוץ ממנו, הבחירה נתונה ביד הנבראים אם לקבל את החיות באופן הטוב והנרצה או לא, אבל השורש עצמו תכלית הטוב. וענין זה נתברר על ידי בני ישראל כשחוזרים ומעלים את תענוגי העולם לשרשם, ואז חוזר ומתברר שהכל טוב גמור ונופלים חלקי הרע המעורבבים בתענוגים, וזה ענין תענוגי שבת, שבהם מתבררת חיות העולם וחוזר לשרשו שהוא טוב צח ומצוחצח.

זוהר הקדוש
עם ביאור הכתר והכבוד

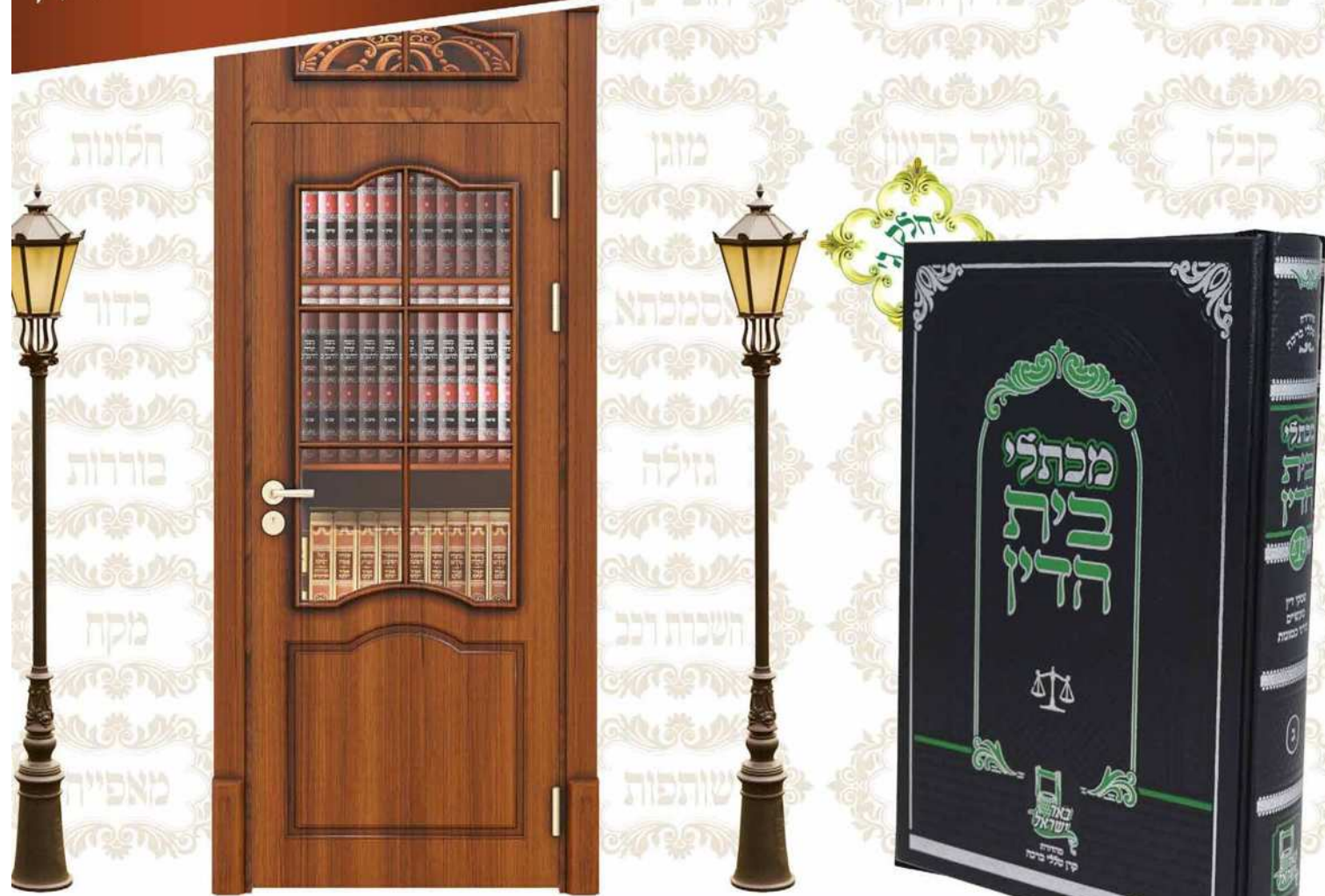
השתיקויות עלמיות לעולמת רבי שמעון

זוהר המבואר מבידור ג	זוהר המבואר יוקיא ג	תיקוני הזוהר חלק ד	זוהר המבואר אורא זמסמא	אורא רבא חלק א
זוהר המבואר מבידור ד	זוהר המבואר יוקיא ג	ספריא דצניעותא חלק א	תיקוני הזוהר חלק א	אורא רבא חלק ב
זוהר המבואר מבידור ה	זוהר המבואר מבידור א	ספריא דצניעותא חלק ב	תיקוני הזוהר חלק ב	זוהר המבואר אורא זמא
זוהר המבואר מבידור ו	זוהר המבואר מבידור ב	זוהר המבואר יוקיא א	תיקוני הזוהר חלק ג	זוהר המבואר נגלות האורא

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66
להשיג בחנויות הספרים

חדש! כרך שלישי בסדרה

מאחורי הקלעים של בית הדין

המביא את המידע

הצצה מרתקת לדיוני היכל בית הדין בכל תחומי ההלכה הנוגעים לחיינו של כל יהודי
מכתלי בית הדין - ג' משולחנו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרניץ שליט"א
ראש בית הוראה לדיוני ממונות "באר ישראל" וריש מתיבתא "עוז וחדר"
מבוא פלאי | מקבץ פסקי דיני ממונות אקטואליים | קונטרס דיני ממונות בתקופת הקורונה

אור דיני התורה לישרי לב

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

אור חדש ירד על שולחן השבת

שולחן השבת עם אור החיים

מאמרים נפלאים של רבינו האור החיים
הקדוש בשפה מעבדת שווה לכל נפש

ארה"ב: 437-0054 (718)
אירופה: 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

אור הגאולה לישרי לב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

ונזכה לראות בנין בית המקדש בתפארתו

מונינאור

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66